PROPERTY OF THE ~~5H. 3. 15.~~

Q. 405.25

Public Library of the City of Boston

SICUT PATRIBUS SIT DEUS NOBIS.

BOSTONIA CONDITA A.D. 1630.

CIVITATIS REGIMINE DONATA A.D. 1822.

From the Townsend Fund.

Added Oct. 28, 1863 No. 61248

This book was long attributed to St. Bernard.

but Rivet, Hist. Litt. de France, assigns it to Jean de Garlande

a poet and grammarian of the 13th century.

*Q.405.25
PUBLIC LIBRARY OF THE CITY OF BOSTON

Floretus in ſe cõtinens ſacre theologie et canoum flores ad gaudia paradiſi finaliter eos (qui ſe in illis exercitauerint) perducentes.

BIBL. UNIVERS. LIPS.
Duplum.
PUBLIC LIBRARY

Prohemiū Floreti

EGo flos campi. Cant. ij. Flores (vt dicit yſidorꝰ li.
xvij) dicunt̄ q̄ſi fluores ꝑ ethimologiā. eo ꝙ cito d
fluūt ⁊ ſoluunt̄. In his multiplex ē differētia. ſ. odo
ris. ſaporis. coloris. lenitatꝫ ⁊ ꝟtutꝫ. Nā odore recre
ant ⁊ delectāt ſpm̄ ſapore imutāt guſtū. colore alli-
ciūt viſu꜍: lenitate demulcēt tactū. ꝟtute ꝟo ſua mor-
bos ſanāt multiplices. zephiro generant̄. auſtro diſ-
ſoluunt̄. arbores ⁊ herbas cāpos ortos ⁊ ſiluas pulchritudine ſua de
corāt ⁊ ornāt. dulcedine (quā ꝯcipiūt ex celeſti rore) mel adminiſtrāt. Et
ſicut dr̄ Plinīꝰ li. xx. ca. v. Intēpeſtiuꝰ ortus floris ſignū ē defectꝰ ⁊ carē
tie fructꝰ vlteriꝰ ꝯſeq̄ntꝫ. Vñ inter flores ſtꝫ duo generales. ſcꝫ flos do
meſticꝰ ⁊ flos ſilueſtrꝫ ſiue flos cāpi. Flos domeſticꝰ eſt q̄ ꝑ ſe nō creſcit
ſꝫ mediāte hoīs induſtria ⁊ labore. Flos cāpi eſt ſpēalis flos ſic dictus
qꝛ ꝑ ſe creſcit in locis incultꝫ nec ſulcatis vomere. nec ſtercore īpinguatꝫ
vt dicit idē. Vñ oīa q̄ dicta ſunt de floribꝫ ⁊ eoꝝ ꝓprietatibꝫ. ob id dicta
ſtꝫ vt aduertāt auditores libri (q̄ floretꝰ denoīat̄) ꝙ q̄ntū flos delectat
ꝑ ceterꝫ q̄ ſenſui placēt. tātū ipe floretꝰ cūctos ceteros autores antecel
lit. Et ſic flos q̄dāmō ē q̄ddā mediū inter ipā꜍ arborē ⁊ fructꝰ. ita pi
formit̄ h liber pōt dici q̄ddā mediū int̄ nos arbori ꝯꝑatos. ⁊ ipas ꝟtu-
tes fructui ꝯꝑatas. Ad cuiꝰ q̄dē libri dei auxilio fulti aliqualē (licet dū
taxat lr̄alē) declaratōꝫ ꝓcedere intēdimꝰ. Floretꝰ igit̄ a flore ꝑ quādā
ꝯꝑatōꝫ (vt ꝑus patuit) nomē accepit. nō tn̄ abſurde. cū ea videat̄ auto
ribꝫ ꝑtās tributa ſm̄ Oratiū i de arte dicentē. Pictoribꝫ atq; poetꝫ cui
libet audiēdi ſꝑ fuit eq̄ poteſtas. Inſuꝑ floretꝰ vere dr̄. eo ꝙ flores ſa-
cre theologie atq; ſacroꝝ canonū nō minꝰ vtilit̄ q̄ꝫ breuit̄ ꝯtinere videt̄
In ꝑncipio cuiꝰ (vt in alijs libris) ſex q̄rūt̄. ſcꝫ cā efficiēs. final. forma
lis ⁊ material. q̄s titulꝰ. ⁊ cui pti phie ſupponat̄. Cā igit̄ efficiēs vt cōit̄
dr̄ fuit ſctūs Bernardus abbas monaſterij clareuallis. q̄ poſtq̄ꝫ quē-
dā frēm ſuū cōnatꝰ eſt retrahere a ſcl'o medio cuiuſdā libri ad eū miſſi.
quē q̄dē libꝝ ꝯtēptū mūdi noīauit. hūc libꝝ cōpoſuit. tā ipſi ſuo frī q̄ꝫ
alijs vtilē ꝓpter deū ⁊ charitatē volēdo h medio oī ſtatui ꝓdeſſe. nemi-
ni ꝟo obeſſe. vt ſic cuiuſcūq; ſtatꝰ p̄dictꝰ eius frat̄ fuerit: doctrinā ab eo
haberet ad bñ beateq; viuēdū. ⁊ hac de cā ſctūs Bernardus hūc libꝝ
ꝯpoſuit. quē ꝓpter cauſas ꝑus dictas floretū noīauit. Cā ꝟo finalis ē
vt h libro lecto ⁊ memorie ꝯmēdato. pctā vitare. bona opa agere. fidē
rectā tenere. nemīnē ledere. et tandem gaudia ꝑadiſi habere valeamus
Cauſa formalis large loquendo de cauſis eſt modus procedēdi metri-
cus q̄ eſt ex verſibꝫ exametris. Nam talis modus procedēdi eſt h no
ſtro tempore inter poetas et autores metricos valde et ꝑmaxime vſi-
tatus. ⁊ hoc in oī genere dicendi. Sed cauſa materialis ſiue materia
huius libri (qđ idem eſt) ſunt articuli fidei. decem p̄cepta legis. ſeptem
pctā. mortalia: virtutes illis oppoſite ⁊ ſimilia de quibꝫ in hoc libro tra
ctat̄. Titulus vero huius libri eſt iſte. Incipit floretus Bernardi clare
uallis. Supponit̄ aūt iſte liber partim ethice et partim metaphiſice ſciē
Nam ſm̄ ꝙ in pn̄ti libro tractat̄ de deo. de celis. ⁊ de alijs corporibꝫ
celeſtibus. vt patet in fine huius. hic q̄deꝫ liber ſupponitur metaphiſice.

ſcie: Sed ſm ꝙ in pñti tractaṫ de modo viuēdi ⁊ de moribꝫ hoim. ſupͦ
poniṫ ethice ſcie. Ex qbꝫ oibꝫ pōt colligi diffinitio ſiue deſcriptio huius
libri. q floretus dr. ⁊ eſt talis: Floretus eſt qdā liber metricꝰ a ſctō bern-
ardo clareuallis editus. trāctās de virtutibꝫ ⁊ vicijs ſm ꝑcepta dei ⁊
eccl'ie. ad fugāda pctā ⁊ electōz illoꝝ opm q̄ hoīem ꝑducūt ad deū fi-
nalit̄ adinuentꝰ. Et dr floretꝰ ab h̄ noie flos floris. nā iſte lib floꝛē ꝑcep
toꝝ dei ⁊ eccīe ꝯtinere dr. Quibꝫ viſis ad ipāꝫ lr̄am accedamus.

Domine floretus liber incipit ad bona ceptus
Semper erit tutus eius documenta ſecutus
Hic liber extractus de pluribus eſt vocitatus
Recte floretus. quia flos eſt inde receptus
Et breuiter textus flagrat virtute repletus
Collegi flores non omnes ſed meliores
Quos in virgultis domini vidi bene cultis
Qui non marceſcunt ſeruando dandoqꝫ creſcūt

Iſtud eſt ꝓhemiū huiꝰ libri. qd̄ diuidiṫ in tres ꝑtes. In prima
autor oñdit de q̄ agere itendit toto ꝓceſſu ſui libri. ⁊ h̄ ꝑ deno-
minatōꝫ ipiꝰ libri: ⁊ ꝑ cauſas ⁊ rōes illiꝰ denoiatōis. oñdendo
qre h̄ liber floretꝰ dr. Cuius qdē ꝑme ꝑtis huiꝰ ꝓhemij ſnīa lr̄alis eſt
iſta. Iſte liber vocatꝰ h̄ noie floretus inchoatꝰ ad vicia fugienda. ⁊ ad
bona faciēda incipit. q recte dr floretꝰ ab effectu. qꝛ flos. ſ. bonoꝝ opm
eſt receptꝰ ab eo. Et ipe liber non ꝓlixꝰ. ſꝫ breuis ⁊ ſnīoſus fragrat: et
odorē bonū atqꝫ ſuauē emittit. qꝛ eſt totus repletus virtute. Ego au
tor ipius libri ꝯſiderādo multiplicitatē ⁊ ꝓlixitatē libroꝝ at ſnīaꝝ. cō-
gregaui potiora ⁊ laudabiliora documēta. ⁊ dicta ſanctoꝝ. nō qde oīa
ſed tm̄ illa q̄ ſunt magis vtiliora. que potui reperire in virgultis dñi. h̄
eſt in ſacra ſcriptura. in ſacro canone. ac etiā in oibꝫ ſctis ⁊ electis libris
q libri merito pñt dici virgulta ꝑ compationē. qꝛ ſicut in virgultꝭ nutri
unṫ ⁊ ſeruanṫ ea q̄ ſpecialiter inferūt delectationē noſtris ſenſibꝫ exterio
ribꝫ. ita ſimiliter in ſacris libris eccl'ie augmentanṫ ⁊ ſeruanṫ ea q̄ ipi aīe
multā ⁊ incōꝑabilē afferūt delectationē. ſcꝫ documēta ⁊ ſnīe ipoꝝ libro
rū. quibꝫ mediantibꝫ augmentaṫ ⁊ nutriṫ fides catholica. Et dicunṫ ta
lia virgulta dñi bñ culta ꝓpṫ labores ſctōꝝ doctoꝝ eccl'ie. q in vinea do
mini nō ſolū iuuentutē verū etiā oēs ſeptē etates aut potiorē ꝑtem ex-
poſuerūt circa āpliationē. trāſlationē: ⁊ expoſitionē ipoꝝ ſacroꝝ libroꝝ
eccl'ie. vt ꝑꝫ de btō Iheronimo: q tātis tꝑibꝫ māſit in ꝑtibꝫ vltrama-
rinis ꝓpter trāſlationē tam veteris q̄ꝫ noui teſtamēti ⁊ alioꝝ plurimoꝝ
librorum. Patet etiā de ſancto Auguſtino qui vere tot volumina libro
rum ſcripſit poſt eius ꝯuerſionem ad fidem ꝙ hominis etas non ſuffi
ciat ad ipoꝝ comprehenſionē. Similiter poteſt dici de ſancto doctore
Thoma de acquino. qui ſuper quatuor ſententiarum libros tam diu ſcri
bendo moram traxit. officium inſuper corporis chriſti. ſcꝫ de ſacramen-
to altaris. quo nihil ſuauius. nihil auditu dulcius ſuo labore confecit. ⁊
ſic de alijs ſanctis. quoꝝ doctrina repletur ſacroſācta eccleſia: adeo vt

ſam nullus habeat ignorãtie cãm circa ea que ꝑ ſalute noſtra inquirē/
da ſunt ⁊ opãda igit̃ virgulta dñi dicunt̃ bñ culta. Deinde autor hu
ius libri q̄ inter alios (q̄ laborauerũt in virgultis dñi) nō imerito ē nu
merand⁹ dicit ꝙ eſt vna differētia inter flores terrenos ⁊ celeſtes. de q̄
bus tractat̃ in h̄ libro. Nã flores terreni marceſcũt. ⁊ ſic fiũt aridi. aut
ipis exñtibꝫ in viriditate donant̃ amicis vel vēdunt̃. ⁊ ſic vtroqꝫ mō de
ꝑdit̃ in ꝑuo tp̄e delectatio q̄ in ipis pōt haberi. Sed ſic nō eſt de floribꝫ
iſtius libri. Nã nunq̃ veniũt ad ariditatē. ſʒ q̃to plus ſanant̃. tãto ma
gis eoꝝ auget̃ virtus. ⁊ ſi ceterꝭ largiant̃: non ꝓpter h̄ eoꝝ minuit̃ nume
rus apud largitorē. nec eoꝝ ꝓpter largitōeʒ apud alios dep̄hendit̃ poſ/
ſeſſio. ſʒ potius augmentat̃ numer⁹ ⁊ maior fit cumulus. Et eſt hec lr̃a
lis explanatio hui⁹ textus ¶ Cōſtrue (vn⁹ liber cept⁹). i. incept⁹ (ad
bona) ſc̄ opa. q̄ eſt dictus (floretus) noīe ſuo (incepit. ſecut⁹). i. ille q̄ ſe
quet̃ (eius documēta). ſ. floreti (erit ſp̄). i. oī tp̄e (tut⁹). i. ſecur⁹. qꝛ nũ/
q̃ ignorabit q̄d debeat facere ⁊ a q̄ cauere (h̄ liber extract⁹) ſc̄ fuit de
pluribꝫ (recte). i. debite) floret⁹. qꝛ flos) alioꝝ libroꝝ (eſt inde). i. ab eo
(recept⁹: ⁊ breuiter). i. paucis ꝟbis (text⁹ replet⁹ ꝟtute). i. documētꝭ
ꝟtuoſis (flagrat. i. int̃ alios libros dat dilectōis ardorē. ego autor h⁹
libri (collegi). i. ꝯgregaui in h̄ libro (flores) ſc̄ oīm alioꝝ libroꝝ. ⁊ (non
oēs flores. ſʒ meliores) ſup̄ collegi (q̄s). ſ. flores (vidi in virgultis dñi
cultis). i. cultiuatis (bene). i. debite (q̄) ſcʒ flores (nō marceſcũt). i. non
veniunt ad deſtructionē (ſeruando). i. dum ſeruantur (ꝙ) ꝑ et ipſi flo/
res (creſcunt dãdo). i. quando dantur.

¶ Admonitio ad iſtum librum audiendum

Ergo dilecte valeas ſic viuere recte
Multis proficere domino ſemperqꝫ placere
Suſcipe corde bono flores hos: quos tibi dono
Tollent languores. tribuent tibi ſemper honores
Si bene dulcores florum retines ⁊ odores
Sũmo cultore florum clemente datore.

¶ Hec eſt ſcd̄a ꝑs hui⁹ ꝓhemij. in q̄ autor more boni doctoris reddit
ſuos auditores circa hũc libꝝ dociles attētos ⁊ beniuolos. dicēs ſic. O
tu dilecte auditor hui⁹ libri ſcias me h̄ opus ꝯfeciſſe nō ob aliã cãm. ni
ſi dũtaxat vt tu poſſis in h̄ ſclo viuere bñ. ⁊ debite ſ̃m eq̄tatē ⁊ iuſticiã
vt ſic dño ſp̄ placeas. ad honorē cui⁹ tenemur cũcta q̄ facim⁹ debite fa
cere. ⁊ vt ꝓxio tuo nō deſpliceas. ſ. faciēdo ſibi q̄d nollis fieri tibi. Nam
vt poſtea videbit̃ in his duobꝫ ꝯſtat ꝯplemētũ decē p̄ceptoꝝ legꝭ. Jdo
ſuſcipe corde bonos flores. h̄ ē iſta documēta ⁊ p̄cepta ſp̄alia q̄ ego ti/
bi dono. nã mlťũ tibi ꝓderũt tã ex ꝑte aīe q̃ ex ꝑte corpis. qꝛ tollēt tibi
lãguores: h̄ ē igrãtiã. ⁊ tribuēt tibi hōres. h̄ eſt ſciaʒ ⁊ ꝯgnitōʒ eoꝝ. q̄
tu debes opari. ⁊ q̄ tu debes fugere. dũ tu retineas corde bono ⁊ volũtate
pura illa q̄ dicet̃ ī h̄ libro. ita ꝙ tu ꝑus freq̄nt̃ hũc libꝝ legas: deide me
morie ꝯmēdes. ⁊ poſtreo opē adipleas illa q̄ tibi dicã. Et ſi q̄ras a q̄ ta
les receptur⁹ erꝭ hōres faciēdo q̄ dicta ſtꝭ ⁊ q̄ poſtea etiã dicet̃. Rñdeo
ꝙ a nullo alio ꝑterq̃ ab ipo dño deo. q̄ nullũ malũ mittit īpunitũ. ⁊ ſilr

nullũ bonũ irremũeratũ. Nã ipe eſt oĩm bonoꝝ retributoꝛ ⁊ datoꝛ. iuxta dictũ ſcti Jacobi i ſua epl'a. Oẽ datũ optimũ ⁊ oẽ donũ pfectũ ď ſurſũ deſcendẽs a pr̃e luminũ ¶ Cõſtrue. O (dilecte) .i. o lectoꝛ hui⁹ libꝛi: quẽ diligo (ſuſcipe bono coꝛde) nõ coacto vl' malo (hos floꝛes. dono tibi. g̃) .i. ꝓpt hãc cã3 (vt valeas) .i. poſſes (viuere recte) .i. debite (ſic)... tali mõ. vt tu poſſis (ſp) .i. oĩ tpe (placere dño) ⁊ cũ h̃ ꝙ tu poſſis (pficere mlt'ꝭ) .ſ. bonis opib⁹. Nã iſti floꝛes faciũt tibi mlt'a bona. qꝛ pmo (tollẽt tibi) .i. remouebũt a te (lãguoꝛes) .i. doloꝛes. Scđo (tribuẽt tibi ſp hõꝛes. ſi retines bñ odoꝛes ⁊ dulcoꝛes floꝝ) ⁊ h̃ dico (ſũmo cultoꝛe) .ſ. deo ſ{c} exñte (clemẽte) .i. pio (datoꝛe floꝝ) .i. ſcientiaruꝫ.

Diſtinctio huius libꝛi per ſex cepitula

Dogma ſacra fidei ponit pꝛius oꝛdo libelli
Poſtea pꝛecepta ponuntur parte ſecunda
Tercia pars vere monſtrat peccata cauere
Inde docet quarta pars eccleſie ſacramenta
Virtutes quinta moꝛs notat ⁊ documenta
Concludit ſexta de moꝛte ſuaqꝫ ſequela

¶ Hec eſt tertia ⁊ vltĩa hui⁹ ꝓhẽꝫ pticl'a. in q̃ autoꝛ totũ pñs op⁹ diuidit i ſex ptiales ptes. docẽs q̃d in q̃libet ꝯtineaꝶ. Dĩc igiꝶ ꝙ ĩ pᵃ pte h⁹ libꝛi poniꝶ dogma. i. doctrĩa fidei. ſic̃ ſtꝫ articl'i fidei. Jn ſcđa pte ponũꝶ p̃cepta legꝫ nature. ſcripture ⁊ gr̃e. ſilr̃ etiã p̃cepta iurꝫ ſcripti. Jn tercia ꝟo pte doceꝶ quõ debeam⁹ pctã vitare. Jn q̃rta doceꝶ q̃ ⁊ q̃t ſtꝫ ſacr̃a eccl'iaſtica. Jn q̃nta tractat de ꝟtutib⁹ ⁊ vicÿs ponẽdo aliq̃ documẽta ad acq̃rẽdas ꝟtutes ⁊ fugiẽda vicia. In ſexta aũt ⁊ finali pte tractat de moꝛte ⁊ de his q̃ eã ſequunꝶ. ſcꝫ de padiſo ⁊ iferno ¶ Cõſtrue (oꝛdo libelli) .i. hui⁹ pui libꝛi (ponit pus dogma) .i. doctrinã (ſacre fidei Poſtea) .i. p⁹ h̃ (p̃cepta ponunꝶ ſcđa pte Tercia ps mõſtrat cauere ꝟa pctã q̃rta ps docet ide) .i. poſtea (ſacr̃a eccie. q̃nta) ſ{c} ps) notat ꝟtutes. mores. ⁊ documta. Sexta) ſ{c} ps (ꝯcludit ď moꝛte (ꝙ) p ⁊) ď ſua ſeq̃la)

Capitulum pꝛimum de fide catbolica.

CRedere debemus. qui chꝛiſti nomen habemus
Doctrinam chꝛiſti. qꝛ nemo ſecus placet iſti
Nec poterit fieri ſaluus. nec ſanctus haberi
Dixit eñ chꝛiſtus. ad celum mox rediturus
Qui baptiſatus fuerit valet eſſe beatus
Si bene crediderit. aliter ſine fine peribit
Ergo conſtanter credas ac indubitanter
Que docet eccleſia romana petra ſolidata

Hoc ẽ pᵐ capl'm hui⁹ libꝛi: qđ diuidiꝶ ĩ duas pticl'as. In q̃ꝝ pᵃ tractat ď fide catholica. Jn ſcđa aũt de articul' fidei. Et h{c} ſcđa ps iteꝝ cõtinet dua pticl'as. q̃ꝝ pᵃ diſtĩguit articl'os fidei ſm nũeꝝ apl'oꝝ. q̃ articulos fidei ꝯpoſuerũt. Scđa ꝟo diſtĩguit eos ſm materiã quã ꝯtinent.

Quare pⁱmo ponunt̃ duodecim articuli. poſtea ꝟo ponunt̃ q̃tuordecim
In pⁱma igit̃ pte dicit autor ꝙ nos xp̃iani (q̃ ſum⁹ a xp̃o ſic vocati) de/
bem⁹ credere doctrinã ei⁹. q̃ pncipalit̃ in nouo ꝯtinet̃ teſtamēto. Rõ ē.
q̃m alit̃ deo placere n̄ poſſum⁹. ⁊ ſine fide īpoſſibile ē deo placere. ad. He
bre. xi. Itē null⁹ pt̃ ſaluari nec ſctificari ſine fide q̄ꝛ qd̄ n̄ ē ex fide pc̃tm̄ ē
ad Ro. xiiij. Xp̃s vero ī die aſcēſiōis volēs ſcād̃er celū dixit. Qui credi
derit ⁊ baptiſat⁹ fuerit ſalu⁹ erit. q̃ ꝟo n̄ crediderit ꝯdēnabit̃ Mar. vl
timo. Et ſic pibit ſine fine q̃ nō credit. Igit̃ firmit̃ credam⁹ ea q̃ ſunt fi/
dei catholice. vt dꝛ in. c. firmit̃ credam⁹ ⁊ ſimilit̃ ꝯfitemur. de ſūma tri/
nitate ⁊ fide catholica. In antiqs. Quia niſi vnuſq̄ſqꝫ fidelit̃ ⁊ firmiter
credat non pōt ſalu⁹ eſſe: vt in ſimbolo athanaſij dꝛ. Ea aūt oīa ſupdi/
cta a nobis h̄ mō declarāda ſꝫ ſicut docet ecc̃ia romana. q̃ mat̃ eſt oīm
aliaꝝ. ⁊ fundata ſupra firmã petrã. vt dꝛ Math. xvi. Tu es petr⁹ ⁊ ſu
p hanc petrã edificabo ecc̃iaꝫ meã. Hui⁹ aūt fūdamētū eſt xp̃s: vt dꝛ
in. c. fundamēto. de electōe in. vi. Itē dꝛ ad Chorint. iij. Igit̃ nūq̄ꝫ pi/
bit fides ecc̃ie. ſic̃ ſcribit̃ Luc. xxij. Ego p te rogaui petre vt nō defici/
at fides tua. Quid aūt ſit fides docet apl's ad Heb. xi. Fides ē ſub a re
rū ſpandaꝝ argumētū nō appentiū ¶ Cōſtrue's^e nos xp̃iani. q̃ habe/
mus nomē xp̄i (debem⁹ credere doctrinã xp̄i. qꝛ nemo placet ſec⁹). i. ali
ter (iſti). ſ. xp̃o (Nec) p n̄ ⁊ ⁊. nemo alit̃ (poterit fieri ſalu⁹) ⁊ nemo po
terit alit̃ haberi ſcūs (em̄) p qꝛ (xp̃s rediturus). i. reuerſurus (mox). i.
ſtatim (ad celū dixit) ſcꝫ ea q̃ ſequunt̃: s^e ille (q̃ fuerit baptiſat⁹. valet)
i. pōt (eſſe btūs). i. ſctūs (ſi crediderit bn̄). i. debite. ſi crediderit (alit̃)
s^e q̄ꝫ bn̄. ipe (pibit ſine fine). i. eternalit̃ (Ergo). i. ꝓpterea (credamus
ꝯſtant̃). i. firmit̃ (ac idubitant̃). i. ſine dubio. ſ. ea (q̃ ecc̃ia romana ſoli/
data). i. firmata (petra). i. ī petra. ſ. ī btō petro (docet). i. inſtruit.

Duodecim articuli fidei ſm duodecim apoſtolos
Articuli fidei ſunt bis ſex corde tenendi
Quos chriſti ſocij docuerunt pneumate pleni
Credo deum patrem. petrus inquit cuncta creantem
Andreas dixit ego credo ieſum fore xp̃m
Conceptum. natum iacobus. paſſumqꝫ iohannes
Inferos philippus fregit. thomaſqꝫ reuixit
Scandit bartholomeus. veniet cenſere matheus
Pneuma minor iacobus. ſymon peccata remittit
Reſtituit iudas carnem. vitamqꝫ mathias

Nec eſt ſcd̃a ps hui⁹ pⁱmi capl'i. in qua autor tractat de articulis fi/
dei ſm numeꝝ duodecim aplo'ꝝ. attribuēdo cuilibet aplo' illū articulū
quē cōpoſuit dicēs: ꝙ ſꝫ bis ſex. i. duodecim articuli fidei nr̄e xp̃iane.
qs ſcire ⁊ in memoria diligent̃ tenere debem⁹. Nos em̄ articulos aplī
(q̃ fuerūt ſocij xp̄i in terra ꝯuerſantes repleti gr̃a ſpūſſcti) docuerūt ſuis
pdicationibꝫ inſtruēdo ꝓpl'm. Quoꝝ pⁱmus eſt btī Petri. ſ. Credo in
deū prēm oīpotentē creatorē celi ⁊ terre. Scd̃s eſt btī Andree. ſ. Et in

ſhm xp̄m filiū eius vnicū dn̄m nr̄m. Terti⁹ eſt Jacobi maioris: ſ. Qui
ꝯceptus eſt de ſpū ſctō: natus ex maria virgine. Quart⁹ articulus ē be
ati Johis euāgeliſte videlicz. Paſſus ſub pontio pilato. crucifix⁹. mor
tuus ⁊ ſepultus. Quintus eſt beati philippi. ſcz. Deſcendit ad inferna
Sextus eſt beati Thome. ſcz. Tertia die reſurrexit a mortuis. Septi-
mus eſt beati Bartholomei: ſcilicet. Aſcendit ad celos: ſedet ad dexte
ram dei patris omnipotentis. Octauus eſt beati Matthei. ſcilicet. In
de venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos. Nonus eſt beati Jacobi
minoris. ſcilicet. Credo in ſpiritum ſanctum: ſanctam eccleſiam catho
licam. ſanctorum communionem. Decimus articulus eſt beati Sy-
monis. ſcilicet remiſſionem peccatorum. Undecimus eſt beati Jude.
ſcilicet Carnis reſurrectionem. Duodecimus articulus ⁊ vltimus ē
beati Mathie. ſcilicet vitam eternam Amen. ¶ Conſtrue (bis ſex) id
eſt duodecim (ſunt articuli fidei tenendi corde) id eſt mente (quos) sᶜ
articulos (ſocij chriſti) ſcz apoſtoli (pleni pneumate) id eſt ſpiritu ſan-
cto (docuerunt. Petrus inquit) id eſt dicit (Credo deum creantem cū
cta. Andreas dicit. Ego credo deum fore) id eſt eſſe chriſtum (Jaco-
bus) ſupple dicit. ego credo deum (ꝯceptum) ſcz ex ſpiritu ſancto a ma
ria virgine. ⁊ (natum) ex ea (ꝗ) pro ⁊ (Johannes) dicit credo (chriſtū
paſſuz) id eſt ꝙ paſſus eſt pro noſtra ſalute (Philippus) dicit credo ꝙ
xp̄s (fregit inferos) id eſt inferna (ꝗ) pro ēt (Thomas reuixit) id ē di
cit credo ꝙ xp̄s reſurrexit (Bartholomeus ſcandit) id ē dicit: credo ꝙ
chriſtus aſcendit ad celos (Matheus veniet cenſere) id eſt dicit: cre-
do ꝙ chriſtus veniet iudicare (Jacobus minor) dicit. credo (pneuma)
id eſt in ſpūm ſanctum (Symon) dicit. credo ꝙ chriſtus (remittit pec
cata. Iudas) dicit. credo ꝙ chriſtus (reſtituit) id eſt reſtituet ſeu reſur-
gere faciet (carnem) ſcz humanam (ꝗ) pro ⁊ (Mathias) dicit: credo
(vitam) ſupple eternam.

Qual'r diſtiguūt articli ſʒ illa obiecta q̄ reſpiciūt articli

Sed tamen hos aliqui ſic diſtinxere magiſtri
Spectantes hominem ſeptem totidem deitatem
Sed nil augetur fidei. ſic nec remouetur
Unum crede deum. perſonis hunc fore trinum
Sunt pater. ⁊ natus. ⁊ pneuma ſacrum deus vnus
Cuncta creans. peccata lauans: ac premia donans
Conceptus. natus. cruce mortuus. infera fregit
Surrexit. ſcandit. cunctos cenſere redibit
Hec eſt catholica ſincera fides ⁊ vnica
A chriſto lata. per diſcipulos publicata
Signis firmata: diuina lege probata
Solus adorandus deus eſt. ſanctuſq; rogandus.
Latria debetur domino. qui ſummus habetur

Nullus adorare ſic debet ſiue rogare
Effigiem fictam. ſed ſignificata per ipſam
Ultra fides ſaluat. quam vita decens bene format
Namq; fides ficta ſine factis mortua dicta
Non pdeſt ſed obeſt. ſi quis ſit agens bona prodeſt
Omne malum vita. bona fac. ſic eſt bona vita
Sic bene credendo ſaluaberis & faciendo
Cur videas iſta: que ſunt infra tibi ſcripta

Hec eſt tertia ps hui⁹ capli in qua diſtinguunt articuli ſm materiā in eis ꝯtentā: ſm quā q̄tuordecim ſt articuli. Dicit igit ꝙ aliq theologi ponūt ſeptē articulos loq̄ntes de humanitate xpi: & ſeptē de diuinitate ei⁹. & ſic ſt q̄tuordecim articuli. ꝓpter h̄ tn̄ nihil addit vel remouet fidei. Articli aūt reſpicietes diuinitatē xpi ſt iſti. Prim⁹ ē credere i vnū deū. Scđs. credere vnitatē eccīe. Terti⁹ credere trinitatē pſonaꝝ. qrū pma eſt pr̄. ſcđa fili⁹. tertia ſpūſſctūs. Quart⁹ ꝙ he tres pſone ſt vnus de⁹. Quint⁹ eſt. ꝙ de⁹ oia creauit. Sext⁹ ē ꝙ pctā remittit. Septim⁹ articulus eſt. ꝙ de⁹ donat vitā eternā btīs. & ſuppliciū eternū reprob. Iſti aūt ſeptē articuli (q ſequunt) reſpiciūt h̄anitatē ei⁹: Quoꝝ pm⁹ eſt. ꝙ xps fuit ꝯcept⁹ ꝟtute ſpūſſcti. Scđs eſt ꝙ fuit nat⁹ ex virgie maria. Terti⁹ eſt ꝙ fuit crucifix⁹ & in cruce mortu⁹. Quart⁹ eſt ꝙ deſcendit ad inferos & fregit eos. Quint⁹ eſt ꝙ reſurrexit tercia die. Sext⁹ eſt ꝙ aſcendit ad celos. Septim⁹ eſt ꝙ veniet iudicare viuos & mortuos. & in his articulis ꝯtinet vera atq; clara fides catholica. quā xps docuit & tradidit & p ſuos aplos & diſciplos p̄dicari voluit. & eaꝫ approbauit p ſigna & miracula p eū & p aplos ſuos in ꝟtute ipius & teſtimonio veritatis facta Quare fides nr̄a ſufficienter eſt approbata. ſcꝫ lege diuina Dicūt em̄ theologi. ꝙ cū deus nō ſit autor falſitatis & deceptōis ſi xps ih̄s nō fuiſſet ver⁹ vnicus fili⁹ dei velut aſſerebat. nunq̄ȝ de⁹ paī aſtitiſſet eidē pſtando virtutē ſignoꝝ & miraculoꝝ & maxie ſub inuocatoe nominis ei⁹. Quare ꝯſtat legē nr̄am fuiſſe ꝯſummatā ꝟtute diuina tāq̄ȝ verā. Inſup ad verā fidē ꝑtinēt iſta q̄ ſequunt. ſcꝫ ꝙ ſolus de⁹ adorandus eſt adoratione latrie. q ē ſūma reuerētia deo tāq̄ȝ creatori ſūmo exhibenda. Alij ꝟo ſcti ſunt depcandi. ſꝫ nullus adorand⁹. Ꝑtē nec rogare nec adorare debem⁹ imaginē ſeu figurā dei vel alicui⁹ ſcti. quā exterius videm⁹. ſꝫ ſolū id qđ ſignificat p ipam. Fides ḡ vera & nō ficta. h̄ eſt fides bonis opib⁹ informata potes eſt ſaluare vnūquēq; hoiēꝫ fidelem. hoc eſt qđ dr̄ Iacobi. ij. Fides ſi non habeat opera. mortua eſt in ſemetipſa. Qm̄ hec fides eſt ſpirituum malignoꝝ. de quib⁹ dr̄: Demōes credunt & contremiſcūt. Et ſicut corpus ſine ſpiritu mortuum eſt. ita fides ſine operib⁹. Quare ad ſalutem neceſſaria ſunt bona opa fide informata cum oīm maloꝝ fuga. Ad quoꝝ oīm doctrinā h̄ndam vtilia ſt valde que in hoc libro traduntur. igitur ea cum diligentia videamus.

Conſtrue (tamen) pro ſed. ſed (aliqui magiſtri diſtinxerunt ſic vt ſequit hos articulos. Septē) ſp' ſunt articuli fidei (ſpectātes). i. ꝑtinē

tes (ad hoīem).i.ad humanitatē xp̄i. Et ſtʒ (totidē).i.etiā ſeptē (ſpe-
ctantes).i.reſpicietes (deitatē) xp̄i (Sed nil).i.nulla res (augetᷓ fidei.
(nec) p̄ et nō. ⁊ nulla res (remouetᷓ ſic fidei).i.a fide diſtinguēdo (Sic)
.i.hoc mō O xp̄iane (Crede vnū deum) Et crede (hūc) deum (fore)
.i.eſſe (trinum).i.triplicē (in ꝑſonis) ſcʒ (pater ⁊ natꝰ).i.filius (et pneu
ma ſacrū).i.ſpūſſanctus (ſunt vnus deus creans cūcta et lauās pecca-
ta.ac (ꝑ et) donans p̄mia) xp̄s filius dei fuit (ↄceptus. ⁊ natus. ⁊ mor-
tuus in cruce. ⁊ fregit infera).i.inferna. xp̄s (ſurrexit. ſcandit (.i.aſcēdit
xp̄s (redibit).i.veniet (cenſere).i.iudicare (cūctos).i.omnes hoīes) ⁊
hec fides catholica).i.vniuerſalis) ſincera).i. clara (⁊ vnica).i.ſola (la
ta).i.tradita (a xp̄o) et (publicata ꝑ diſcipulos).i.apl'os (firmata) id ē
ↄfirmata (ſignis).i.miraculis (ꝓbata).i.approbata (lege diuina (Et
(deus eſt adorādus ſolus) ⁊ (ſanctus eſt rogādus) Et (latria).i.ſum
ma reuerētia (debetur dn̄o).i.deo (q̇ habetᷓ ſummus (Et (nullꝰ hō dʒ
adorare ſiue rogare effigiē).i.imaginē (fictā).i.factaʒ (ſed dʒ adorare
ſiue rogare ſignificata).i.res ſignificatas ꝑ ipam effigiem (Vera fides
ſaluat quā) fidem (vita decens).i.honeſta (format).i. informat (naʒ)
ꝓ quia (bene).i. vtiqʒ (fides ficta dicta).i.appellata (mortua ſine factꝭ)
.i.ſine operibꝫ (nō prodeſt).i.nō valet ad ſalutē (ſʒ obeſt).i.nocet. Si fi-
des (ſit agens).i.faciēs (bona) opa (ꝓdeſt) Et (vita).i.fuge (oīe ma-
lum. fac bona. ſic vita eſt honeſta) Et ſupple tu (ſaluaberꝭ credēdo ſic be-
ne. ⁊ faciēdo) bene (Cur videas iſta q̄ ſcripta ſunt infra tibi)

Caplm ſcd̄m de preceptis legis. Et primo de duobus preceptis legis nature et cōſequenter de alijs.

O mala vitandū. nec non bona continuandum
Sunt data precepta. q̄ cōmoda ſunt et honeſta
Primo nature lex vult ſic viuere pure
Hec facias alijs. que vis tibi. ſi bene poſſis
Non facias alijs ea que tibi non fieri vis
Poſtea lex moyſi data vult ſubſcripta teneri
Sperne deos plures. non per dominū male iures
Sabbata ſanctifices. venerare tuoſqʒ parentes
Non interficias. non mechus corpore fias
Non facias furtum. non teſteris quoqʒ falſum
Non cupias ſponſam. nec rem quam ſcis alienam

Hoc eſt terciū caplm huius libri. in quo tractat autor de preceptis. que obſeruare tenentᷓ xp̄ifideles. ⁊ primo ponit duo precepta nature. ſecundo ponit decem precepta decalogi. que ſunt precepta legis ſcripte. Dicit igitᷓ primo. ꝙ precepta dantᷓ ad bene ⁊ honeſte viuendū ſemper. Similr dantᷓ ad fugiendū malum. Precepta eīn legis nature ſunt duo videlicet facere ꝓximo ea que quis ſibi vellet fieri in ſimili caſu. ⁊ econtrario nō facere ꝓximo ea que ſibi quis non vellet fieri ab alio. Precepta vero legis moyſi (que dicuntᷓ decalogus ſeu precepta moralia) ſunt

decem. Primū eſt credere ⁊ adorare vnū ſolū deū. Scd̄m eſt nō iurare ꝑ deū. aut ꝑ aliquam aliā creaturā ſine veritate ⁊ ſine neceſſitate. Tercium eſt ſanctificare feſta. ⁊ nihil mali aut ꝓhibiti facere in eis Quartū eſt honorare parētes. Quintū eſt neminē occidere volūtate verbo vel facto. Sextū eſt nō fornicari ſeu luxuriari quocūq̄ mō extra vinculum matrimonij. Septimū eſt nō furari. Octauū eſt nō falſum dicere teſtimoniū in iudicio vel extra iudiciū in damnū ꝓximi. Nonū eſt nō deſiderare ꝓ carnali ↄcupiſcētia vxorē alterius. Decimū eſt nō deſiderare rē ſeu ſubſtantiā ꝓximi. Et ex iſtis duobus vltimis p̄ceptis appet ꝙ q̄s ſola volūtate poteſt cadere in pctm̄ mortale. licet etiā volūtas nō procedat ad actū. Et huic videt̄ ↄſentire apl̄s cū dt̄ Abſtinete vos ab omni ſpē mali. quod etiā ponit̄ in capitulo Cū ab omni ſpē. de vita ⁊ honeſtate clericoꝝ in antiquis. Itē ſacri canones ⁊ etiā leges puniūt volūtatē. de qua conſtat. licet nō exierit in actū. ſʒ ſteterit in ſuis limitibus. ⁊ hoc maxime in atrocioribꝫ delictis. vt in autentica. Si quis nō dicam rapere ſʒ attemptare rapere. C. de epiſcopali audiētia. Et ſic punit̄ affectus licet nō ſequat̄ effectus Cōſtrue (Precepta data ad vitādū) id eſt fugiendū (mala) opera (necnō) .i. etiā (ad cōtinuandū bona) opa (que p̄cepta ſunt cōmoda) .i. vtilia (⁊ honeſta) .i. decentia (Lex nature vult pmo te viuere ſic pure) .i. pfecte. vt ſcʒ (facias alijs) .i. proximis ea (que vis tibi fieri. ſi bene poſſis) .i. valeas. ⁊ (nō facias alijs ea que nō vis tibi fieri. Lex moyſi poſtea data vult) .i. pcipit (ſubſcripta) .i. ea q̄ poſtea dicentur (teneri) .i. ſeruari. ſᶜ tu (ſperne) .i. cōtemne (plures deos) .i. ydola (Nō iures male ꝑ dominū) .i. deum (Sanctifices ſabbata) .i. feſta (⁊ venerare) .i. honora (tuos parētes) Et (non interficias) id eſt nō occidas ſpᵉ quēq̄ (Nō ſis mechus) .i. fornicator (corpe) id ē in corpe tuo (Nō facias furtū) .i. nō furaberis (q̄ʒ) ꝓ et. ⁊ (nō teſteris) id ē nō ꝓhibeas teſtimoniū (falſū) .i. ꝑuerſum (Nō cupias) .i. nō ↄcupiſcas (ſponſam) .i. vxorē (alienā) .i. alterius hoīs (nec) ꝓ et nō. ⁊ nō (cupias) .i. nō deſideres (rē quā ſcis alienā) .i. ad te nō ꝑtinentem

De p̄ceptis iuris ſcripti

Sic quoqʒ ius ſcriptum ꝓhibʒ mala. mādat honeſtū
Jus mandat cuiqʒ. ꝙ viuat ſemꝑ honeſte
Et nullum ledat. cunctis ſua iuraqʒ reddat

¶ Hec eſt ſecunda ꝑs huius capituli. in qua tractat de preceptis iuris ſcripti dicēs. Jus ſcriptum prohibet facere malum. ⁊ pcipit quod ē honeſtum. videlicet ꝙ vnuſquiſq̄ viuat honeſte in ſe quo ad ea que cōcernunt ꝑſonam priuatam eius. Et ꝙ alterum non ledat nec ei noceat et vnicuiq̄ ius ſuum tribuat. ſm ꝙ meruit premiū vel ſuppliciū: vt dicitur Inſtitutis de iuſticia ⁊ iure. paragrapho Juris precepta ſunt hec. ſ. honeſte viuere alterum non ledere ius ſuum cuiq̄ tribuere Conſtrue (quoq̄) .i. certe (ius ſcriptum prohibet ſic mala. ⁊ mandat) id eſt p̄cipit (honeſtum) id eſt rē honeſtā. Et (ius mādat cuiq̄) .i. cuicunq̄ (ꝙ ſemꝑ viuat honeſte. ⁊ ꝙ nullum) ꝓ non ⁊ vllum. ⁊ non (ledat vllū) id eſt aliquem (q̄) pro et. ⁊ ꝙ (reddat ſua iura) .i. illud quod meruerūt.

(cunctis).i.omnibus hominibus

Duo precepta ad que omnia reducuntur
Inde ihesus cuncta p̄cepta reducit ad iſta
Dilige corde deum toto ſuꝑ omnia verum
Dilige quecunqꝫ. ſicut te diligis ipſe
Iſtis complete pēdent lex atqꝫ ꝓphete
Sic non offendas dominum. fratrem neqꝫ ledas
Semꝑ gaudebit domini qui iuſſa tenebit
Sed male peccabit qui iuſſa dei violabit
Non fit peccatum niſi ꝑ iuſſum violatum

¶ Hec eſt tercia ⁊ vltima pars hui⁹ capituli. in qua autor docet q̄uo xp̄s in euāgelio. ſ. Mathei. xxij. dicit ꝙ omnia precepta moralia redu-cunt ad duo p̄ncipalia: que ſunt diligere deum ⁊ diligere ꝓximum. In his eīn duobus mandatis vniuerſa lex pendet ⁊ prophete. Quicunqꝫ ergo vult ſꝑ gaudere in eterna beatitudine. debet huiuſmodi p̄cepta obſeruare. Quoniam qui ea tranſgreditur. eterne damnationi obligatur. Et merito. quia per peccatum contemnit deum ⁊ eius preceptum.

Conſtrue (Ihesus reducit inde).i. poſtea (cuncta precepta ad iſta) ſcꝫ que ſequunt̄. tu (dilige deum verum toto corde ſemꝑ).i. ante omnia et tu (Dilige quecunqꝫ) ſp̄ᵉ hominē (ſicut tuipſe diligis te. Lex atqꝫ ꝓphete pendēt).i. depēdent (complete).i. ꝑfecte (iſtis) duobus manda-tis p̄dictis (Non offendas ſic dominū. neqꝫ ledas).i. offendas (fratrē) id eſt ꝓximum tuum. ⁊ ſpᵉ ille (qui tenebit iuſſa).i. p̄cepta (domini).i. dei (gaudebit ſemꝑ).i. omni tempore. Sꝫ ille (qui violabit iuſſa).i. precepta dei (peccabit male).i. inique. q̄ꝛ (peccatum nō fit niſi ꝑ iuſſum).i. preceptum dei (violatum) id eſt tranſgreſſum.

Capitulum terciuꝫ de omnibus peccatis tam origina-libus q̄ꝫ mortalibus ⁊ venialibus. Et primo de veniali ⁊ eius ſpeciebus.

Omnia delicta triplici ſunt nomine dicta
Eſt quoqꝫ delictum nobis ab origine natum
Eſt graue mortale. leuius fertur veniale
Cum baptiſamur ab origine purificamur
Necnon peccato. quodcunqꝫ fit ante patrato
Sed cum peccamus grauiter. poſt nos maculamus
Cum peccantis in his fertur cuiuſqꝫ voluntas
Cum tenet in ſe quis aliqualiter immoderatum
Sic ꝙ nec domini fratris nec repugnet amori
Tale ſuo generi peccatum fit veniale
vt ſermo vacuus. vł riſus non moderatus

Si tamen ordinet hoc vt ad hoc mortale ſequatur
Hoc mortale facit intentio praua volentis
Ut cum quis ridet adulterium faciendo
Aut in contemptũ domini conſentit in iſtis
Diſcernens ratio mortale fit inde patenter
Sed quãdo velle peccantis fertur in iſtud
Quod de ſe domini vel fratris repugnat amori
Peccatum graue mortaleqꝫ dicitur eſſe
Sicut homicidium.blaſphemia.ſciſmaqꝫ:furtum
Si tamen hoc ſiſtat ſine conſenſu rationis
Que meditans dñm cordis reprimit cito motum
Cum non ſit plenus actus.tunc fit veniale.

¶ Hoc eſt terciũ capitulũ.qd diuidit in qnqꝫ ptes.in quibꝫ determinatur de pctõ. In pma igit pte diuidit autor pctm in tria pncipalia membra.que ſtꝫ pctm originale.veniale ꝛ mortale. Et dr qꝫ pctm originale eſt illud qd nobis ineſt a natiuitate ſeu ab inſtãti ꝯceptionis Et diffinitur ſic a mgro petro lõbardo in ſcdo ſniarũ. Pctm originale eſt qdã prauitas ſeu inclinatio ad peccãdũ.q reducit a pmis parẽtibꝫ in poſteros. Btũs aũt Aug.dr qꝫ pctm originale poſt baptiſmũ trãſit reatu.ſed remanet actu.ſ.quo ad fomitẽ. Oẽs aũt fere alij doctores dicunt qꝫ pctm originale eſt quedã macula aĩe annexa fomiti.q macula in baptiſmo deletur. Hãc materiã pulchre tractat dñs Innocẽtius in.c.maiores.de baptiſmo. Mortale vero pctm.qd ꝛ actuale dr ſm btm Tho.eſt ſpreto bono incõmutabili adherere bono ꝯmutabili. Alij aũt dicũt.qꝫ eſt dictũ factũ vel ꝯcupitũ ꝯtra legem dei Pctm veniale dr a venia q facile meret.vt cũ qs eſt aliqtenus imoderatus in ſuis actibꝫ.dũmõ tñ illa immoderatio nõ ꝯtariet diuino amori.nec dilectõi pximi.veluti ſmo vanus.riſus imoderatus ꝛ multa alia.de qbꝫ in paragpho crimis.xxv.di.

Notãdũ tñ eſt qꝫ venialia pctã efficiũt mortalia qñ ordinãt ad mortale.ſicut eſt riſus tendẽs in adulteriũ.ꝛc. Itẽ ex multis venialibꝫ fit ſepe vnuꝫ mortale:vt vult gloſa de pe.diſt.i.paragpho Tres ſtꝫ. Quot mõis aũt deleant venialia notat in ca.oĩs.de pe.ꝛ remiſſi. Et iohes andree notat in phemio ſexti. Mortalia vero pctã q ſunt de ſe nota.veluti blaſphemia.ſciſma.furtũ ꝛc.dicũtur tũc mortalia qñ pcedũt a deliberata rõe. Act⁹ ſiquidẽ ſoli⁹ cogitatõis q repmit a cogitatõe nõ eſt peccatũ mortale.ſꝫ veniale tm.imo aliqñ ꝯuertit in meritũ.ſ.ſi repellit imediate a rõe ꝛ volũtate cũ diſplicẽtia Cõſtrue(oĩa delicta ſtꝫ dicta triplici noĩe.quoqꝫ).i.certe(eſt)ſc aliqd(pctm natũ nobis ab origine).i.a ꝯceptõe(mortale)ſc pctm(eſt graue.veniale)pctm(fertur).i.dr(leui⁹)ſc nos(purificamur).i.purgamur(ab origine).i.ab originali peccatto(cũ).i.qñ(baptiſamur.nec nõ).i.etiã cum(purificamur p baptiſmũ a peccato patrato).i.cõmiſſo(ante)ſcꝫ baptiſmũ(qdcunqꝫ ſit)ſc tale pctm(Sꝫ maculamus nos grauiter.cũ peccamus poſt)ſcꝫ baptiſ

mũ (cũ voluntas cuiuſq3 peccantis ferẽ).i.ducitẽ (in his) ſ͡e pctis (Cũ
q̇s tenet in ſe ĩmoderatũ).i.rem ĩmoderatã (aliq̃liter).i.aliq mõ (ſic q
nec repugnet).i.ɔ̃trie3 (amore dñi).ſ.dei (nec fr̃is).i.pximi (tale pctm̃
fit veniale ſuo gñe. vt ſermo vacu⁹).i.van⁹ (vel riſus nõ moderatus)
i.intpatus (Tñ ſi) ſ͡e pctõꝝ (ordinet h̃).ſ.veniale ſequẽ. h̃ facit inten
tio praua).i.mala (volẽtis. vt cum q̇s ridet ad faciẽdũ adulteriũ. aut)
p vel cum q̇s (ɔ̃ſentit in iſtꝭ) ſ͡e actibꝫ (in ɔ̃temptũ dñi).i.in ſpretũ dei
(Rõ diſcẽs).i.diſtinguẽs in iſtis actibꝫ (fit inde patenter mortale) ſ͡e
pctm̃. Vel ſic (Rõ diſcernẽs patenẽ).i.euidenẽ nõ dubitãdo an ſit pec
catũ (fit).i.facit ponẽdo paſſiuũ p actiuo (inde).i.a veniali (mortale)
ſ͡e pctm̃ (Sȝ pctm̃ dꝛ eſſe gue (qꝫ) p ꝛ (mortale. qñ velle).i.volũtas
peccãtis (fert).i.ducitẽ (in iſtud. qđ repugnet de ſe amore dñi).i.qđ ɔ̃tri
atur dilectioni dei. vl ſ͡e repugnat amori (fr̃is: ſicut ẽ homicidiũ. blaſ
phemia (qꝫ) p ꝛ (ſciſma. furtũ. Tñ ſi h̃) ſ͡e pctm̃ (ſiſtat).i.maneat (ſi
ne ɔ̃ſenſu rõnis. q̃).ſ.rõ (meditãs).i.cogitãs (dñm).ſ.deũ (repmit).i.
repellit ſeu remouet (cito).i.feſtinanẽ (motũ cordis) ſcȝ cogitatõȝ ſeu
delectatõȝ ad peccãdũ. ſ͡e hoc pctm̃ (fit tunc veniale. cũ actus nõ ſit ple
nus).i.cum voluntas peccandi non ſit perfecta.

De peccatis mortalibus.

Ne careas vita. ſemper mortalia vita
Maxima peccata: que ſunt ſic iure vocata
Nam moriens vicio mortali perditur vno
Quodvis mortale vicium ſit perniciale
Nam mentem maculat. et ſacro flamine priuat
Offendit dominum. ſpernendo vulnerat ipſum
Aufert ſplendorem domini. necnon et amoreȝ
Debilitat mentem. cecam faciens ꝛ egentem
Annihilatq3 bona. que ſunt in crimine nata
Mortificat merita: que contulerat bona vita
Interimens animam. damnat finaliter ipſam
Efficit ingratam. vitam tollitq3 beatam
Eternam penam dat: perpetuamq3 cathenam

Hec eſt ſcđa huius capituli ps. in q̃ agiẽ de pctõ mortali. Et primo
docet q̃re appellaẽ mortale. Scđo enumerat multa mala que pueniunt
ex eo ſic dicẽs. q vitare debem⁹ mortalia pctã ſi nõ volumus carere vi
ta ſempiterna. Nã oĩa aũt mortalia ſunt maxima. ꝛ merito appellata
mortalia. qꝛ quicũq3 in aliq̊ eoꝝ moriẽ. ppetuo dãnaẽ. Itẽ q̇dlibet eoꝝ ẽ
valde perniciale ꝛ nociuum facienti: quoniam maculat aĩam. tollit gra
tiã ſpũſſcti. offendit deũ. et ſpnit ꝛ vulnerat ipm̃. remouet charitateȝ et
amorem dei. debilitat aĩam: ꝛ facit ipam cecam ꝛ egentẽ oĩ grã ꝛ virtu
te. mortificat bona p̃terita ꝛ p̃ſentia. ꝛ tollit vitam btãm. ꝛ finaliter dã
nat aĩam cum corpe. qꝛ reddit eam deo ingratam. ꝛ dat penam eternã

¶ Conſtrue. ſupple o hō (vita) .i. fuge (ſꝑ mortalia pctā maxima. ne) vt ⁊ nō (careas) .i. p̄ueris (vita) ſcʒ eterna (q̄ pctā ſt) ſic vocata iure) .i. iuris rōne (nā) p qr (moriēs vno vicio) .i. pctō (mortali ꝑdit) .i. dāna tur (Q̄uis) .i. q̄dlibet (mortale viciū) .i. pctm̄ (ſit ꝑniciale) .i. nociuuʒ (nā maculat mētē) .i. aīam (⁊ p̄uat eā flamine ſacro) .i. ſpū ſctō. ſupple pctm̄ (offēdit dn̄m) ⁊ (vulnerat ip̄m ſꝑnēdo. aufert) .i. remouet (ſplē dorē dn̄i. necnō) .i. etiā aufert (amorē) dn̄i. sc pctm̄ (debilitat mētē) .i. aīam (faciēs) sc eā cecā ⁊ egētē (ꝙ) p ⁊ (ān̄ihilat bona q̄ ſunt nata) .i. facta (in crimine) .i. in pctō (Mortificat merita. q̄ bona vita ꝯtulerat) .i. dederat. sc pctm̄ eſt (interimēs) .i. occidēs (aīam dānificat finaliter ip̄am) Pctm̄ (efficiu) .i. facit aīam (ingratā deo. ⁊ tollit vitam beatā) Pctm̄ (dat eternam penam. ⁊ dat cathenam perpetuam)

De numero peccatorum mortalium

Sunt tumor. accidia. gula. luxuria. ira
Liuor. auaricia ſeptem mortalia dira
Nunc videas horum plures ſpecies viciorum
Ut melius vere poſſes peccata cauere

Nec ē tcia ꝑs hui⁹ capli. i q̄ enūerat plēs ſpēs pctōꝝ mortaliū. di cēs ꝙ int mortalia pctā ſeptē ſſʒ p̄ncipalia. ſ. ſupbia. accidia. gula. luxu ria. ira. inuidia. ⁊ auaricia. Et oīa alia mortalia depēdēt ex iſtis ¶ Cō ſtrue (tumor) .i. ſupbia (accidia) .i. pigricia (gula: luxuria: ira: liuor) .ſ. inuidia auaricia ſunt (ſepteʒ peccata mortalia dira) .i. crudelia (Uide as nūc plēs ſpēs hoꝝ vt poſſes vere meli⁹ cauere pctā) .ſ. mortalia.

De peccato ſuperbie. ⁊ modis quib⁹ habet fieri

Nunq̄ʒ ſis tumidus verbis. nec corde ſuperbus
Non ſis elatus factis. ſi vis fore gratus
Ut non deficias. nec damnoſus tibi fias
Cum bona quis credit ex ſe meritis vel habere
Uel falſo tribuit ſibi. quo ſe credit egere
Aut alios ſpernit. plus credens ſepe valere
Quatuor his rebus quis dicitur eſſe ſuperbus
Spernit obedire. tumidus vult obuius ire
Uult apparere melior. mala cepta tenere
Cunctis preferre ſe vult: ſua magna referre
Nunq̄ʒ rancores dimittit. ⁊ ambit honores
Nulla moleſta pati vult. ſic geſtus variari
Quantumcūqʒ bonus fueris eſſendo ſuperb⁹
Totum deprauat. te ſola ſuperbia damnat
Sis ſimplex humilis. ne damneris quaſi vilis
Nam deus exaltat humiles. tumidos pede calcat:

Nec ē q̄rta ps hui⁹ capl'i. in q̄ (poſtq̄ȝ autoꝛ enūerauit ſeptē pt̄ā moꝛ moꝛtalia) ꝯn̄r determiat de vnoq̄ȝ ipoꝝ. Et p° de ſupbia dicēs. q̄ ꝟba nr̄a. coꝛ nr̄m, intētio volūtas. ꝛ oīa facta nr̄a dn̄t eſſe cū humilitate ꝛ ſine ſupbia. ſi volum⁹ deo grati eē. ꝛ oīb; nobiſcū ꝯuerſantib;. q̄m q̄ ſupb; ē deficit a bona ꝯuerſatoē: ꝛ ē ſibi dānoſus. Cōſeq̄nt poit autoꝛ q̄tuoꝛ modos gn̄ales ſupbie. Pꝛī⁹ ē cū q̄s credit hr̄e bōa ſuis ex merit;. Secūdus ē. cū falſo attbuit ſibi ea q̄ n̄ hȝ. Terti⁹ ē. q̄n ſpnit alios a ſe. Quartus ē q̄n p̄ſumit plus valere ceteris. Et pꝑterea ſpnit obedire ꝛ ſp vult ꝯdicere. Cupit videri melioꝛ ceter;. q̄re efficit incoꝛrigibil'. ꝛ ſp ſequit mala ꝛ vicioſa q̄ a iuuētute incepit. p̄ponit ſe alijs ſibi ſil'ib; ꝛ etiā maioꝛib;. magnificat ſua dicta ꝛ facta. vult honoꝛari ꝛ nūq̄ȝ pcere alteri ꝯ quē iraſcit. tal' eſt ei⁹ ꝯuerſatio q̄ nō vult pati aliq̄ ſibi nociua ſeu ꝯria. Et iō lȝ q̄s ſit in cert; ſuis actib; moderat⁹ ꝛ videat iuſt⁹ ꝛ bon⁹. verū tn̄ totū deſtruit p ſupbiā. q̄ ſola pōt hoī eȝ ppetuo dānare. Igit hūiles eſſe debem⁹. ne in eternū cū demōe cruciemur. q̄ꝛ de⁹ ſupbos hūiliat. et hūiles exaltat. vt dꝛ Luc. xv. Qui ſe exaltat humiliabit. ꝛ q̄ ſe hūiliat exaltabit. ¶ Cōſtrue (nunq̄ȝ) p nō ꝛ vnq̄ȝ. nō ſis vnq̄ȝ (tumidus). i. ſupb; (ꝟbis. nec) p n̄. ꝛ et. ꝛ nō (ſis ſupb; coꝛde) nō ſis (elat⁹). i. eleuat⁹ (factis. ſi vis foꝛe). i. eſſe) gr̄tus) ſcȝ deo ꝛ pꝑl'o (vt nō deficias. nec fias domnoſus tibi. Cū q̄s credit ſe habere ex merit;) ſc ſuis) vl' tribuit). i. attribuit (falſo ſibi) illō (q̄ credit ſe). i. ſcit ſe (egere). i. carere (aut ſpnit alios) ſc a ſe (credēs ſe valere plus) alijs (q̄s). i. aliq̄s (dꝛ eē ſupb; his q̄tuoꝛ reb;. Tumid⁹). i. ſupb; (ſpnit obedire. ſȝ vult ire obui⁹). i. ꝯri⁹ vul appere melioꝛ) alijs. ꝛ vult (tenere mala cepta). i. īcepta. ꝛ vult (p̄ferre ſe cūct;) ꝛ vult (referre ſua fctā foꝛe) i. eē (mag̃) ꝛ (nūq̄ȝ dimittit rācoꝛes) ſȝ ſp (ābit). i. cupit (hōꝛes). i. reuerētias. ꝛ (nulla moleſtia). i. mala (vult pati). i. ſuſtinere. ꝛ (vult ſic geſt⁹) ſuos (variari). i. mutari. ꝛ (q̄ntūcūq̄ȝ bon⁹ fuer; eēndo) tn̄ (ſupib;). i. elat⁹ (depuat totū) ꝛ (ſola ſupbia dānat te) Ergo (ſis ſimplex) ꝛ (hūilis. ne dāner; q̄ſi vilis. Nā de⁹ exaltat hūiles) ꝛ (tumidos). i. ſupbos (calcat pede). i. repꝛimit.

De peccato accidie ꝛ eius ſpecieb;

Accidiam linque. que dat mala tedia vite
Segniciem fugias nūq̄ȝ piger ad bona fias
Si bona triſtis odis diuina vel ipſe relinquis
Tedens ꝛ negligens que conſummare teneris
Vel cum triſteris: cū nolens hec opereris
Aut nimium triſtis pꝛopter queuis mala ſiſtis
Quatuoꝛ his dictis quis dicitur accidioſus
Ocia deuita. ſi vis bona ſit tibi vita
Ocia qui ſequitur ſine crimine vix reperitur
Sepe libens oꝛa. faciendo ſancta laboꝛa
Pigris dum poſſunt operari tempoꝛa deſunt

Hec eſt quinta ps hui⁹ capituli. i qua tractat autoꝛ de pigricia ꝛ et

ſpeciebꝫ. Primo em̄ hortat᷑ nos fugere pigriciā. qm̄ oīs piger hꝫ tediū̄ vite ſue. Prouerb. xxi. Deſideria occidūt pigrū. nolunt em̄ quicꝗ̄ m a nus eius opari. tota die ꝯcupiſcit ⁊ deſiderat. Diligētes igit᷑ ad bonū̄ tardi ꝟo ad malū ee̅ debem᷒. Quatuor aūt mōis ꝗs ð̄r eſſe piger. Pri mo cū odio hꝫ bona diuina. ⁊ ex eis triſtat᷑: vt ore cantare in eccl'ia. legere ſalutifera. exercere opa mīe ⁊ ſilia. Scḋo cum omittit bona q̄ tenet᷑ facere. q̄ tñ neglexit ꝓpter tediū̄ vite ſue. Tertio qñ bona p cum inchoata non vult pficere. Quarto qñ triſtat᷑ opando qḋ bonū̄ eſt. Talis igit᷑ ocioſus nūꝗ̄ letat᷑. qꝛ ſp eſt ſceleribꝫ plen᷒. eo ꝙ cadit de vicio in viciū̄. Orare ḡ ⁊ laborare in rebꝫ ſctis cū bona intentōe debem᷒. vt dicit ſanctus Hiero. Sp aliq̄d boni facito. ne inueniat te dyabolus ocioſum. ð. ꝯſecratōe diſ. v. in. c. Nunꝗ̄ de manu tua. In q̄ ponunt᷑ ea q̄bꝫ vacare ð̄nt eccl'iaſtici poſt diuinū̄ cōpletū̄ officiū̄. ne remaneāt ocioſi. qm̄ ociū ⁊ voluptas ſunt arma hoſtis pfidei. i. dyaboli ad miſeras aīas captiuandas. in. c. Niſi cū pḋc̄. de re. Itē xp̄s increpauit agricolas ocioſos quos repit dicens. Ut q̄d ſtatis hic tota die ocioſi. Math. xx. ¶ Conſtrue tu xp̄iane (linque accidiā). i. pigriciā (q̄ dat mala tedia vite) pñtꝫ (Fugies ſegniciē). i. accidiā (nūꝗ̄) p non ⁊ vnꝗ̄. ⁊ (non fias vnꝗ̄ piger ad bona) ⁊ ſi tu exiſtens triſtis (odis bona diuina. vel) ſi tu exiſtēs (tedens ⁊ negligens relinquis ipſa) bona diuina (que tener᷑ conſumare). i. pficere (vel cum) p qñ (triſteris. dum) tu (nolens). i. non volens (operaris hec) bona (Aut ſiſtis). i. exiſtis (nimium triſti s propter q̄uis mala). i. quelibet mala (quis). i. aliq̄s (dicitur accidioſus). i. piger (his quatuor dictis) modis) Deuita). i. fuge (ocia. ſi vis ꝙ bona vita ſit tibi) sᶜ (q̄ ſequit᷑ ocia. reperit᷑ vix). i. raro (ſine crimine). i. ſine pctō. sᶜ tu (Ora ſepe libens). i. libenter. ⁊ (labora faciendo ſancta) opa) Dū pigri pñt operari tp̄a deſunt). i. deficiunt eis. Uel ꝯſtrue ſic ⁊ melius. (tp̄a deſunt pigris. dum) p qñ (poſſunt operari)

De peccato gule ⁊ de modis quibus habet fieri. ⁊ de malis ſequentibꝫ ebrietatem.

Pone gule frenum. tibi vel dabit ipſa venenum
Eſt ſibi damno ſus in multis quiſqꝫ guloſus
Nam nimis expendit. citius mala q̄ bona prendit
Qui nimium comedit. bibit ardenter. ſtudioſe
Pre. propere. laute. fertur peccare guloſe
Crapula vitetur. ne corpus menſqꝫ grauetur
Nauſea non detur. vt morbus non dominetur
Mens non damnetur. nec vita tibi breuietur
Ut tempeſtatē fuge vel magis ebrietatem
Mens alienatur vino. corpus viciatur
Senſus turbatur. ſecretum notificatur
Lingua nimis fatur. vino verbum variatur
Uultus fedatur. ⁊ rixa freq̄uēs generatur

Vis eneruatur. vino ſapiēs hebetatur
Et diffamatur. necnon ꝛ luxuriatur
Stulte letatur. ꝛ ni pigeat reprobatur
Prodiga frenetur gula. ſobrietas domenetur
Ni cōpeſcatur gula. corpus menſqꝫ grauatur

¶ Hec eſt ſexta ps huius capituli: in qua tractat autor de gula ꝛ eius ſpeciebꝫ dicēs. ꝙ gula eſt refrenāda. al's facit multa mala guloſo. qm̄ ip ſe ſibi damnoſus eſt exponēdo multa ſupflue ꝛ ſine cā nimiū comedēdo ꝓpter quod cogit etiā plurimū bibere. Peccat inſup. qꝛ nimis cito ſcilicet añ horā comedit ꝛ bibit. quare lentus ꝛ tardus efficitur ad om̄e bonū opus. Crapula igit debet vitari. qꝛ aggrauat corpus ꝛ animam. cuꝫ ſit vnū de peccatis mortalibꝫ. Supflua vero cibaria prouocant ſtomachū ad vomitū. ex quo ſequit morbus ꝛ plerūqꝫ mors. ꝛ ꝯſequēter anime damnatio. Fugiam⁹ igit ebrietatē velut tēpeſtatē. qꝛ mentē alienat a ꝓpria rōe. corpus etiam debilitat. ſenſum turbat. ꝛ ſecreta reuelare facit. qꝛ ebrius ſicut ſtult⁹ om̄ia loquit. ꝛ eius lingua corrumpit. ꝓpterea vacillat. nec pt debite ꝓferre ſua verba. Itē os eius efficit fetidū. ꝛ inde rixa generat. Nulla igit eſt virtus corꝑis. nec etiā mētis viro ebrio. imo ſi prius erat ſapiēs. ꝑ ebrietatē efficitur inſipiēs ſtultus ꝛ hebes Vita etiam eius diffamat. qꝛ lubricus ꝛ luxurioſus efficit. ꝛ ab om̄ibꝫ reprobat. eo ꝙ in bonis ꝛ malis ſtultus letat. Propter hec om̄ia gula tāqꝫ ꝓdiga plurimoꝝ bonoꝝ ꝯſumptiua a nobis merito eſt refrenāda. ꝛ in nobis dominari debet honeſta ſobrietas. Tales em̄ guloſi ſt ſardinopallo ſil'es ꝛ Epicuro. ventrē deū ſibi ꝯſtituētes. ꝛ in hoc vitā pecudū eligētes. Quos rephendit apl's ad Tytum. ij. dicens. Abnegantes ſecularia deſideria ſobrie ꝛ pie ꝛ iuſte viuamus in hoc ſeculo. Nā (vt ibidem dꝛ) xp̄s erudiuit nos ſic viuere. Item canones p̄cipiūt maxime clericos a crapula abſtinere. vt dꝛ in. c. A crapula. de vi. ꝛ ho. cle. in antiquis. et Eccleſiaſtici. xxxvij. Noli auidus eſſe in om̄i epulatōe. ꝛ nō te effundas ſup oēm eſcaꝫ. quia in multis eſcis erit infirmitas. ꝛ ꝓpter crapulā multi perierunt. qui aūt abſtinēs eſt adijciet vitam Conſtrue (Pone frenum). i. temꝑamētum (gule. vel ipa dabit tibi venenū. quiſquis guloſus eſt damnoſus ſibi in multis) rebus (Nam expendit nimis). i. nimium (ꝛ prendit) id eſt accipit (citius mala qꝫ bona) ſpᵉ ille (fertur peccare guloſe. qui nimium comedit) vel (bibit. ardēter). i. feruenter (ſtudioſe) id eſt aſtute (pre) id eſt ante tempus (propere) id eſt feſtinātēr (laute) id eſt delicate (Crapula). i. gula (vitetur ne corpus grauet. qꝫ) prout (ꝛ ne mens). i. aīa grauet. ꝛ vt (Nauſea nō detur. vt morbus nō generet. mens). i. aīma (nō damnet. nec vita breuietur tibi) Ergo (fuge ebrietatem vt tempeſtatē vel magis) qꝫ tempeſtatem. qꝛ (mens) id eſt mentis rō (alienatur) offuſcat (vino) id eſt ꝑ vinum (corpus viciat. ſenſus turbat. ſecretum notificat). i. manifeſtatur: qꝛ (lingua fatur). i. loqtur (nimis) et (verbum variatur vino. vultus fedatur). i. turpis ꝛ ſordidus efficitur (ꝛ rixa frequens generatur. vis eneruatur). i. debilitatur (ſapiens hebetatur vino) id eſt ſtult⁹ efficitur (Et diffamatur. necnō)

Crapula
Ebrietas

id eſt etiam (luxuriatur) ꝛ (letatur ſtulte. ꝛ ni) .i. niſi (pigeat) .i. diſplice at. tñ (reprobatˀ) Ergo (prodiga gula frenetˀ) ꝛ (ſobrietas dominetur Corpus ꝛ mẽs grauatur ni gula compeſcatur)

De peccato luxurie quõ habet fieri: ꝛ de eius ſpẽbus: ꝛ de malis ſequentibꝫ luxuriam

Luxuriam fugias. caſtus ſine crimine fias
Nil domino gratum fit luxuria maculatum
Luxuria peccat quiſquis cõſentit in actum
Vel cum delectat. conſentit agendoqꝫ factum
Actus carnalis ſemꝑ eſt pernicialis
Demptis coniugibus . quibꝫ eſt conſenſus honeſtus
Luxurie ſpecies dicuntur ſcꝫ he ſex.
Inter non nuptos proprie fornix fore fertur.
Stuprum cauſatur: cum virgo nolens violatur
Coniugis alterius violator fertur adulter
Fit cum cognatis inceſtus vel moniali
Raptus cum rapitur. ac opprimitur violẽter
Cõtra naturam peccat zodomita nephandus
Effuge luxuriam. quia tollit nempe ſophiam
Mortificat animam. ledit cum corꝑe famam
Excecat mẽtem. turbat valde rationem
Subuertit ſenſum. cõſumit tempora cẽſum
Offendit dominũ. fert hoſtes. tollit amicum
Vires debilitat. corpus maculat. bona vitat.
Vocem peiorat. ꝛ vitam ſepe minorat
Lites adducit. ꝛ plurima ſcandala ducit.
Dona dei tollit. ꝛ fortia corda remollit
Obtenebrat viſum. tandem tollit paradyſum
Demonibus ſubdit. inferno deniqꝫ tradit.
Sis ſemꝑ caſtus fugiẽdo verbula tactus
Ocia vina dapes loca ſicqꝫ cauens quaſi labes

¶ Hec eſt ſeptima ꝑs hujꝰ capli. in q̃ tractat autor de luxuria dicẽs. ꝙ tribꝫ mõis aliq̃s dr̃ luxurioſus Primo ꝯſentiẽdo actui carnali Scdo delectando ꝛ ꝯſentiẽdo ſibi. Tercio faciẽdo actũ Et hec tria fugere debe mus ſi caſte ꝛ immaculate viuere volumꝰ. ꝛ finaliter deo grati eẽ. Oĩs eñ actus carnal' extra matrimoniũ factꝰ eſt pctm̃ mortale. Sex igitˀ ſũt ſpẽs. quaꝝ ꝑma eſt fornicatio. q̃ fit inter duos non vxoratos. Scda eſt ſtuprũ. qd fit cũ virgine nolente. Tercia eſt adulteriũ: ꝛ fit cum muliere vxorata. Quarta eſt inceſtus. ꝛ fit cum cognata vl' moniali. Quinta ẽ

raptus. ꝛ fit qn̄ mulier ꝑ vim rapit̄. Sexta eſt pctm̄ ꝯtra naturā. ꝛ dicitur zodomiticū. ꝛ nō dꝫ noīari ꝑpter eius magnitudinē ꝛ turpitudinem Sequunt̄ finalr̄ iſta mala q̄ ꝑcedūt ex luxuria. nā ꝑmo tollit ſapiētiam acqſitam ꝛ impedit acqrendā. occidit aīam cū corpe. qꝛ eſt mortale peccatū. Itē tollit bonā famā. excecat aīam. ꝛ mirabilr̄ turbat rōem Subuertit ſenſum de bono in malū. ꝯſumit tp̄s ꝛ bona. diſplicet valde deo. multiplicat inimicos. tollit amicos. debilitat vires totius corpis. ſcꝫ vocem ꝛ plerūqꝫ vitā abbreuiat. Silr̄ valde nocꝫ viſui. generat lites ꝛ ſcādala. corda hoīm mollificat. ꝛ tandē oīa bona tollit. ꝛ ꝑncipalr̄ paradyſum. aſſociat virū demonibꝫ mittēs eū in infernū. Ergo caſtitatē teneamus. ꝟba lubrica fugiamꝰ. tactus. ocia. vina. dapes ꝛ loca ad h̄ oportuna etiā fugiamꝰ. iuxta ꝟba Salomonis Ecci. ix. Auerte faciē tuā a muliere corrupta. ꝛ ne circūſpicias ſpēm alienā. ꝑpter ſpēm em̄ mulieris mlt̄i perierūt ¶ Cōſtrue (Fugias luxuriā. fias caſtus ſine crimine) qa (nihil maculatū fit gratū dn̄o: Quiſqꝫ). i. om̄is q̄. ꝛ (om̄is peccat luxuria). i. ꝑ luxuriā (qui cōſentit in actū). i. in factū luxurie (vel cū) q̄s (delectat) ſe (ꝛ ꝯſentit agendo factū) qꝛ (actus carnalis eſt ſꝑ pernicialis) id eſt malus (cōiugibꝫ). i. vxoratis (demptis. q̄bus ꝯſenſus carnis eſt honeſtus). i. licitus (He ſpēs) que ſequūtur (dicunt̄ ſpēs luxurie. ſcilicet fornix). i. fornicatio (fert̄). i. dicit̄ (ꝑprie inter nō nuptos). i. nō vxoratos (Stupꝛ). i. violatio ꝟginum (cauſat̄ cum virgo violat̄ nolens) id eſt nō volēs (Violator ꝯiugis alterius fertur). i. dicitur (adulter) ꝛ (inceſtus) illa ſpēs luxurie (fit cū cognatis vel cū moniali). i. cū religioſa (raptus) illa ſpēs luxurie (fit cū mulier rapit̄ ac oppmitur violenter) id eſt ꝑ vim (Sodomita nephandus). i. nō dicēdus (peccat ꝯtra naturā). i. indebito mō (Effuge luxuriam. nempe) ꝑ qꝛ. qꝛ (tollit ſophiam). i. ſapiētiam (mortificat aīam. ledit famā cum corpe. excecat mentē turbat valde rōem. ſubuertit ſenſum. ꝯſumit tempora ꝛ cēſum). i. pecuniam (offendit deū. fert). i. facit (hoſtes). i. inimicos (tollit amicum. debilitat vires corpis. maculat corpus. vitat bona. peiorat vocem. ꝛ minorat ſepe vitā. adducit lites. ꝛ inducit plurima ſcandala. tollit dona dꝫ et remollit). i. mollificat (corda fortia. Obtenebrat tandē viſuꝫ. tollit) id ēſt remouet (paradyſum) Et (ſubdit). i. ſubijcit ſpᶜ luxurioſum (demonibꝫ. deniqꝫ). i. finaliter (tradit inferno) ſpᶜ luxurioſum. Ergo (ſis ſemꝑ caſtꝰ fugiendo verbula) inhoneſta (tactus) inhoneſtos (cauēs) id ē fugiēs (ocia vina dapes loca q̄ſi labes). i. q̄ſi morbum

De peccato ire

Ira cor aſcendit. ꝛ ꝑtinus ad mala tendit
Cur bene frenetur. rationi ne dominetur
Ira furens animo de verbis exit in actum
Sic triplici numero magnum facit ira reatum
Ira cecatur mens. ſenſus precipitatur
Cor conturbatur. ꝛ corpus damnificatur
Uerum fuſcatur. iuſtus quandoqꝫ grauatur

Pax enaruatur. diſcordia progeneratur
Lingua venenatur. necnō mors anticipatur
Non odias aliquem. ſ; eum potius tibi placa
Quiſquis odit fratrem. cēſetur ob hoc homicida
Multa facit dira. ſi nō compeſcitur ira
Cur quaſi deliram patiētia temperat iram

¶ Hec eſt octaua ps huius capituli: in qua tractat autor de peccato ire dicēs. q ira inflāmat pmo cor hois. et ſubito tendit ad aliquod malum. quare debet refrenari ne pualeat rōi. Ira em cum poccupauerit rōnem viri facit eum quaſi furibundū pferentē verba mala. et dem facta puerſa ſequunt. Multis aūt rōibus ira dr mortale pctm. Primo. qr excecat mentē viri et ruere facit oēs ſenſus ei9. turbat mirabilr cor. et dānum plurimū infert corpori. Offuſcat veritatem: et inde iuſt9 ſepe grauatur. Tollit pacē. et generat diſcordiaz. reddit linguam venenoſam atq maledicentem. et feſtinat ad mortem. Quare nullū debem9 odio habere licet etiam nos habeat odio. qr debemus eum nobis pacificare et reconſiliare ſi poſſum9. Ille em qui odit fratrem ſuū homicida eſt. Et vt dicitur Johis. iij. Qui nō diligit me manet in morte. Item ex ira multa pueniunt mala valde crudelia. iō merito eſt refrenāda. et p patientiaz tēperanda. cum ira multiplr ſit deuiās et deficiēs a via ſalutis. vt Jacobi pmo dr. Ira em viri iuſticiā dei nō operatur Conſtrue (Ira). i. illud pctm (accēdit). i. inflāmat (cor: et tendit ptinus). i. procedit ſtatim (ad mala) dicēda et faciēda (cur). i. quare (ira freneť). i. refreneť (bene). i. pfecte (ne dominetur rōi) Et (ira furēs aīmo). i. furere faciēs (exit) id ē pcedit (de pbis in actū. Sic ira facit magnū reatū triplici numero) id ē trib9 mōis. nā (mens cecatur ira). i. p iram (ſenſus pcipitatur. cor ɔturbatur. et corpus dānificať). i. debilitať (verū). i. veritas (fuſcatur) id ē offuſcatur (iuſtus qn̄ grauať. pax eneruatur. diſcordia pgeneratur. lingua venenať). i. obiurgioſa efficiť (necnō) id eſt etiā (mors anticipať) id eſt citius pcuratur. Quare (nō odias aliquē) hoiem (ſed placa potius eum tibi) quia (quiſquis odit fratrē) ſuū (cenſeť homicida ob hoc) id eſt pter hoc. Et (ſi ira nō ɔpeſcitur). i. refrenatur (facit dira). i. crudelia (Cur). i. qre (patiētia tēperet deliram irā). i. amētem iram

De inuidia et malis que procedunt ex ea

Inuidiam fugito. bona fratris amare velito
Nam liuor ſiccum corpus facit et cor iniquum
Inuidus eſt triſtis aliorum cum bona cernit
Gaudet de damnis. bona nō noceant ſibi quis
Emulus impugnat verum. de fratre ſuſurrat
Detrahit. accuſat. alios iuuare recuſat
Propter liuorem fraternum frangit amorem
Lumine cecatur. de re munda maculatur

Languet marceſcit homo inuidus atqꝫ ſeneſcit
Corpore marceſcit cernēs ꝙ res mea creſcit
Effuge liuorem ꝑamando fratris honorem
Qui bona fratris amat ſemet virtutibꝫ ornat

¶ Hec eſt nona ꝑs huius capl'i. in q̄ tractat autor de inuidia dicens. Fugiamꝰ inuidiā ⁊ diligamꝰ fratrē cū bonis eius. qm̄ inuidia exſiccat corpꝰ inuidi. ⁊ deprauat cor illius. Inuidus em̄ triſtaꝛ de bono alteriꝰ. q̄uis ſibi nō noceāt. ⁊ gaudet de malis. ⁊ ſꝑ ꝯtradicit vnitati. murmurat ꝯtra fratrē. diminuit famā illius. accuſat ⁊ nūqꝫ iuuat ꝓximū. quia nō habet charitatē fraternā: Item cecus eſt in vero lumine. ſordidus ē in rebus inmūdi. lāguidus ⁊ aridus fit. ideo ſtatim efficiꝛ ſiue apparet ſenex. Cū em̄ viderit alioꝝ res ꝓſperas eſſe. tūc macer efficiꝛ pre dolore. ideo fugiamus inuidiā. ⁊ amemus honorē ſeu bonum ꝓximi. nā quicūqꝫ hoc fecerit ornabit ſe virtutibꝫ multis Conſtrue (Fugito inuidiā ⁊ velito amare bona fratris). i. ꝓximi (nā liuor). i. odiū (facit corpus ſiccū. ⁊ facit cor iniquū). i. prauū (Inuidus eſt triſtis cū cernit bona alioꝝ) ⁊ (gaudet de damnis. q̄uis bona ſibi nō noceāt. Emulus). i. inuidus (impugnat vel ſuſurrat). i. murmurat (de fratre) ⁊ (detrahit). i. famā diminuit. ⁊ (accuſat) ſc ꝓximū. ⁊ (recuſat iuuare alios) ⁊ (frāgit amorē fraternū ꝓpter liuorē). i. ꝓpter inuidiā. ⁊ inuidus (cecaꝛ). i. ꝑuaꝛ (lumine) id eſt diſcretione. ⁊ (maculaꝛ de re munda). i. de bono alteriꝰ ſcandaliſaꝛ. ⁊ (hō inuidus languet) ⁊ (marceſcit). i. macer efficiꝛ (atqꝫ ſeneſcit) qꝛ inuidus (cernēs ꝙ res mea creſcit marceſcit corꝑe). Ergo (effuge liuorē). i. inuidiā (ꝑamando). i. ꝑfecte amādo (honorē fratris) id eſt ꝓximi. qꝛ ille (qui amat bona fratris) ſui (ornat ſemet). i. ſeipſum (multis virtutibꝫ). i. multis operibꝫ virtuoſis

De auaricia ⁊ eius ſpeciebus

Ut ſis preclarus. non ſis cupidus nec auarus
Vix vlli carus cupidus. cunctis fit auarus
Qui capit aut retinet iniuſte res alienas
Aut peramans gazas domini preponit amori
Qui ſatis eſt diues cupit. ⁊ nunqꝫ ſaciatur
Et qui pauperibus donare ſuperflua non vult
Omnes prefati merito cenſentur auari
Furtum. rapinam. fenus. ⁊ fraudem. ſymoniam
Cauſat auaricia: ludum. ꝑiuria. bella
Omnes thezauri nunqꝫ ſatiant cor auari
Quanto plus creſcit cenſus. plus inde fameſcit
Et plus ardeſcit ambitio quando ſeneſcit
Gazas querēdo labor eſt. timor eſt retinēdo
Nunqꝫ ſtat clarus nec tutus diues auarus

Raptorem plenum furem fore credit egenum
Semper egenus eris. ſi ſemper pl⁹ tibi queris
Cum content⁹ eris. diues tunc efficieris
Gazas lucrando non ſis cupidus nec amando
Nec male ſeruando. ſed ſis largus bene dando.

¶ Hec eſt decima huius capituli ps. in qua tractat autoꝛ de auaricia et eius ſpēbus. ꝛ pmo oſtēdit quot modis aliquis dicaꝛ auarus dicens. Nō ſis auarus nimiū retinēdo ꝓpꝛia: nec cupidus deſiderando aliena. ſi vis haberi clarus ꝟtutibꝫ. Cupidus eñ a nemine diligitur. aut ſaltem ā paucis. ꝛ hoc raro. multis aūt auarus eſt odibilis Item auarus eſt q̄ nimiū amat diuitias. ꝑponendo eas amoꝛi diuino. Item quia plura bona habet. ꝛ nihilominus vlterioꝛa deſiderat. Silr̄ ille diciꝛ auarus q̄ nō tribuit libēter paupibus elemoſynā ſi poteſt ꝛ ſi habet ſupflua. Auariciā vero ſequūtur mala hic enumerata. videlicet furtū. rapina. fraus. ſymonia. vſura. ludus. ꝑiurium. ꝛ bellum. Et quod peius eſt auar⁹ nunq̄ꝫ repletur nec ſatiatur. ſꝫ quāto plus lucratur tanto plus cupit habere. Et cū tendit ad ſeniū plus ardet in habendo. ꝛ inde illi multa mala cōueniūt. ſcꝫ laboꝛ in acquirēdo. ꝛ timoꝛ in retinēdo ꝛ ꝯſeruādo. ꝛ nūq̄ꝫ letus vel tutus eſt. Item credit raptoꝛem furē ꝛ paupem plenos eē diuitijs. Et ſic ſemp paup eſt volūtate ſpiritu ꝛ mēte qui nūq̄ꝫ ſatiaꝛ. Sed ille dicitur diues qui contētus eſt rebus ſuis. Ne igiꝛ ſimus cupidi ſeu auari volētes nimiū lucrari. vel nimium amādo bona lucrata. ꝛ ea cupide ꝯſeruando. Sed ſimus largi dando vbi opoꝛtet. q̄ntum opoꝛtet. et quando opoꝛtet Cōſtrue (Nō ſis cupidus) in appetendo bona. (nec ſis auarus) in retinēdo ea (vt ſis ꝑclarus). i. virtuoſus (Cupid⁹ fit vix). i. raro (charus). i. dilectus (vlli). i. alicui. ꝛ ſpᶜ ille (fit auar⁹ cūctis. qui capit aut retinet iniuſte res alienas. aut ꝑamās). i. valde amās (gazas). i. diuitias (q̄ ꝑponit eas amoꝛi domini). i. dei. ſpᶜ ille (qui ē ſatis diues. ꝛ cupit). i. deſiderat (nunq̄ꝫ ſatiatur). i. nunq̄ꝫ ſatis habet. ſpᶜ et ille (qui nō vult donare ſupflua paupibus. omnes pꝛefati cenſentur) id eſt dicuntur (merito auari) ꝛ (auaricia cauſat furtum rapinam ꝛ fenus). i. vſuram (fraudem ſymoniā) etiā (cauſat ludum ꝑiuria bella). i. ſeditiones (omnes theſauri nunq̄ꝫ ſatiant coꝛ auari) quia auar⁹ (fame ſcit inde plus). i. magis (quādo cēſus). i. pecunia (creſcit plus. Et ambitio) id eſt cupiditas habendi (plus ardeſcit quādo ſeneſcit). i. ad ſenium vſq̄ꝫ ꝑducitur. Et (laboꝛ eſt querendo). i. in acquirēdo (gazas). i. pecunias. ꝛ (timoꝛ). i. anxietas (eſt retinendo). i. ꝯſeruando eas. Et (diues auarus). i. diues q̄ de ſuis nō ſatiatur (nunq̄ꝫ) ꝑ nō ꝛ vnq̄ꝫ. ꝛ (nō ſtat) vnq̄ꝫ (clarus. nec) ꝑ ꝛ non. ꝛ non (ſtat tutus nec ſecurus. Auarus credit raptoꝛem foꝛe) id eſt eſſe (plenū) bonis. ꝛ (furem eſſe egenum: Eris ſemp egenus) id eſt pauper indigens (ſi queris ſemp plus tibi. efficieris tunc diues cum eris contentus non ſis cupidus lucrando gazas nec) pꝛo ꝛ nō. ꝛ non (amando) eas (nec ſeruando male. ſed ſis largus dando bene) eas.

De peccato cōtra ſpiritū ſanctum.

Qui peccat nimium preſumens de pietate
Uel qui deſperat de diuina bonitate
Aut induratus non ceſſat ab impietate:
Et qui fratris odit virtutes improbitate
Impugnans verum cert⁹ ſine commoditate
Qui non ſine piget de culparum grauitate
Contra pneuma ſacrum peccat ſpreta deitate
Que prime quinqꝫ culpe vix ſunt releuate
Sexta caret venia: quia corruit immediate.

¶ Hec eſt vndecima ps huius capli. in qua autor tractat de pctō in ſpm̄ſcm̄. aſſignās quinqꝫ modos qb⁹ ꝯmittit. dicēs pmo ꝙ ille q̄ nimiuꝫ pſumit de pietate ſeu miſericordia dei. ⁊ ꝓpterea ſub ſpe venie facilit' obtinēde facit multa peccata. ille peccat in ſpiritūſanctū. Item qui deſperat de venia. credens deum nolle aut nō poſſe eidē parcere. Similit' obſtinatus qui nō vult ceſſare a pctō. nec terretur flagellis. nec allicitur pmijs. ſed ſemp velut obduratus pſeuerat. Pariter qui inuidet bonitati ⁊ charitati fraterne. quia vellet om̄es eſſe pctōres ſicut ipſe eſt. ⁊ ideo triſtat' de ꝟtute alioꝝ. Et qui impugnat veritatē ab eo cognitā maxime in bono. licet nō habeat inde vtilitatē. ſꝫ h̄ facit ex certa malicia Et qui final'r moritur impenitēs. i. ſine ꝯtritione ꝯfeſſione ⁊ ſatiſfactōe. talis em̄ ſpernit deum ⁊ nō vult credere. ideo peccat ꝯtra ſpm̄ſcm̄. i. cōtra bonitatem clemētiā ⁊ miſcdiam dei. Quare illa peccata tanq̄ grauiſſima atqꝫ immēſa reputantur. idcirco plerūqꝫ irremiſſibilia dicūt'. qd debet intelligi q̄ntum ad facilitatē venie ſatiſfactōis ⁊ pn̄e. q⁊ talis culpa nō meret' veniam de facili ⁊ ad eā delēdum req̄rit' maior pn̄a q̄ȝ in alijs pctis. Q' aūt peccatū d⁊ irremiſſibile debet intelligi rōne facilitatis venie nō impetrādē. qm̄ om̄e pctm̄ preter vltimum harū ſex ſpecierū eſt remiſſibile. qm̄ de nullo deſperandum eſt q̄ȝdiu viuit in mortali corpe: vt dicitur in canone. Nemo deſperādum eſt. de pe. di. vii. Sexta vero ⁊ vltima ſpēs horum pctōrum in ſpm̄ſcm̄ merito dicit' irremiſſibilis. q⁊ peccator moritur impenitēs: ⁊ hoc mō intelligitur verbum euāgelij Luce xij. Qui peccauerit in patrem remittetur ei. ⁊c. Qui vero blaſphemauerit in ſpm̄ſanctū nō habebit remiſſionem in eternum. Ad idē Bartholus in li. qui ea mente. ff. de furtis. De quo d⁊ ꝓuerbioꝝ. xxij. Qui ſeminat iniquitatem metet mala. ⁊ virga ire ſue ꝯſummabit' pietate. Ultima igit' deſperatio q̄ eſt nūq̄ȝ dolere de pctō veraciter eſt irremiſſibilis. qm̄ illi deeſt ſtat⁹ remiſſionis. q̄ eſt pn̄s vita. nā in futura vita nulla remittit' culpa ¶ Conſtrue. ſpͤ ille (qui peccat pſumēs). i. ꝯfidens (nimiū de diuina bonitate) ⁊ ille (qui deſperat de diuina bonitate. aut) ꝑ vel (induratus) id eſt obſtinat⁹ (nō ceſſat ab impietate). i. a pctō impio (et) ſpͤ ille (qui odit virtutes fratris improbitate). i. malicia ſua. et ſpͤ homo (certus impugnans) id eſt reprobans (verum ſine commoditate). i. vtilitate. ⁊ ille (qui non piget). i. dolet (de grauitate culparum peccat contra pneuma). i. ſpiritumſanctum (deitate ſpreta. que culpe

pctm̄ ꝯ ſpm̄ ſanctū

pꝛime quinqꝫ ſtꝫ celenate).i.indulte(vix).i.difficulter a deo(ſexta cul/
pa caret venia.qꝛ coꝛruit).i.deficit(immediate)

De peccato lingue ⁊ mō refrenandi eam

Stringe linguam:ne mētem tibi reddat iniquam
Lingua cito ledit.⁊ leſio raro recedit
Qui mala non loquitur magna virtute potitur
Linguam frenare plus eſt q̄ caſtra domare
Non ſis verboſus iactatoꝛ litigioſus
Nunq̄ ſis cēſoꝛ temerarius aut rephenſoꝛ.
Non ſis defenſoꝛ peccati ſiue recēſoꝛ
Non ſis detractoꝛ.nec rumoꝛum nouus autoꝛ
Blandus adulatoꝛ nō ſis nec conuiciatoꝛ
Nec diſcoꝛdatoꝛ fratrum:nec impꝛoperatoꝛ
Nec blaſphematoꝛ irriſoꝛ ſiue minatoꝛ
Nec accuſabis falſum.nec murmur amabis
Non diffamabis alios.nec vitupabis
Si diffamari non vis vł vituperari
Non ſis ſcurrilis rebellis ſiue bilinguis
Noli iurare ni ſit res debita quare
Debꝫ ⁊ hoc eē verum licitumqꝫ neceſſe
Nunq̄ pꝛomittas niſi pꝛomiſſum dare credas
Non alijs dicas ſecretum nec male dicas
Nunq̄ ſis mēdax nec vane loquēs neqꝫ fallax
Ergo ſic frena linguam rationis habena
Ne te confundat.ſi ṽba ſupflua fundat

¶ Hec eſt duodecima ps hui⁹ capituli.in qua detminat autoꝛ de peccato lingue.⁊ qūo poſſumus refrenare linguā docet dicēs. Reſtringenda eſt lingua noſtra ne faciat aīam nrām peccatricē. Per eā em̄ cito pꝛofert verbū iniquū quo ṽtus tollitur. Quare iſte (qui nō loquit male de ꝓximo ſuo) ē virtuoſus. ꝓuerbioꝝ.xvij. Qui moderat ſermones ſuos doct⁹ ⁊ pꝛudēs eſt.⁊ p̄cioſi ſpūs vir eruditus eſt. Maius em̄ eſt apud deū linguā tenere ne loquat malū.q̄ ſubiugare inimicos. Igit abūdare verbis nō debem⁹.nec nosipos laudare.vel litigioſas rixas ſuſcitare. Om̄ dꝛ ꝓuerbioꝝ.xxiiij. Abominatio dei homo detractoꝛ. Itē iudicare ſtulte ſup alioꝝ ꝯſciētia ⁊ alios rephendere vitupabile eſt: Silr ꝓpꝛium pctm̄ defendere:aliena pctā recitare.fame derogare.noua ṽba in facto alterius inuenire.ſuauia ⁊ adulatoꝛia ṽba ꝓferre.iniuriā verbalem ſeu ꝯuiciū alteri dicere. Caueam⁹ igit ſeminare fratrū diſcoꝛdiā.ipꝛoperare alicui pctm̄.vł eū blaſphemare.irridere ⁊ minas inferre. Accuſare aliū falſe.⁊ murmur amare.diffamare vel vituperare ſcurriles aut

vaniloquos eſſe leccatores ꝛ verb rebelles duplices ſeu bilingues. Qm̄ ſcribit̄ ꝓuerbioꝝ.xxv. Teſtis mēdax ꝑibit. Itē iurare nō debemus. niſi tribꝫ rebus interueniētibꝫ.ſ.veritate. neceſſitate ꝛ vtilitate. de qbꝫ in capitulo. Et ſi xp̄s in antiqs. Inſup nihil ꝓmittere debem⁹ pter id quod poſſum⁹ dare. nulli debem⁹ ſecretū noſtꝝ reuelare vł alteri male dicere. nunq̄ mētiri debem⁹ aut aliū fallere. nec vaniloq̄.ſed refrenare linguaȝ. ne mala v̄ba ꝓferat. qꝛ dꝛ ꝓuerbioꝝ.xxi. Qui cuſtodit os ſuū ꝛ linguā ſuā.i.cuſtodit ab anguſtijs aīam ſuā. ¶ Cōſtrue (Stringe).i.refrenas (linguā tuā: ne (ꝓ vt ꝛ nō. vt nō (reddat mentē).i.aīam (iniquaȝ) id eſt malā (lingua ledit cito: ꝛ leſio eius raro recedit) ille (q̄ non loquit̄ male potit̄).i.vtit̄ (magna virtute Frenare linguaȝ eſt plus).i. magis (q̄ꝫ domare).i.ſubiugare (caſta. nō ſis verboſus).i.plen⁹ verbis (non ſis iactatoꝛ).i.laudatoꝛ fame tue (nō ſis litigioſus).i. plen⁹ litibꝫ (non ſis cēſoꝛ).i.iudex (temerari⁹ (.i.ſtultus (que) ꝓ vel. vł (rep̄henſoꝛ. non ſis defēſoꝛ peccati. ſiue) ꝓ vł (vł recēſoꝛ).i.recitatoꝛ (nō ſis detractoꝛ) id ē diuinatoꝛ (laudis alteri⁹. nec ſis auctoꝛ nouus rumoꝝ).i. verboꝝ̄ incertoꝝ (nō ſis blād⁹).i.leuis ꝛ ſuauis verb (nō ſis adulatoꝛ. nec ſis ꝯuiciatoꝛ).i.iniuriatoꝛ (nec) ꝓ ꝛ. ꝛ nō (ſis diſcoꝛdatoꝛ fratꝝ nec improperatoꝛ).i.deriſoꝛ (nec) ſis (blaſphematoꝛ fratruȝ nec irriſoꝛ) ſeu (deriſoꝛ ſiue minatoꝛ. nō accuſab falſum. nec) ꝓ ꝛ et nō. et nō (amabis murmur. nō diffamabis alios. nec vitupabis. ſi nō vis diffamari vel vituperari. Nō ſis ſcurrilis).i.vaniloqu⁹ (nec) ſis (rebellis) ſermonibꝫ tuis nec ſis (bilinguis).i.duplex in verb. Noli iurare niſi ſit res debita. quare) debeas h̄ facere (Et hoc) qđ iuras ſupple (dꝫ eſſe veꝝ (q̄ꝫ) ꝓ et (licitum) ꝛ (neceſſe) Nō ꝓmittas vnq̄ꝫ niſi credas dare ꝓmiſſuȝ. Non dicas alijs ſecretū tuū nec dicas male. nō ſis vnq̄ꝫ mēdax. nec vaniloqu⁹ neq̄ꝫ (ꝓ ꝛ nō. ꝛ nō (ſis fallax).i.deceptoꝛ (Ergo frena).i.refrena (ſic linguam tuā habena).i.freno ratōnis (ne) ꝓ vt ꝛ nō: vt nō (cōfundat te ſi fundat).i.ſi emittat verba ſupflua. Cōtra eīm viciū hmōi ſcribit̄ pſal. cxxxix. Uir linguoſus non dirigetur in terra.

De peccato veniali ꝛ modis quibus habet fieri. ꝛ que ſint venialia ꝛ que non.

Dicitur a venia veniale cito ſibi danda
Multis nāq̄ꝫ modis dominus veniale remittit
Si tibi moꝛtale non eſt dicas veniale
Infra contenta deuote facta recepta
Confiteoꝛ.tondo.reſpergoꝛ.conteroꝛ.oꝛo
Ungoꝛ.ieiuno.patioꝛ.conuertoꝛ.remitto
Signoꝛ.edo.dono.mala ſic venialia pono
Quāuis expediat hominē veniale fateri
Ut tamen hoc faciat non dico quenq̄ꝫ teneri
Ni quando dubitat illud graue foꝛſan haberi
Uel ſi non habeat grauius decet iſta referri

Ut ius perficiat mandans quecunqꝫ fateri

¶ Hec eſt.xiiij.huius capl'i pars.in qua determinat autor de pctō veni-
ali.oñdens pͥmo quare dr̄ peccatū veniale.Poſtremo vero oñdit an de-
beat quis ꝯfiteri de peccato veniali.Dicit igit̄ ſic.ꝙ peccatū appellet̄ ve-
niale a venia ſeu indulgētia quā de facili meret̄. qr exiſtens in pctō ve-
niali tm̄ non eſt ſeꝑatus a gratia dei.quare ſtatim remittit̄ facilit̄.Qui-
bus aūt modis remittatur.notatur.xxv.di.paragro criminis. Et ple-
nius ꝑ Johānem andree in ſalutatione libro.vi.in glo.ij. Modi autē
remittendi veniale enumerant̄ in textu.quoꝝ prior eſt per confeſſionem
generalem in principio miſſe factā vel alibi corā ſacerdote. Secundus
modus remittendi veniale eſt per ꝑcuſſionem pectoris ſui ratione con-
tritōis.Tercius eſt ꝑ aſperſionē aque bn̄dicte. Quartus eſt ꝑ cōtriti-
onē doloroſam.Quintus ꝑ orationē dn̄cam ſcꝫ pater nr̄ deuote ⁊ hu-
militer factā.Item ꝑ ieiuniū.ꝑ extremā vnctionē.ꝑ patientiā in tribu-
lationibꝫ.ꝑ ſignū crucis.Item remittendo iniurias.docēdo indoctos.
et breuiter implendo oꝑa miſcdie tam ſpiritualia ꝗ̄ corporalia ⁊ ꝑ alia
ſacramēta.De hac materia vide in capitulo criminis.⁊ capitulo qua-
lis.xxv.di.de.pe.di.i.capl'o.Si peccatū.⁊.c.ſerpens. plures alios mo-
dos vide in prohemio ſexti in glo.Et ponit dn̄s. Hoſtienſis in capl'o
Omnis de penitentijs ⁊ remiſſionibꝫ.Scd̄o docet autor qn̄ quis debe-
at de veniali cōfiteri dicens.ꝙ primo ſi dubitet de aliquo peccato ſcilicꝫ
an ſit veniale vel mortale.Scd̄o vt ſatiſfaciat iuri dicenti quēlibet xpia-
num cum ad annos diſcretionis ꝑuenerit omnia peccata ſua debere cō-
fiteri ꝓprio ſacerdoti.preſertim ſemel in anno.vt patet in capitulo p̄di-
cto Omnis.de penitentijs ⁊ remiſſionibꝫ. Aduertendū tamē eſt ꝙ do-
ctores ſacre theologie ⁊ etiā iuris canonici aſſignant hanc differentiam
inter mortale ⁊ veniale.qr mortale opponit̄ charitati diuine. veniale ve-
ro feruori charitatis opponit̄ tm̄.Que vero ſunt venialia vide ſupra in
iij.capl'o.in pͥma ꝑte.vide etiā.xxv.di.in.c.qualis.vbi cōcludit̄ ꝙ ꝓ ſo-
lis venialibꝫ nō dānabit̄ aliqͥs.ſed purgabit̄ in igne purgatorij ſi nō pur-
gauerit ſe an̄ mortē ¶ Construc.ſupple pctm̄ (veniale dr̄) id eſt appella-
tur ſic (a venia).i.indulgentia ſeu remiſſione (danda cito) sᶜ peccanti.
(naꝫ) ꝓ qr (dn̄s remittit multis modis) ſcꝫ pctm̄ veniale (dicas facta
ꝯtenta infra recepta deuote) sᶜ delere (veniale) ſcꝫ pctm̄) ſi tibi nō eſt
mortale) pͥmo ſcꝫ (Cōfiteor).i.ꝑ ꝯfeſſionē generalē (tundo).i.ꝑ ꝑcuſſi-
onē deuotā pectoris (reſꝑgor).i.ꝑ aſꝑſionē aq̄ bn̄dicte (ꝯteror) ꝑ verā
ꝯtritionē de oībꝫ pctis (oro) ꝑ orōem dn̄cā (vngor) ꝑ vltimā vnctōem
(ieiuno) ꝑ ieiuniū (patior) ꝑ pn̄iam libere factā (cōuerſor) ꝑ cōuerſiōeꝫ
de ſtatu peccati ad ſtatū virtutis (remitto) ꝑ remiſſionem illate iniurie
(ſignor) ꝑ bn̄dictōeꝫ ep̄alē ſeu ꝑ ſignū crucis (edo) ꝑ euchariſtie ſump-
tionē (dono) ꝑ elēoſynā.sᶜ (ego pono).i.depono (ſic).i.h̄ mō (veialia
pctā (ꝗ̄uis).i.licꝫ (expediat).i.ꝯueniēs ſit (hoīeꝫ fateri).i.ꝯfiteri (veia-
le) pctm̄ (tn̄ nō dico ꝗ̄ncūꝗ̄ hoīeꝫ teneri).i.obligari vt h̄ faciat (vt).i.
niſi (qn̄ dubitat illd̄) sᶜ veiale (hēri forſan ꝑue).i.mortl'e (vl' decꝫ iſta)
ſcꝫ veialia (referri).i.ꝯfiteri (ſi qͥs nō hēat ꝑuiꝰ).i.mortl'e (vt ius mā-
dās).i.ꝑcipiēs (ꝗ̄cūꝗ̄) sᶜ pctā (fateri).i.ꝯfiteri (ꝑficiat).i. adimpleat

De ſententia excōmunicationis.

Tanq̄ peccata ſemꝑ caueas anathema
Nam grauis eſt pena.q̄uis ſit pro medicina
Hec patitur damna.qui maius fert anathema
Hic non eligitur:non eligit.ꝛ prohibetur
Eccleſie porta.cōmunio.ꝛ ſacramenta
Traditus eſt ſathane.ꝑcibus caret eccleſieq̄ꝫ
Ac ſibi legitimus ꝓhibetur quilibet actus
Nunq̄ꝫ participes his quos anathema coercet
Qualicūq̄ꝫ modo.niſi caſu iure remiſſo
Nam ſecus eſt iure reſtrictus claue minore
Que ſolum repellit a ſacris percipiendis
Caſus excepti.ſuꝑ hoc ſunt iure reperti
Coniunx ꝛ nati famuli qui debita querunt
Ignorans ſuper his.ꝛ dicens vtile verbum
Et qui vitare nequit hos vrgente neceſſe
Participant iure ſtrictis anathemate tute
Sunt interdicta ſuſpenſio nempe cauenda
Quāuis ſint ꝑene leuiores ſunt metuende

¶ Hec eſt.xiiij.pars huius capituli.in qua tractat autor de ſenten tia excōmunicatōis.ꝛ de malis que ad eam ſequūtur.Item dicit de ca ſibus in quibꝫ pōt participare cū excōmunicatis dicens.ꝙ excōmuni catio cauenda ꝛ fugienda eſt tanq̄ pctm̄.cuꝫ etiam nō inferatꝰ niſi ꝓpter peccatū mortale.que tn̄ cenſetꝰ medicinalis.qꝛ ſanat cōtumacē ꝛ rebellē ꝛ facit eum obediētem. vt habetꝰ in.c.medicinalis.de ſen.ex.in vi. Eſt etiam grauior pena quā poſſit eccleſia infligere:qm̄ cōparatꝰ morti ciui li.vt notat Innocentius in.c.cum cōtingat.de offi.dele. Item excōica tus ab actu legitimo ꝓhibetur.vt in.c.decreuimꝰ.de ſen.ex.li.vi. Ideo non eligit nec eligitur ad dignitatē. Eſt em̄ extra eccleſiam ꝛ non hꝫ ſa cramentoꝝ cōmunionē.ſed eſt in poteſtate dyaboli. ꝛ eccl'ie orationes non participat.imo caret ꝑticipatione fideliū.cū nullus debeat ſibi ꝑti cipare:niſi in caſibꝫ in iure expreſſis.vt ptꝫ in.c.cū volūtate.ꝛ in.c. cuꝫ il loꝝ:de ſen.excom.in antiquis.Caſus autē ſunt iſti.ſcꝫ rōne cōiugij vx or ꝑticipat.ratione vite ꝛ doctrine filij ꝛ filie.ratōne obſequij famuli.et vtilia docēs pro ſalute ꝛ liberatione a vinculo excōicationis. Et qui co gitur occaſione neceſſitatis cōuerſari cum excōmunicatis.ſicut in naui ꝛ in mari.Itē qui ignorat aliquē excōmunicatū excuſatur. Ultra autē hanc excōicationis penā ſunt alie due que cōueniunt cum excōicatione et ei in aliquibꝫ parificantꝰ.ſcꝫ ſententia interdicti. ꝛ ſententia ſuſpēſiōis Procedūt em̄ oēs a poteſtate clauiū.ſꝫ drn̄ter:qꝛ ſnīa excōicatōis nun

ꝙ fertur in locū ⁊ vniuerſitatē. ſed bñ interdictuꝫ. vt in. c. ſi ciuitas de ſen. ex. li. vi. Nota q̇d eſt excōicatio ſm ius canonicū. in. c. nihil. xi. q. iij. Eſt extra cōionē eccl'ie ſepatio. vel eſt cenſura eccleſiaſtica excludēs a cōmunione fideliū. Alibi dr ꝙ eſt eterne mortis dānatio. Item que ſtꝫ eius ſpecies vide in. c. engeltrudam. i. q. iiij. gloſa optima eſt ꝑ his in. c. penultimo. de ſentētia excōicationis. ⁊c ¶ Cōſtrue (caueas ſemper anathema). i. excōicatōem (tanq̄) pro ſicꝫ (pctā: nā) pro qꝛ (pena) ſupple. eius (eſt grauis: q̄uis) ipa excōicatio (ſit ꝑ medicina) ſupple ille q̄ ſcit). i. ſuſtinet (anathema) id eſt excōicationē (patiť hec damna) ſcꝫ q̄ ſequunť (hic nō eligiť ad dignitatē ſeu actū legitimū exercendū. nec) ꝑ et nō (eligiť). i. admittiť ad eligendū (⁊ porta eccl'ie ꝓhibeť) ſibi (⁊ cōmunio ſeu ꝑceptio ſacramētoꝝ) ꝓhibeť excōicato. s^e excōicatus (Eſt traditus ſathane (ꝙ) pro ⁊ (caret ꝑcibꝫ eccl'ie: Ac) ꝑ ⁊ (q̇libet actus legitimus ꝓhibetur (ſcꝫ excōicato (nunq̄) ꝑ nō ⁊ vnq̄. non (ꝑticipes) vnq̄ (his) ſcꝫ hoībus (q̊s anathema coercet). i. ꝯſtringit (q̄licunq̄ modo) ſcꝫ ſic excōicatꝰ (niſi caſu). i. in caſu (iure remiſſo). i. permiſſo (nā pro qꝛ (eſt ſecus). i. aliter. ſupple q̇ eſt (reſtrictꝰ). i. ligatus (claue minore). i. excōmunicatōe minore (que) ſupple minor excōmunicatio (repellit). i. retrahit (ſolū a ſacris). i. ſacramētis (ꝑcipiendis). i. accipiēdis (caſus excepti iure). i. in iure (ſuꝑ hoc ſtꝫ reperti) ſcꝫ (ꝯiunx). i. vxor (⁊ nati). i. filij (famuli). i. ſeruitores. ⁊ ſuꝑ. illi (q̇ debita q̄runt) s^e excuſať (ignorās ſuꝑ his) ſcꝫ factis (⁊ dicens verbū vtile. ⁊) ille (q̇ vitare neq̇t hos) ſcꝫ excōicatos. ⁊ hoc dico vrgēte neceſſe). i. neceſſitate (participāt tute). i. cohabitāt ſecure (ſtrictis). i. ligatis (anathemate (iure). i. iuridice (interdicta) ⁊ (ſuſpenſio ſtꝫ nēpe). i. certe (cauenda) i. vitāda (q̄uis ſint pene leuiores) anathemate (ſtꝫ tñ metuende) id eſt timende.

De modo euitandi peccatum

Triplex eſt hoſtis hoīs. demon. caro. mūdus
Non faueas iſtis. vt ſis a crimine mūdus
Demon agit timidum. mūdus crapulū. caro fedum
Ut non tempteris caueas ne decipieris
Mundū ſpernendo vinces carnē reprimēdo
Proſternes ſathanā ſeruando fidem bene ſanam
Temptant aſtute. ne cures viuere iuſte
Ut male delinquas. ⁊ ne peccata relinquas
Cur te prudēter ſerua meditando frequenter
Q damnatus eris ſi peccato morieris
Ut mala deuites aliquid fac. ocia vites
Nūc age. nunc ora. lege nūc. vaga nulla ſit ora
Obſta principijs. qꝛ tunc cito vincitur hoſtis
Quādo nimis creſcit temptatio raro quieſcit
Cerne deum. qui te ſemper ſpeculatur vbiq̄

Qui mala vix celat. ſed punit ⁊ ipſa reuelat
Nil eſt tam tectũ quin ſit quãdoqꝫ repertum
Poſtea confeſſus reus eſt. ⁊ ipſe retruſus
Inſpice quanta bona dominus tribuit tibi dona
Precipue mortem chriſti bene reſpice fortem
Ne ſis ingratus ſibi cõmittendo reatus
Cum male delinquis iterum xp̄m crucifigis
Inſpice ſanctoꝝ. necnon exempla reorum
Gaudia ꝓ meritis iuſtis. mala dantur iniquis
Inſpicias animã ſic xp̄i morte redemptam
Ac tibi cõmiſſam. cur crimine deſtruis
Proſpice fetorem culpe. penamqꝫ. pudorem
Longa datur pena. ſed delectatio curta
Cerne quot ⁊ quanta peccatum dat tibi damna
Quot quãti ſubito moriuntur ſepe memento
Scis ꝙ obibis homo. neſcis vbi. quomõ quãdo
Penſa iudicium. quo nil remanebit inultum
Cerne graues penas. baratri forteſqꝫ catbenas
Cur domũ celi ne ꝑdas turbine teli
Lauda tu dominũ. ne ꝑdas eius amorem
Sacre ſcripture ſtudium quoqꝫ ſit tibi cure
Sic mala vitabis. mentemqꝫ tuam ſociabis
Sanctos ſectare. prauos noli ſociare
Senſus frenare. ſatagas carnemqꝫ domare
Vinũ ſumendo ſis ſobrius. ⁊ comedendo
Et loca prompta malis fuge. ne ſis partialis
Nam locus errare promptus facit ⁊ fatuare
Hec bñ ſeruando xp̄m cum matre rogando
Crimina vitabis. hoſteſqꝫ tuos ſuperabis
Nemo tamen credat ꝙ eum temptatio ledat
Sic non conſentit animo: quia tunc bene ſentit
Debilis eſt hoſtis. qꝛ nullum (ni velit) vincit
Non eſt peccatum. niſi ſit per velle paratum
Velle nequit cogi. q̃uis queat ad mala pũgi
Non excuſatur ratio. cum quis ſeperatur
Ergo tuũ velle ꝯpeſcens crimina pelle
Vt careas pena leteris in ede ſuperna

Te bene conante: domino ſimul auxiliante

¶ Hec eſt vndecima ps hui⁹ capl̄i. in q̄ docet autoꝛ modū euitādi pec-
catū. dicēs p̄mo. q nos habem⁹ in h̄ mūdo tres aduerſarios q̄tidie bel-
lātes aduerſum nos. vt poſſint nos trahere ad pctm̄. quibꝫ tñ obedire
debem⁹ ſi velim⁹ pctm̄ euitare. Prim⁹ aduerſarius eſt dyabolus q̄ tē-
ptat de ſupbia. qm̄ ip̄e eſt rex ſup oēs filios ſupbie. vt Job. xli. Scd̄us
aduerſarius eſt md̄s q̄ tēptat de auaricia. quā nemo ſapiēs concupiuit
vnq̄. ſciēs q nihil tulim⁹ in hūc md̄m ꝛc. vt d̄r ad thimoteū. vi. Et q̄
volūt diuites fieri incidūt in tēptatōes mltas. meli⁹ eſt g̊ credere xp̄o
dicēti Lu. xij. Facite vob̄ theſauꝝ in celis q̊ fur nō appropiat neq̄ ti-
nea corrūpit. Tercius aduerſarius eſt caro nr̄a p̄pria. q̄ nob̄ eſt ſicut ini-
micus familiaris. qm̄ ſp cōcupiſcit aduerſus ſpm̄ de q̄ apl̄s ad ephe. v.
vt ſup̄. Jſti aūt tres aduerſarij pn̄t vinci h̄ modo videlicꝫ cōtēpnendo
md̄m velut fallacē ꝛ variabilē. Scd̄o rep̄mēdo carnē ꝛ affligendo ſicut
faciebat btūs paulus. vt ſcribit̄ p̄mo ad corithios. xi. Caſtigo corp⁹
meū ꝛ in ſeruitutē redigo. Tercio p̄ſternēdo diabolū p verā fidē ꝛ me-
ditādo q dānati erim⁹ ſi in pctō moriemur. Qui aūt vult veracit̄ pec-
catū vitare dꝫ ꝯtinuo aliq̄d boni facere ꝛ nūq̄ ocioſus eſſe; q2 d̄r Hie-
ronym⁹. ocium eſt p̄ncipiū tēptationis. ꝛ ponit̄ de ꝯſe. di. v. in. c. Nūq̄
Jtem p euitūda tēptatione debemus ꝯſiderare q deus eſt vbiq̄ ꝛ oīa
videt ſemp pctā puniēs q̄uis etiā ſint occulta: q2 nihil eſt tā occultum
qd̄ nō reueleť. Luc. viij. ꝛ. xij. Jnſup ꝯſideremus bona a deo nob̄ data
ꝛ p̄ncipaliter paſſionē eius quā pro nobis ſuſtinuit. ꝛ qui xp̄m offendit
iteꝝ eū crucifigit. Reſpiciam⁹ etiā opera ſanctoꝝ nobis data in exem-
plū attēdentes gaudia eoꝝ que data eſt eis ſm̄ meritū. ꝛ multa q̄ ſuſti-
nent pctōres poſt mortē. cōſideremus redēptionē anime noſtre factaꝫ
in xp̄i ſanguine ꝛ caueamus fetorē culpe mortalis. penā ꝛ verecundiā
et quomō p parua delectatione datur pena eterna. Jnfinita eñ mala p-
ueniunt ex peccato. quoniā nulla noceret aduerſitas niſi dn̄aretur iniqui-
tas nihil eſt ergo qd̄ tam noceat homini ſicut pctm̄ Penſem⁹ q̄ neceſſe
eſt mori. ꝛ multi moriūtur ſubito ꝛ ſine cōfeſſione. ꝛ ſic neſcim⁹ quādo
ꝛ quō moriemur. Poſt mortē vero expectam⁹ iudiciū dei in quo oīa
dilecta punient̄ in inferno eñ ſunt mirabiles ꝛ infinite pene corporales
et ſpirituales. ſimil̄r ſunt vincula fortiſſima q̄ nullus poterit diſſoluere
p̄uidemus g̊ ne paradiſum pdamus p̄pter bonū trāſitoriū laudem⁹ etiā
deū ne pdamus eius amorē. Studeam⁹ ſacrā ſcripturā. ſeq̄mur ſctōs
viros ꝛ fugiamus malos. cōtineamus omnes ſenſus noſtros. ꝛ done-
mus carnem noſtrā comedēdo ꝛ bibendo ſobrie fugiēdo occaſionē ma-
li. ſicut ꝛ locus aptus ad faciendū malū. rogemus deū ꝛ virginem ma-
trem eius. ꝛ ſic pctā vitabim⁹ ꝛ hoſtes noſtros ſupabimus. Aduertē-
dum tñ eſt q temptatio nō eſt pctm̄ niſi interueniat cōſenſus volunta-
tis ꝛ ſic hoſtis diabolicus eſt debilis q̄ non vincit niſi volentē. volūtas
eñ rōnalis cogi nō pōt ꝛ ſic oīe pctm̄ eſt voluntariuꝫ aliter nō puniret
deus pctm̄. vt habet̄ in. c. vaſis ira. xiij. q. iiij. Excitari nō pt voluntas
a temptatione ſed nō vinci q̄re peccatoꝛ eſt inexcuſabilis. Cōpeſcere
igitur debemus voluntatem malam ne mereamur penam eternā pro

peccato debitã ſed habeam⁹ vitã eternã in qua eſt leticia ſempiterna. Si conamur vincere temptatõnem ſtatim adeſt nob adiuto: deus. qa fidel' ⁊ nõ pmittit nos temptari vltra id qđ poſſum⁹ ¶ Conſtrue (hoſtis) .i. inimicus (homĩs eſt triplex) ſcʒ ſup. (demon) .i. dyabolus (caro ⁊ mũdus. nõ faueas) .i. obedias (iſtis) hoſtib; (vt ſis mũdus a crimine demõ agit) .i. facit vix ſup. (tumidũ) id eſt ſupbum (mđus facit cupidũ) id eſt auax (caro facit hoiem (fedũ) id eſt fetidũ (caueas vt nõ tẽpteris) ⁊ vt nõ (decipiaris. vinces mđm ſpernẽdo) euʒ ſupple vinces (carnẽ repmendo) eã (pſternes) id eſt pijcies (ſathuã ſeruãdo bñ fidẽ ſanã) id eſt integrã. hoſtes sᶜ (tẽptant aſtute) id eſt ſubtiliter (ne) p vt ⁊ nõ. vt (nõ cures viuere iuſte ⁊ vt delinqs male ⁊ nõ relinquas pctã. cur) id eſt qre (ſerua te prudẽter meditando frequenter) id eſt ſepe (q) tu (eris dãnatus ſi moriaris in peccato. fac aliquid vt deuites) id eſt fugias (mala) in eſt pctã (vt vites ocia. age) id eſt fac (nunc) aliqd ſupple (ora nũc) id eſt aliqñ (lege nunc. nulla hora ſit vaga) id eſt vacua (obſta) id eſt reſiſte (pncipijs) malis (q: hoſtis vincit tunc cito. tẽptatio qe ſcit raro qñ creſcit nimis. Cerne deum q ſpeculat) id eſt videt (te ſemp eſſe vbiq) id eſt in omĩ loco (qui) ſcʒ deus (celat vix) id eſt raro (mala) id eſt pctã (ſed ipe punit ea que reuelat ipa. nil) .i. (nihil ẽ tã rectũ) id eſt abſcõditum (quin ſit reptum qñq) id eſt aliqñ (reus) id eſt peccato: (eſt cõfuſus poſtea eſt retruſus) id eſt incarceratus (ſepe poſtea inſpice) id eſt reſpice quãta bona dñs tribuit tibi. reſpice bñ maxime) id eſt pcipue (mortẽ xpi fortẽ ne) p vt ⁊ nõ (ſis ingratus ꝯmittendo) id ẽ perpetrãdo (ſibi reatus) id eſt pctã (crucifigis iter ipm cum delinqs) id eſt peccas (male inſpice exempla ſanctorum inſpice nec nõ) id eſt etiam (exẽpla reorum) id eſt pctõrum (gaudia dant iuſtis p meritis. mala dantur iniqs) id eſt pctõrib; (inſpicias animã) tuã sᶜ redemptã ſic vt dictum eſt morte xpi ac) p et (cõmiſſam tibi) .i. traditã (cuſtodiendaʒ cur) id ẽ qre (deſtruis ipam crimie. pſpice fetorẽ culpe q) p ⁊ (penã ⁊ pudorẽ) id eſt verecundiã (pena dat longa ſed delectatio dat curta) id ẽ breuis (cerne) .i. reſpice) qt dãna ⁊ quãta pctm̃ dat tibi (nullo) .i. nulle res (q̃ ſunt) id eſt pñt (tm̃ ledere te q̃tum crimina. cerne diem mortis q̃ pulſat fortis ad hoſtia. Memẽto ſepe qt ⁊ quãti viri moriunt ſubito. tu) hõ sᶜ (ſcis q obis) .i. morieris (neſcis vbi quõ qñ. Penſa iudiciũ quo. in q̃ nil) p nõ et aliquid. aliquid (nõ remanebit inultum) .i. impunituʒ (cerne) id eſt reſpice (penas graues baratri) id eſt inferni (q) pro et (cathenas fortes. cur) id eſt quare (ne pro non. non (pdas donũ celi turbine) id eſt volubilitate (teli) .i. iaculi (Tu lauda dñm ne) p vt et non. vt nõ (perdas amorem eius quoq) id eſt certe (ſtudiũ ſacre ſcripture ſit cure) .i. ſolitudini (tibi. vitabis ſic mala q) p et (ſociabis mentem tuam. ſectare) id eſt ſequere ſemp ſanctos (Noli ſociare prauos. ſatagas) id eſt coneris (frenare ſenſus) tuos sᶜ (q) pro et (donare carnem. Si ſobrius ſumendo vinũ ⁊ comedendo. ⁊ fuge loca prompta mali (ne) pro vt ⁊ non. vt non (ſis pũincialis) id eſt malus (naʒ) p q:. q: (locus pmptus) id eſt actus (malos facit fatuare) .i. fatue agere (vitabis crimia (q) pro et (ſuperabis tuos hoſtes ſeruãdo hec hec ⁊ rogãdo xpm cũ

matre tū̃ nemo) id eſt nullus homo (credat ꝙ temptatio ledat eū̃ ſi nō̃ conſentit animo. ⁊ qꝛ ſentit bene hoſtis eſt debilis. qꝛ nullum) pro nō̃ et vllum. qꝛ (non vincit vllum) id eſt aliquem (ni) in eſt niſi (velit. peccatum non eſt niſi petratum) id eſt factum (p velle) id eſt voluntatē (velle) id eſt voluntas (nequit) id eſt nō̃ pōt (cogi q̄uis queat) id eſt poſſit (pungi) id eſt incitari (ad mala ratio nō̃ excuſatur cū̃ q̄s ſuperatur. ergo tu compeſcens) id eſt refrenās (tuū̃ velle pelle) id eſt repelle (crimia vt careas pena eterna. ⁊ vt leteris in ede) id eſt in domo (ſupna) id ē celeſti. ⁊ hoc (te cauēte bene ⁊ dn̄o auxiliante ſimul)

Caplm quartum de ſeptem ſacramentis

Contra peccata deus inſtituit ſacramenta
Per que delentur cō̃miſſa. futura cauentur
Gratia cō̃fertur. ⁊ ſic vita bona refertur

Percipe mente pia ſeptem fidei ſacramenta
Nam male delinquit. qui non digne ſacra ſumit

¶ Hoc eſt quartū̃ hui⁹ libri caplm. in quo tractat autor de ſacramentis. ⁊ pmo in generali. ſcdo in ſpeciali. pmo em̄ docet q̄re fuerū̄t inſtituta: ſcdo em̄ docet quot ſꝫ ⁊ q̄ ſꝫ eoꝝ noīa. Et vltimo de vnoq̄ꝫ in ſpeciali. In pma igiť pte dť ꝙ cō̃tra pctā̃ dn̄s ordīauit ſacramēta. nā̃ ſacra delēt culpā̃ pteriti peccati ⁊ virtutē tribuū̄t pn̄tib⁹ pteritis ⁊ futurꝭ reſiſtēdi. nā̃ in eis ſacris daꝛ grā̃ ſacramentalis p quā̃ q̄s eſt aptior ⁊ fortior ad reſiſtendū̃ temptatōnib⁹ Quare q̄libet xpian⁹ debet bona et deuota volū̄tate ſuſcipe ſeptem ſacramēta: qm̄ q̄ recipit indigne ſacramē̃ta grauiter delinquit. Eſt aūt ſacramentū̃ ſm magiſtrū̃ in quarto ſententiaꝝ ⁊ etiā̃ ſm doctores in eodē. inuiſibilis gratie viſibiľ forma cuius ſimilitudinē gerit ⁊ cauſa exiſtit. Et p hoc differt ſacrm̄ noue legis a ſacramēto veteris legis. ꝙ nō̃ eſt cā̃ illius cui⁹ ſiītudinē gerit Aduertendū̃ ꝙ ſicut ſꝫ ſeptē capitalia pctā̃. ita ſacrā̃ a xpo in noua lege euā̄gelica inſtituta contra hm̄oī peccata. De inſtitutōe āt vniuſcuiuſq̄ꝫ ſacri vide in manipulo curatoꝝ. ⁊ ibi ad longū̃ reperies ¶ Conſtrue (Deus inſtituit). i. ordinauit (ſacramēta ꝯtra pctā̃. p que) ſacramenta (peccata cō̃miſſa in pterito delenť: ⁊ futuro cauenť). i. vitanť (Gratia ſpiritus ſancti cō̃fertur) id eſt daꝛ p ſacramēta) ⁊ bona vita referť) id eſt reportatur (ſic) O xpiane (pcipe) id eſt accipe (ſepteꝫ ſacramenta fidei. pia) id eſt deuota (nam) p qꝛ: qꝛ ille (q̄ non ſumit digne ſacra) id eſt ſacramē̃ta (delinquit male) id eſt peccat Et nota licet oīa ſacamēta nō̃ ſꝫ de neceſſitate ſalutis: veruntn̄ cū̃ q̄s ea cō̃tempneret mortaľr peccaret ex cō̃temptu. vt pꝫ de ſacramento confirmationis ⁊c̄.

Baptiſor firmor ⁊ peniteo cibor vngor
Ordine pmoueor. gratis cum coniuge iungor
Ordo thorus velle ſumuntur quinq̄ꝫ neceſſe
Ordinat ⁊ firmat pſul dat quinq̄ꝫ ſacerdos

Ordo baptiſmus confirmatio non iteratur
Cetera ſumpta ſemel ſacramenta valent iterari

¶ Hec eſt ſcḋa ps huius capl'i. in qua enumerat autor ſacramēta ⁊ docet qs ſit eoꝝ debitus miniſter. Finaliter doc; q̄ ſacramēta poſſunt iterari ⁊ q̄ nō. Dicit igit̄ ſic. ꝙ baptiſmꝰ cōfirmatio pnīa ſeu confeſſio euchariſtia extrema vnctio ordo ⁊ matrimoniū ſt̄ ſeptē eccl'ie ſacramēta. De quoꝝ numero duo ſt̄ volūtaria. ſ. ordo ⁊ matrimoniū. alia vero qnq̄ ſuſcipiunt̄ de neceſſitate. Inſup ſolus eps cū ſupiorib' plātis confert ſacramentū ordinis ⁊ cōfirmatōis. alia vero ſacramēta rite conferunt ſacerdotes. ſacrm aūt ordinis baptiſmi ⁊ cōfirmatōis tm̄ ſel' dn̄t cōferri. q2 nō ſunt reiterabilia. cetera vero pn̄t pluries cōferri ſcdm eccl'ie ordinatōem (Quare aūt aliq̄ iteranī alia vero nō hoc iō eſt. q2 aliqua imp̄munt caracterē. ⁊ iō reiterabilia nō ſt̄ ¶ Cōſtrue. Ergo ſup. (baptiꝫor firmor). i. cōfirmor (⁊ peniteo). i. confiteor (cibor). i. ſummo cibo euchariſtie (vngor). i. ſuſcipio extremā vnctionē (pmoueor ordie ſacro (gratis) et (iunge cu; ꝯiuge. ordo). i. ſacrm ordinis. ⁊ (thorus) id eſt ſacrm matrimonij (ſumūtur velle). i. volūtate Alia ſupple (qnq̄) ſacramenta (ſumuntur neceſſe) id eſt neceſſitate (p̄ſul) id eſt epus (ordinat). i. cōfert ſacrm ordinis (⁊ firmat). i. cōfert ſacramentū cōfirmationis (Sacerdos dat) alia ſupple (qnq̄. Ordo. baptiſmꝰ) et (cōfirmatio nō iteranī). i. nō ſuſcipiunī pluries (Cetera ſacramēta ſumpta ſel' valēt). i. poſſunt (iterari). i. iterū ſuſcipi.

De forma baptiſmi. ⁊ de eius materia ⁊ cōſequentibus ad ipſum

Eſt aqua materia baptiſmi. verbaq; forma
Ac baptizantis intentio debet adeſſe
Baptiſmi fructus eſt plena remiſſio culpe
Gratia confertur. ⁊ pena remittitur omnis

¶ Hec eſt tercia ps huius capl'i. in qua tractat auctor de forma ⁊ materia baptiſmi ⁊ de q̄buſdā ꝯſeq̄ntib' ad ipm dicēs: ꝙ materia baptiſmi eſt aq. ⁊ verba ſt̄ forma eius. Debet inſup baptizātis intētio eſſe. vt intendat baptizare. Effectus vero ipius baptiſmi eſt remiſſio oim pctōꝝ ⁊ collatio gr̄e. ⁊ remiſſio totiꝰ pene debite p pctō ¶ Cōſtrue (Aqua eſt materia baptiſmi (q̄) p2 (ꝟba) sc; ſunt (forma. ac) p ⁊ (intētio baptizātis d; adeſſe). i. pn̄s eſſe (plena remiſſio culpe eſt fructꝰ baptiſmi. Gr̄a ꝯfert̄). i. dat̄ in baptiſmo (⁊ omis pena remittit̄)

De ſacramento confirmationis.

Preſul fons criſma firmat intentio verba
Gracia donatur. cōſtans ad bella paratur
Qui tenet in fonte. vel vnctum criſmate fronte
Efficitur talis pat̄ eius ſpiritualis

Hec eſt quarta pars huius capl'i. in qua tractat autor de ſacramen

eo cōfirmationis dicens. ꝙ hoc ſacramētum ſolus epus confert cū ſuperiorib⁹ prelatis ꝛ nō inferiorib⁹. In primeua tamē eccleſia ſimplices ſacerdotes ſolebant conferre ſacramētum cōfirmationis. vt dicitur in. c. qrto. de ꝯſuetudine. in antiqs. Cui⁹ āt ſacramēti materia ē criſma ſacrum ꝛ verba ſunt forma. ꝛ vltra reqritur intentio epi confirmantis. In hoc etiā ſacramēto confert gratia. ꝛ datur ꝯſtantia ꝛ robur fidei ad reſiſtendū temptationib⁹. Et ille (qui tenet aliquem in ſacramento cōfirmatōis) efficitur eius pater ſpiritual'. ſicut in baptiſmo. vt in. c. p catheçumini. de baptiſmate. li. vi. Et nota ꝙ cōfirmatio eſt conſignatio facta cū criſmate in fronte baptiʒati ab epo cū certa verboꝝ forma ad audacter ꝯfitendū nomē xpi. ¶ Cōſtrue (Preſul) .i. eps (firmat) id eſt cōfirmat (fons criſma. intentio ꝛ verba formāt) .i. faciūt ſacramentū ꝯfirmationis (gratia ꝯſtans) .i. firma (donat ꝛ parat ad bella) ſcʒ contra diabolū. s' ille (qui tenet aliū in fonte) ſcʒ baptiſmatis (vel) ille (q tenet vnctū fronte criſmate: talis efficitur pater eius ſpūalis

De penitentia ꝛ eius ſpeciebus

Contra peccatū graue poſt baptiſma patratum
Extitit inuentū ſacre pene ſacramentū
Conteroꝛ in corde mala. confiteoꝛ ſimul oꝛe
Emendans opere deus indulget mihi vere
Penitet atqʒ dolet ꝛ crimina dicere ſpondet
Vultqʒ ſatiſfacere cōtritus iniqua cauere
Crimina cōmemoꝛa cuncta tua flebiles oꝛa

¶ Hec eſt quinta pars huius capituli. in qua tractat autoꝛ de penitētia ꝛ eius ſpeciebus. dicens ꝙ ſacramentū penitentie fuit inſtitutū ad delendū peccatū cōmiſſum poſt baptiſmū. Ad veram autē penitentiā requirunt iſta. ſcʒ cordis cōtritio. oris confeſſio. ꝛ operis emendatio. et tunc deus dimittit pctm̄ quādo penitens dolet commiſiſſe ꝛ promittit cōfiteri. ſatiſfacere. ꝛ amplius cauere a pctō. ꝛ cōtriſtari debet cōmemorando ea cuncta ſimul ꝛ ſingula. ꝛ deū oꝛare vt ſibi indulgeat. Unde penitentia eſt quedā dolentis vindicta puniens in ſe qđ ꝯmiſiſſe dolet De hm̄ōi ſacramento vide ad plenum in de penitentia ad totum.

¶ Cōſtrue (ſacramētum ſacre pene) id eſt penitenti (extitit) id eſt fuit (inuentū contra pctm̄ patratū) id eſt factuʒ (poſt baptiſma) ego (emēdans opere conteroꝛ) id eſt ſum cōtritus (in corde. cōfiteoꝛ ſimul mala oꝛe. ꝛ deus indulget vere mihi) ſcʒ peccatoꝛi. ſupple hō (cōtritus penitet atqꝫ) pro eſ (dolet ꝛ ſpondet) id eſt ꝓmittit (dicere crimina (qꝫ) pro et (vult ſatiſfacere ꝛ cauere iniqua crimina) ꝛ tu (flebis cōmemoꝛa) id eſt cōmemoꝛata (cūcta tua crimina, ꝛ oꝛa) .i. roga deum

De cōfeſſoꝛe eligendo ꝛ de cōditionibus cōfeſſionis

Elige prudentem te ſoluere iure petentem
Crimina diminuat cōfeſſio cuncta reuelet
Uni preſbitero. nullū graue ſponte tacendo

Integra.feſtina:ſimplex.humilis.rubicũda
Vera.libens.clara.diſcreta.frequens.ſit amara
Accuſans propria.parens confeſſio fida

¶ Hec eſt ſexta pars huius capituli.in qua autor tractat de confeſſore eligendo.ꝛ de cõditionibus cõfeſſionis dicens.ꝙ eligere debemus confeſſorem prudẽtem:qui poſſit diſcernere inter leprã ꝛ lepram. ꝛ qui habeat poteſtatẽ abſoluendi.ſicut eſt ille q̇ habet plebem ſibi cõmiſſam: in quã habet iuriſdictionem ſoluendi ꝛ ligandi. et qui nullo iuris vinculo arcetur ne talem poſſit exercere iuriſdictõem. De hac materia vide plenius de pe.ꝛ re.in antiquis.per totum. Cõfeſſio etiã diminuit penam peccatoꝝ que debet fieri ſoli ſacerdoti de omnibus peccatis ſimul.nihil omittendo.quia vera cõfeſſio debet eſſe integra.nõ diuiſa ꝑ partes.debet eſſe feſtina ꝛ nõ nimis tarda.debet eſſe ſimplex.hoc eſt ſine plica ſeu ſine fallacia duplicitatis.debet eſſe humilis ꝛ nõ ſuperba.debet eſſe verecunda ꝛ vera.voluntaria.clara:manifeſta.diſcreta.diſtincta.frequẽs ꝛ cum amaritudine ꝛ diſplicentia.debet etiã eſſe accuſatrix ſolius confitentis nõ excuſatrix.debet etiã fieri de ꝓpriis peccatis ipius cõfitentis debet eſſe obediens vt ſcꝫ penitens paratus ſit obedire cõfeſſori in penitentia facienda.ꝛ etiã debet eſſe fidelis.vt ſcꝫ cõfitens credat poteſtatẽ eccl'ie a deo datam fuiſſe miniſtris eccl'ie De hmõi cõditionibꝰ tractatur de pe.di.i.ii.ꝛ.iii.etiã ꝛ maxime patent in.c.quem penitet.di.i.

¶ Conſtrue.ſupple tu(elige)confeſſorẽ(prudentẽ potentẽ te ſoluere.) id eſt abſoluere(iure)id eſt a iuriſdictione ſibi cõceſſa(cõfeſſio diminuit crimina.ꝛ reueler cuncta crimina vni preſbitero.nullũ graue)id eſt peccatum mortale(tacendo)ſupple cõfeſſio erit(integra: feſtina: ſimplex. humilis.rubicunda)id eſt verecunda(vera:libens) id eſt voluntaria. (clara:diſcreta:frequens) ꝛ ſit(amara)id ẽ doloroſa(accuſans ꝓpria) ſupple pctã(parens)id eſt obediens.ꝛ(fida)id eſt fidelis

De mõ cõfitendi ꝛ circũſtãtiis aggrauãtibꝰ peccatum

Vt reminiſcaris hoc modo cõfitearis
Dic de peccatis mortalibus ꝛ ſpeciebus
Dic de mandatis domini ꝑ te violatis
De male receptis dicas etiã ſacramentis
De ſeptem factis pietatis dic male factis
Dic ſenſus quinqꝫ.nõ cetera membra relinque
Dic bene quecũqꝫ mala feceris ac vbicunqꝫ
In factis:dictis.conſenſu.ſiue relictis
Que nõ dixiſti dudum.dic ſi recidiſti
Dic graue peccatũ ꝑ te dudum recitatum
Res circũſtantes dicas peccata grauantes
Saltem mutantes.crimenqꝫ nouum generantes
Iſta grauant viciũ.dignus.ſtatus.ꝛ recidiuum

Conditio.numerus.locus.ordo.ſcientia tempus
Copia.cauſa.mora.locus.etas.lucta.puſilla

Hec eſt ſeptima ps huius capli.in qua tractat auctor de mō cōfitē
di.ꝛ de circūſtātijs aggrauātibus pctm̄ dicēs.ꝙ ſi quis velit bn̄ ꝯfite
ri ꝛ pctōꝝ ſuoꝝ oīm habere memoriam debet ꝯfitendo ſeruare hunc or
dinē.vt pmo dicat ſeptē pctā mortalia ꝛ eoꝝ ſpecies ꝛ modos.deinde
dicat de pceptis dei ſi ea nō bn̄ cōpleuerit:poſtea vero de ſacramētis in
debite vel irreuerēter ſuſceptis.Itē dicat ſi ꝯtempſit virtutes.vl' ſi eas
nō habuit q̄s merito habere debuit.dicat etiā de ſepte ꝫ operib ꝫ miſcdie
ſi ea nō bn̄ ꝯpleuit.ꝛ deinde dicat oīa ſua malefacta.et de qnqꝫ ſenſi
bus ꝛ de alijs mēbris.ꝛ loca vbi peccauit.faciēdo.dicēdo.ꝯſentiendo.
et omittēdo.Itē dicat ſi pluries cecidit in aliqd pctm̄ a tpe cōfeſſionis
Et generalr teneṫ quis dicere oēs circūſtantias q̄ aggrauāt peccatuꝫ
vel mutāt ipm̄ in aliā nouā ſpeciē peccati forte grauiorē pore. Ea autē
que aggrauāt pctm̄ ſtꝫ.dignitas peccātis.numerus ꝯmiſſionis.an ſcꝫ
pluries peccauit in vno pctō.locus in q̄ ſic peccauit.an ſit locus ſacra
tus.ꝛ an ſit in aliq ordine ꝯſtitutus.an peccauit in die ſolēni vel feriali
dicat copiā peccatoꝝ.q̄tiens ſcꝫ peccauit.ob quā cām peccauit an ſine
occaſione vl' tēptatōe.dic modū peccādi an naturalr vl' ꝯtra naturam
ꝯſidera etatē qn̄ ſcꝫ q̄s hꝫ etatē diſcretōis ſeu plenū animi iudiciū.luc
ta.qn̄ q̄s nō reſiſtit tēptationi ſꝫ ſtatim ꝯſentit delectationi.ꝯſidera pu
ſillanimitatē.qn̄ q̄s eſt debilis ad reſiſtendū forte ex culpa peccātis. ve
luti pter longā peccādi ꝯſuetudinē ꝛ carnis fragilitatē. ¶ Conſtrue.
ſupple tu (cōfitearis hoc ordine) ſcꝫ q̄ ſeqtur (vt reminiſcaris) pctōꝝ
(dic de oībus mortalib ꝛ ſpecieb eoꝝ.dic de mādatis).i.pceptis (dn̄i
violatis p te. dicat etiā de ſacramētis receptis male).i. inhoneſte (dic
ſi ꝯtempſiſti virtutes).i.opa bona (vel ſi caruiſti eis) dic (de ſeptē fac
tis) id eſt operib (pietatis) id eſt miſericordie (factis male) ſcilicꝫ p te
(dic quinqꝫ ſenſus) ſcilicꝫ exteriores (non relinque cetera membra. dic
bene quecūqꝫ mala feceris.ac) pro et (vbicūqꝫ) id eſt in quo loco (in fa
ctis.dictis.conſenſu.ſiue) pro vel (relictis) id eſt omiſſis ſcꝫ reb quas
debuiſti facere (dic ea) ſupple peccata (que nō dixiſti dudum) id eſt diu
(dic ſi recidiſti) id eſt iteꝝ cecidiſti (in) ſupple (peccatū graue recitatum
id eſt cōfeſſum (p te dudū) id eſt pus.et (dicas res circūſtantes) id eſt
circūſtantias (grauātes) id eſt grauiora facientes (peccata) ſcꝫ cōmiſ
ſa.ſupple dicas circūſtantias (ſaltem mutantes crimen quo ad ſpecieꝫ
eius.ꝙ (pro ꝛ (generātes nouū crimen) id eſt peccatū (Iſta) ſcꝫ que cō
ſequūt (grauant) id eſt aggrauant (vicium) id eſt peccatum: ſcꝫ (dig
nus) id eſt dignitas (ſtatus) id eſt cōditio.ꝛ (recidiuū) id eſt caſus fre
quens (conditio) id eſt nobilitatis vel plebeitatis (cauſa) pter quā cō
mittiṫ peccatū (mora) ſcꝫ tempis qua quis manet in peccato (mod)
ſcꝫ committēdi peccatū (etas.lucta) id eſt pugna ad reſiſtendū vel nō.
(puſilla) id eſt debilitas fragilitatis (numerus) ſcꝫ quo quis pluries
peccat (locus) ſacer vel phanus (ordo) an quis ſit in ſacris ſeu nō (ſci
entia) an quis ſit ſciens vel ignorans (tempus) ſolennitatis vel feria
rum (copia) id eſt multitudo pluriū peccatoꝝ.

De cõditionibꝰ boni cõfeſſoris

Confeſſor blandus.prudens.verax.pius.equus
Hortatur.querit.terret.punit.mala ſoluit
Poſtea ſit tacitus.vt cellet crimẽ alius

¶ Hec eſt octaua pars huius capl'i.in qua tractat' de ꝯditionibꝰ boni cõfeſſoris dicẽs.ꝙ ꝯfeſſor dꝫ eſſe blandus.prudẽs.verus.miſericors.ꝛ equus.hoc eſt plenus iuſticia ꝛ eq̃tate.ꝛ dꝫ interrogare ꝯfitentẽ de peccatis ſuis.poſtea debet inferre timorẽ de peccatis ꝯmiſſis.dꝫ etiã punire ꝑ penitentiã ſalutarem ꝛ ab omĩbus peccatis abſoluere ſi habeat poteſtatẽ.Inſuꝑ debet maxime ſecretus eſſe ꝛ nunq̃ꝫ reuelare pctã ſibi cõfeſſa:qđ ſi fecerit deponet'.ꝛ ꝑpetuo peregrinꝰ ꝑget.vt in.c.omĩs.de penitẽtia ꝛ remiſſiõe. De hac materia vide btm̃ Thomã in.iiij.di.xxi.q.iij.argumẽto.i.ꝛ.q.i.de cõditionibꝰ boni cõfeſſoris ꝛ de interrogatiõibus ꝑ eum faciẽdis cũ autoritatibꝰ ſacre ſcripture. Vide etiã plene in manipulo curatoꝝ. ¶ Cõſtrue (cõfeſſor blandus) id ẽ ſuauis) prudẽs verax pius.ꝛ equꝰ).i.iuſtus.ſ. cõfeſſor (hortat') id eſt ammonet cõfitentẽ (q̃rit) inueſtigat pctã cõmiſſa a cõfitẽte (punit mala) .i.imponit pn̄iam vel ſaltẽ eã inſinuat ꝓ malefactis (ſoluit) .i.abſoluit pctõrẽ (ſit poſtea tacitus.vt celet) ſcꝫ cõfeſſor (crimen alius) id eſt alterius

De modo iniungẽdi penitentiam

Contra peccata detur cõtraria pena
Supplicet elatus.maceretur luxurioſus
Propria det cupidus.ieiunet ſepe guloſus
Inuidus os tundat.iratus corde remittat
Audiat officia peregrinans accidioſus
Cuius reſtituat ſi poſſit pernicioſus
Reddere ſi nequeat.ſatem ſit propinta voluntas

¶ Hec eſt nona pars huiꝰ capl'i.in qua tractat autor de mõ iniungendi penitentiã dicens.ꝙ penitẽtia peccato cõtraria debet iniungi penitẽti.qꝛ omne vicium hꝫ virtutẽ ſibi cõtrariam.ſuꝑbo debet iniungi ꝙ ſit humilis:luxurioſo ꝙ ſit caſtus ꝛ carne maceratus.cupido ꝙ det elemoſynã de ꝓprio:guloſo ꝙ ieiunet.inuido ꝙ letet' de bono ꝓximi. racũdo ꝙ habeat patientiã ꝑcendo ꝓximo ſi eum offendit.pigro ꝙ audiat diuinũ officiũ ꝛ diligẽter ꝑegrinet':furi ſeu latroni ꝙ reſtituat ſi p̄t.ꝛ ſi nõ p̄t ſaltẽ voluntatẽ reſtituẽdi habeat Nota tñ ꝙ omĩs penitẽtia hodie eſt arbitraria.vt dꝛ.xxvi.q.vij.c.Tꝑa.ꝛ de pe.di.i.c.Mẽſurã. ꝛ de pe.et re.c.Significauit.ꝛ.c.Deus q̃ ¶ Cõſtrue (pena ꝯtraria det' ꝯtra pctã quia (elatus).i.ſuꝑbus (ſupplicet).i.humiliet ſe (luxurioſus maceret') id ẽ macer fiat afflictõe carnis) cupidꝰ).i auarus) det ꝓpria.guloſus ieiunet ſepe.inuidꝰ tundat).i.ꝑcutiat (os) ſuũ (iratꝰ remittat corde (.i. ex corde (accidioſus audiat officia diuĩa.ꝛ ſit (ꝑegrinãs).i.ꝑegrinãdo (ꝑnicioſus).ſ.latro vſurariꝰ raptor vł ſymoniacꝰ (reſtituat cuiuis).i. cuicũqꝫ tenet'.vł (ſaltẽ volũtas ſit ꝓmpta).i.ꝑata ad reſtituendum.

De illis qui tenentur ad reſtitutionē

Fur. vſurator. vrens: ſymon: quoqꝫ raptor
In re deceptor. alienorumqꝫ repertor.
Rector dilapidans. quoduis damnū male donans
Reddere ſi quid habent. vel amore dei dare debent
Iuxta conſilium confeſſorum ſapientum
Mandans. conſilians. ſocians. adiutor. adulans
Celans. participans. defendens. atqꝫ receptans
Quilibet ⁊ fautor reddet. niſi redderet actor

¶ Hec eſt decima ꝑs huius capituli. in qua tractat autor de his q̄ tenentur ad reſtitutōem dicens: ꝙ latro vſurarius ⁊ qui comburit eccleſiam vel alium locum. ſymoniacus ⁊ raptor alienoꝝ bonoꝝ. ⁊ q̄cunqꝫ malicioſe aliū decipit in rerū ꝑmutatione: qui aliquid inuenit: ⁊ prelatus eccleſie qui dilapidat eius bona. vel q̄ expendit vbi non debet. tales debent eccleſiā reddere indemnē. ſi aliquid de ꝓprio habeant. vl' dare debent paupibus iuxta cōſilium ſapientis cōfeſſoris: ⁊ potius ſm eoꝝ cōſcientiā rectā. Et generaliter q̄cunqꝫ mādat aliquid alienū capi. vel q̄ cōſiliū dat vel q̄ ſociat: ⁊ qui auxiliū det: ⁊ qui adulatur ꝓbendo fauorez qui celat malefactores. vel qui cum eis in malo participat. q̄ eos defendit. ⁊ in domū recipit. omes iſti tenentur reſtituere ſm arbitriū cōſcientie ⁊ iudiciū cōfeſſoris ⁊ eccleſie: ⁊ ſm iuris autoritatez. de qua habet in ſingulis titulis. q̄ in hoc textu cōtinent. vt in titula de ferreis in antiq̄s Inſti. ⁊ ff. de vſuris. ⁊c̄. vide ſuper hoc iura loquētia ad plenum. ¶ Cōſtrue (Fur. vſurator. vrens). i. cōburens (ſymon). i. ſymoniac⁹. (q̄ꝫ) pro et (raptor) q̄ aliena rapit (deceptor in re. qꝫ) pro ⁊ (reptor alienoꝝ. rector) ſupple eccl'ie (dilapidans) id ē diſtrahēs bona eccleſiaſtica. quorū hꝫ adminiſtratōem. ⁊ (donās male quoduis) id eſt q̄dlibet (dānū) Iſti (debent reddere ſi q̄d habent) de ꝓpriis (vel debēt dare amore dei. iuxta cōſiliū ſapientū confeſſoꝝ) Et aliq̄s (mādans) aliqđ malū fieri. (conſiliās) id eſt dans cōſiliū (ſocians) id eſt dās ſocie atē. (adiutor) id eſt dās auxiliū (adulans) id eſt laudās aliquē in malefacto (celās) q̄ occultat furtū (ꝑticipans) q̄ ꝑtem capit (defendēs) q̄ defendit malefactorē (atqꝫ) ꝓ et (receptās) id eſt recipiēs furē vel rem furtiuā (⁊ quilibet fautor). i. q̄cunqꝫ fauet malefico (reddat) reſtituat (niſi actor) id ē ſceleris ꝑpetrator (redderet) id eſt reſtitueret. Et q᷑ multiplex eſt modus ſatiſfaciēdi ſm modū delinquēdi. iō difficilis eſt materia reſtitutōnis. eſt tn̄ de neceſſitate ſalutꝭ. eo ꝙ eſt actus iuſticie ꝯmutatiue. q̄ eſt alteri reddere qđ ſuū eſt. vt Inſti. ⁊ ff. de iuſticia ⁊ iure.

De caſibus remittendis ad ſuperiorem

Hiȷ quib⁹ eſt pena ſolennis precipienda
Crimine pro magno toti ville publicato
Quilibet artatus anathemate ſiue ligatus
Et qui ſunt auſi miſſas celebrare ligati

Clericus ex culpa confeſſus anormala facta
Ignem ſuccendens. ad dandum damna perurens
Debent pontifici communi iure remitti
Ut dictos ſoluat. ad maiorem ve remittat

¶ Hec eſt vndecima ps huius capli. in q autor tractat de caſib remittendis ad ſuperiore dicens: q ille remittendus eſt ad ſuperiore qui tale crimen comiſit q ei imponeda eſſet ſolenis pnia ppter guitate ſceler totu orbe comouentis. vt in. c. accedetib exceſſib platoꝝ. z xvi. q. vi. c. i. z de pe. z re. c. pſiliu. Ite cu vult clericus ſiue laicus excoicat a iure vl epo ſibi reſuare abſolutoem. Ite clericus q celebrat excoicat. z qcunqz graue ſeu enorme pmiſit petm. copoñit igne ad ſuccendendu loca aliq inferedo dana z tales remittunt adhuc ad ſuperiore ſm caſus circuſtatia caſus aute epales coiter enuerati ſt ſedecim in his verſib pteti. Qui facit inceſtu deflorās aut homicida. Tranſgreſſor voti. piurus. ſortilegusqz. Sacrilegus. patru. pcuſſor. z ſodomita. Et metita fides. faciens incendia. plis Oppreſſor. blaſphem. hereticus. omis adulter. Percutiens clericu. hi pſule adeunt ¶ ꝯſtrue (hi qbus ſolenis pena). i. penitetia (eſt pcipienda). i. iniungeda (p magno crimie publicato toti ville.) id e toti ciuitati. Et qlibet artatus). i. excoicatus (anathemate): i. maiori excoicatione (Et) s^c ſacerdotes (q ſt auſi celebrare miſſas ligati) id eſt excoicati. Ct (cleric pfeſſus anormala facta) id eſt guia peccata (ex culpa) ſua. Et (aliqs ſuccedens). i. accedens (igne. perurens) id e coburens (ad dadum dana) oes iſti (dnt remitti pontifici). i. ad epm. (iure comuni. vt) ipe (ſoluat). i. abluat (dictos). i. ſupdictos (ve) p vl ipe (remittat) eos (ad maiorem) id eſt ſuperiorem

Quando confeſſio eſt iteranda

Si ſit ignorans confeſſor. vel ſine poſſe
Siue fatens tacuit aliquod mortale ſcienter
Aut anathema celans. ſic ſolui iure nequibit
Oblitus pene non facte iam ſibi iuſſe
Et dudum facta confeſſio ſit iteranda

¶ Hec eſt. xij. ps hui capli. in q docet autor qn pfeſſio eſt iterāda. dicens q qn cofeſſor eſt ignorās z neſcit diſcernere caſus reſuatos et no reſeruatos Silr qn no hꝫ ptātem abſoluedi z qn cofitens no dt oia petā. ſed aliqd petm ſcieter retinet. ſ. qn eſt excoicatus. z no reuelat excoicatoem pfeſſori. tuc no abſoluit ab eo. Silr ſi confitens aliqd petm mortale ſcienter ſubticuerit. aut pniam ſibi iniuncta no ipleuerit. Sut etiā aliq caſus q ponunt in manipulo curatoꝝ. vide ſup ¶ Coſtrue (Si pfeſſor ſit ignorās). i. imperitus (vl ſine poſſe). i. no hns autoritatem. (Siue). p vel (fates). i. pfitens (tacuit ſcieter aliqd mortale) peccatum (Aut) s^c pfitens. (celās anathema). i. maiore excoicatonem. s^c talis (neqbit). i. no poterit (ſic ſolui). i. abſolui (iure). i. de iure. Et cofitens (oblitus pene) id eſt pnie (no facte iam (z (ſibi iuſſe (id eſt iniucte (Et pfeſſio dudu facta ſit reiteranda) ſcꝫ in iſtis caſibus.

Quō penitētia iniuncta non eſt dimittēda

Poſtea fac digne penam faciēdo benigne
Nam male delinquit, qui penam ſponte relinquit
Nemo ſatiſfacere poterit: de crimine vere
Stans in mortali peccato dum aliquali
Juſſa tamē pena ꝙuis non ſit tibi plena
Non eſt linquēda pro crimine ſ; faciēda
Nam faciēs iuſſum referes ꝑ hoc tibi fructum
Omne malum punit deus. omne bonū quoq; reddit

¶ Hec eſt decimatercia ꝑs hui⁹ capli. in q̄ autor docet quō penitētia iniuncta nō d; aliq̄ mō obmitti. q; ille ḡuiter peccat q̄ eam nō ꝑficit. et nemo ſtans in pctō mortali pōt ſatiſfacere ꝓ peccatis. ḡ debem⁹ facere penitentiā in ſtatu gratie. Tamē penitētia iniūcta ꝓ peccatis (ꝙuis nō ſit ſufficiens) eſt ꝑficienda ⁊ nō derelinq̄nda. q; ipa multū eſt vtil' ⁊ fructuoſa. cū ſit de genere bonoꝝ. ⁊ nullū remanet bonū irremuneratu;. ſicut nec malū impunitū. Penitētia ſm Bonauētură poteſt tripliciter a volūtate acceptari. Primo a volūtate. ſicut eſt pnīa ſacramētalis libere facta. Scđo a volūtate acceptāte. vt eſt pnīa martirij Tercio a voluntate tolerāte. vt eſt pnīa exiſtentiū in purgatorio. ¶ Cōſtrue: sᶜ tu (fac poſtea digne penā) idē pniam (patiēdo). i. ſuſtinēdo (benigne). i. libēter (nā) ꝓ q; (delinquit male). i. peccat ḡuiter (q; relinq̄t). i. omittit (ſponte) id eſt volūtarie (penā). i. pniam (Nemo ſtans in aliq̄li pctō mortali poterit vere ſatiſfacere de crimine. tū pena) id eſt pnīa (iuſſa) id eſt iniūcta (ꝙuis nō ſit tibi plena). i. ſufficiēs (ꝓ crimīe nō eſt linq̄nda). i. omittenda (ſ; eſt faciēda) id eſt ꝑficienda (nā) ꝓ q; tu (faciens iuſſum) id eſt p̄ceptū cōfeſſoris (referes) id ē reportab (tibi fructū). i. p̄miū (per hoc) q; (deus punit omne malū. quoq;) ꝓ et (reddit omne bonū)

Ad quid valent opera facta in peccato mortali

Omnia (que fiunt cum mortali) bona proſunt
Nam mundi bona dant. ⁊ demonis arma refrenāt
Mentes illuſtrant. citius tormenta minorant
Ad maiora bona ꝓuocant vſum facienda
Non tamen eternam poſſunt acquirere vitam
Nec ſic purgantur homines. nec viuificantur
Sed bona (que fiunt poſt mortificata) reuiuunt

¶ Hec eſt. xiiij. ꝑs huius capli. in qua docet autor ad q̄d valeāt opera facta in pccato mortali dicēs. ꝙ bona oꝑa (que fiunt in peccato mortali) valent ad agnitōem bonoꝝ tꝑaliu;: ⁊ diminuūt tēptationes dyabolicas. illumināt mētem peccatoris: vt cognoſcat ſtatum ſue miſerie. et ponitentiā agat. diminuūt etiam penā inferni ꝙtum ad aſꝑitatem. et faciunt eam tolerabiliorē Inſuper prouocāt ad maiora bona facienda non tū valent ad vitam eternā acquirendā. Per illa eīn opera homies

non purgant̄ a vicijs nec viuificant̄ ad gratiam: qꝛ ſunt bona moꝛtua.
ſed bona que fiunt poſtea deſtructa hmõi culpa prioꝛe cum alijs bonis
pꝛoſunt. prioꝛa em̄ que fuerūt moꝛtificata p̱ culpam iam viuificant̄. vt
dicitur in.c. dicens opera moꝛtua. de pe. di. iiij. Cuius verba ſunt hec:
Dicens opera moꝛtua prioꝛa bona ſignificat apoſtolus que p̱ ſequēs
peccatum erūt moꝛtua. quia hij peccando prioꝛa bona irrita fecerunt.
⁊ ſicut peccando fiunt irrita. ita per penitentiā reuiuiſcunt: ⁊ ad meritū
eterne vite ſingula pꝛodeſſe incipiunt ¶ Conſtrue (omnia bona que fi
unt cum) peccato (moꝛtali pꝛoſunt. nam) pꝛo quia (dant bona mundi
et refrenant arma) id eſt temptationes (demonis: illuſtrāt citius men-
tes. minoꝛāt toꝛmenta) inferni (pꝛouocant vſum ad maioꝛa bona faci
enda: non tamē poſſunt acquirere eternam vitam. nec) pꝛo ⁊ non (⁊ ho-
mines non purgant̄) per ea (nec viuicant̄) quo ad grām (ſed bona que
fiunt moꝛtificata reuiuunt poſt) ſcꝫ adueniente grā ⁊ mediante peniten
tia. De hac materia ptꝫ in.c. finali de pe. di. iiij. ⁊ in c. ſi refugientes.

De ſacramento altaris ⁊ eius inſtitutione

In cena ſummum xp̄us ſtatuit ſacramētum
Sub panis ſpecie. cum diſcipulis tribuit ſe
Ac ſpecie vini dicens hoc ſumite cuncti
Miſſa celebꝛatur vt moꝛs chꝛiſti recolatur
Vt deus oꝛetur ſpecialius ⁊ veneretur
Vt confoꝛtemur ſacro pane tunc ſaturemur

¶ Hec eſt decimaqnta pars huis capl'i. in qua tractat autoꝛ de ſacra-
mento altaris ⁊ eius inſtitutōe dicēs. ꝙ xp̄s oꝛdinauit ſummū ⁊ excel-
lentiſſimū eucariſtie ſacramentū. qn̄ ſcꝫ fecit cenā in iheruſalē cū diſci
pulis ſuis ⁊ tradidit ſeipm ſub ſpecie panis ⁊ vini ab illis omnibus ſu
mendū. vt dꝛ Luc. xxij. Et miſſa celebꝛat̄ in memoꝛiā moꝛtis xp̄i. in
qua cōficitur verū coꝛpus xp̄i. vt in.c. ſic deus oꝛetur ⁊ etiā venetur. in
qua etiā nos xp̄iani roboꝛamur quo ad virtutes ⁊ fidem maxime ſuſci
piendo ſcꝫ eucariſtie ſacr̄m de omnibꝫ aūt p̱ oꝛdinē hoc digniſſimū ſa-
cramentū cōtingentibꝫ. vide pleniſſime de cōſe. di. ij. ⁊ de cele. miſ. in an
tiquis. c. cum marthe. De excellētia huius ſacramēti ⁊ vnitate eius vi
de in.c. reuera mirabile. de cōſe. di. ij. ¶ Conſtrue (xp̄us inſtituit ſum-
mū ſacramentuꝫ) ſcꝫ eucariſtie (in cena. cum) p̱ qn̄ (tribuit ſe diſcipu-
lis) ſuis (ſub ſpecie panis. ac ſub ſpecie vini. dicēs) O (cūcti) vos apo
ſtoli (ſumite hoc) ſacramentū (Miſſa celebꝛat̄ vt moꝛs xp̄i recolat̄) id
eſt memoꝛet̄. ⁊ (vt deus oꝛetur ⁊ veneret̄ ſpecialius) id eſt deuotius. et
vt nos (cōfoꝛtemur ⁊ ſaturemur pane ſacro) ſcꝫ celeſti.

Quid ſignificant oꝛnamenta ſacerdotis

Dant oꝛnamenta tibi pꝛeſbiter hec documenta
Signat ſub tunica ꝙ mens debet foꝛe munda
Deſuper aſtrictus ſpem de ſuperis dat amictus
Vult candoꝛ iuſte poderis te viuere caſte

Signat cinctura tibi ꝙ non ſit vaga cura
Per manupulum leue contemnuntur mala vite
Stola notat ſemper cum chriſto viuere decenter
Stringens cuncta foris notat infula fedus amoris

¶ Hec eſt decimaſexta ps huius capli. in qua autor docet ꝗd ſignifi-cāt ornamenta preſbiteri in miſſa dicens. ꝙ alba id ē illa tunica linea ſignificat mentis puritatē. Amictus vero qui deſup albam aſtrict⁹ ponitur ſignificat vite iuſticiā ⁊ caſtitatē. Cingulū autē ſignificat ꝙ mēs nr̄a non debet vagari p diuerſa ſecularia deſideria. ſed debet fixa manere in ſpe futuroꝝ bonoꝝ. Manipulus qui in leua ponitur ſignificat cōtemptuꝫ huius vite. in q̄ ſunt plura mala. Stola quoqꝫ que a ſcapulis vſqꝫ deorſum pendet ſignificat quomō debemus honeſte ſemp deo ſeruire. Et finaliter infula deſup poſita tegens omnia extrinſecus ſignificat caritatē feruentē. quā habere debemus ad deum. per quā debemus facere omnia bona opera ⁊ ſuſtinere aduerſa. penitentiā agere in abſcōdito Aduertendū tamen. ꝙ in miſſa ſumunt̄ ſeptem veſtimenta corpus ſacerdotis ornantia cōputato ſuppellicio. quod tn̄ non eſt de neceſſitate in ſimplici ſacerdote. ſecus eſt in canonico regulari. Et iſta ſepteꝫ ſignificāt ſeptem dona ſpiritusſcti: q̄bus debet ſacerdos eſſe perfuſus. vn̄ Luce. xxiiij. c. dr̄ Induāmur virtute ſpiritusſcī ex alto. Et ꝙ debet eē armatus ꝯtra ſeptem pctā mortalia. Vn̄ apl's ad Epheſeos. vi. Induite vos armatura dei vt poſſit ſtare aduerſus inſidias dyaboli. Vt etiā ſignificāt ſeptē virtutes. ſcꝫ tres theologicales ⁊ q̄tuor cardinales quib⁊ debet eſſe armatus ſacerdos. Vn̄ apl's ad Ro. xiij. Induamur arma lucis glorie. arma virtutum. qr nō eſt licitū indui ſacco. i. pctō aulā regis xp̄i intrare volentem. De ſignificatione hoꝝ oīm vide amplius cum autoritatib⁊ allegatis in manipulo curatoꝝ ¶ Cōſtrue. O (preſbiter ornamenta) miſſe (dāt tibi hec documēta) ſcꝫ que ſequunt̄) ſub tunica) ſcꝫ alba que ponit̄ ſub alijs indumētis (ſignat ꝙ mēs debet fore) id eſt eſſe (munda. Amictus aſtrictus deſup dat ſpem de ſuperis) id ē de celeſtib⁊ (candor) ſeu lux (poderſ). i. albeq̄ tāgit pedes (vult te) viuere iuſte ⁊ caſte. Cinctura) id eſt cingulū (ſignat ꝙ cura va ga nō dꝫ eſſe tibi) Et (mala vite) pn̄tis (ꝯtennunt̄ p manipulū leue) i. manus ſiniſtre (ſtola notat). i. ſignificat (ſeruire ſemper decenter xp̄o) Et (infula ſtringēs cuncta foris notat fedus amoris) ſcꝫ inter te ⁊ xp̄m

Quid ſignificat altare ⁊ ea que ſupponuntur

Deſignat ſignum crucis ara. calixqꝫ ſepulchrum
Sed panis carnem chriſti. vinumqꝫ cruorem
Sudorem dat aqua. ſudaria linea palla
Preſbiter hec ſacrat. intentio ſi tamen extat

¶ Hec eſt. xvij. pars huius capituli. in qua autor tractat quid ſignificat altare ⁊ ea que ſupponuntur dicēs. ꝙ altare ſignificat ſignum crucis ⁊ calix ſignificat ſepulcrū corporis xp̄i. panis aūt ſignificat carnem ⁊ vinum ſignificat ſanguinē chriſti. aqua vero ſignificat ſudorem quē

xp̄s emiſit a corpore. ꝛ mappa ſignificat ſudarium xp̄i. liber autē ſcriptus ſignificat verba que xp̄s in cruce protulit. De ſignificatōne altaris ꝛ quid ſignificent linrheamina habetur plene in rationali diuinoꝝ officioꝝ ſuper rubrica de altari. caplo Altare autē in eccleſia. ¶ Conſtrue (ara). i. altare (deſignat ſignum crucis. ꝗꝫ) pro ꝛ (calix deſignat ſepulchrum) xp̄i (Sed panis) deſignat (carnem criſti. ꝗꝫ) ꝑ et (vinum) deſignat (cruorem) id eſt ſanguinē xp̄i (aq̄ dat) id eſt ſignificat (ſudorem) Et (palla linea). i. mappa (dat ſudaria) Et (liber ſcriptus) dat (verba (que xp̄s protulit in cruce) pendens

De forma ꝛ materia miſſe

In miſſa forma ſunt verba ieſu benedicta
Panis materia cum vino vitis ꝛ aqua
Preſbiter hec ſacrat. intentio ſi tamē extat

¶ Hec ē. xviij. ps huiꝰ capl'i. in q̄ tractatᷣ de forma ꝛ materia miſſe. dicēs ꝙ v̄ba dn̄i nr̄i ih̄u xp̄i ſtꝫ forma ip̄iꝰ miſſe. panis vero vinū ꝛ aq̄ ſtꝫ materia. p̄ſbr āt cū ſintentōe ſua eſt cā efficiēs dū hec ꝯſecrare intendit. Aduertendū tn̄ eſt. ꝙ forma iſtiꝰ euchariſtie ſacri eſt hec. Hoc eſt enim corpus meū. Et obmiſſis m'rtis opinionibꝫ doctoꝝ theologoꝝ de demōſtratōe huiꝰ ꝓnomis hoc. dic ꝙ demōſtrat illd̄ qd̄ ꝯtinetᷣ ſub ſpeciebus panis ꝛ aq̄ quodcunq̄ ſit illud. Vide ſup̄ hoc doctores in quarto ſententiaꝝ. ꝛ in manipulo curatoꝝ ponuntᷣ aliq̄ rōnes eoꝝ. De materia aūt huiꝰ ſacramēti nullus dubitat. de hoc etiā h̄r in c. cū marthe. de ce. miſ. Quō ꝛ q̄re aq̄ in ſacrificio altaris vino miſceatᷣ. vide in c. in calice d̄ ꝯſe. di. ij. qm̄ de latere xp̄i exiuit aq̄ vt mūdaret nos a pctō. et ſanguis vt redimeret nos. Quare āt de latere. qꝛ vn̄ culpa venit inde ꝛ gr̄a. ſed culpa venit ꝑ euā que erat ſumpta de latere Ade. grā āt venit ꝑ ſanguinē q̄ fluxit de latere xp̄i. ¶ Cōſtrue (benedicta verba iheſu ſtꝫ forma in miſſa. panis eſt materia cū vino vitis: ꝛ) etiā (aq̄. p̄ſbiter ſacrat) id eſt ꝯſecrat (hec. ſi tn̄ intentio ſacerdotis (extat) id ē eſt.

Oratio dum leuatur corpus chriſti

Sacra vidēs ora genibus flexis ꝛ adora
Dicens deuote verſus hos. quos doceo te
Salue ſaluator mundi rex atq̄ꝫ creator
Qui deus es ꝛ homo natus de virginis aluo
Te deus exoro ſupplex. ꝛ pnus adoro
Vt mihi condones ꝛ celi gaudia dones
Necnon defunctis viuis fidis quoq̄ꝫ cunctis

¶ Hec eſt decimanona ps huius capl'i. in qua docet autor orōem quā debemꝰ dicere cū corpus xp̄i leuatur in miſſa dicens. ꝙ cū videmꝰ hoſtiā cōſecratā. hoc eſt verū corpus xp̄i. debemus flexis genibus adorātes orare ꝛ dicere deuote hos v̄ſus ſequētes. ſ. Salue ſaluator mundi. ꝛc. Cōfitēdo ꝛ credēdo firmiter ibi eſſe xp̄m mundi ſaluatorē creatorē ꝛ regem. q̄ es deus ꝛ hō natus de maria virgine orādo ſupplicitᷣ. ꝛ ado

rando vulta prono id eſt in terrā inclinato. vt xp̄us digneť nobis dare gaudia celi. ac etiā omnib₉ fidelib₉ viuis ⁊ defūctis Aduertēdū eſt ꝙ ea que ponunť in hac oꝛōne ꝯtinenť virtual'r vel formal'r in articulis fi dei. qui ponunť in. c. firmiter credimus. de ſum. tri. ⁊ fi. ca. ⁊ in ſimbolo. Quicūq̄ʒ vult ſaluus eſſe. ⁊c̄. Finis vero oꝛonis eſt depcatiuus moꝛe matris eccleſie. ſolum celeſtia nobis tribui. de terrenis nihil curātes tā q̄ʒ nullus momenti ⁊ virtutis ¶ Conſtrue. tu (videns ſacra oꝛa ⁊ adora genib₉ flexis. dicēs deuote hos verſus q̄s doceo te) ſcʒ O (ſaluatoꝛ mūdi. rex atq̄ʒ creatoꝛ ſalue. Qui es de⁹ ⁊ hō natus de aluo). i. de ventre (virgīs) marie. O (deus) ego (ſupplex exoro te. ⁊ pronus adoꝛo) te. (Vt ꝯdones). i. cōcedas (⁊ dones mihi gaudia celi). i. padiſi (necnō) i. etiā (defunctꝭ fidis). i. fidelib₉ (q̄ʒ) ꝑ et (cūctis viuis). i. viuentibus

Oratio dicenda quando leuatur ſanguis xp̄i

O ſanguis xp̄i. qui fuſus amoꝛe fuiſti
Generis humani. nobis precoꝛ auxiliari
Dele peccata. da nobis regna beata

¶ Hec eſt viceſima pars huius capl'i. in qua tractat autoꝛ de oꝛōne dicenda qn̄ leuatur ſanguis in miſſa. oꝛo aūt eſt hec. O ſanguis xp̄i q̄ fuiſti effuſus in ara crucis pro nobis ⁊ pro toto genere humano. q̄re rogamus te vt nobis auxilieris delendo peccata noſtra. ⁊ dando nobis regna celeſtia. De veritate aūt coꝛpis ⁊ ſanguinis xp̄i in ſacramēto altarꝭ ſatis pʒ in. c. ſicut vrens. ⁊ in c. coꝛ poreū. de cōſe. di. ij. ¶ Conſtrue (O ſanguis xp̄i. qui fuiſti fuſus amoꝛe humani generis p̄coꝛ auxiliari nob. dele pctā. ⁊ da nobis regna beata) id eſt gaudia padiſi

Quō quilibet recipere debet coꝛpus xp̄i

Quiſqʒ dei ſumens coꝛpus ſit ei bene credens
Orans deuotus ieiunus crimine lotus
Sitq̄ʒ timoꝛatus. non vlla claue ligatus
Pranſus percipere poterit cogente neceſſe
Coꝛpoꝛe percepto te cuſtodire memento
Nequaq̄ʒ ſancto pellas quid de ſacramento
Redde deo grates. oꝛans tibi dat bonitates
Ne ſis ingratus caueas quoſcūq̄ʒ reatus

¶ Hec eſt. xxi. pars huius capl'i. in qua tractat autoꝛ quō debet quilibet recipere coꝛpus xp̄i. ⁊ poſtea ſe cuſtodire reddēdo grās deo dicens. ꝙ q̄cunq̄ʒ recipit coꝛpus xp̄i debet habere bonaʒ fidem oꝛādo deuotus ieiunus ⁊ ſine crimine. Et cum timoꝛe reuerentiali debet recipere. ſolutus ab omi vinculo excōicationis. Jlle aūt qui nō eſt ieiunus nō poteſt recipere coꝛpus xp̄i niſi magna imminēte neceſſitate. Recepto aūt coꝛpoꝛe xp̄i debet recipiens ſe valde honeſte cuſtodire ⁊ cauere ne aliquid de ſpecieb₉ ſacramētalib₉ mittat foras. Jtem debet deo grās agere ne ingratus de tanto beneficio videať. ¶ Cōſtrue (Quiſquis). i. quilibet (ſumens coꝛpus dei ſit credens bene ei). i. ſit fidelis. ⁊ ſit (oꝛans deuo-

tus.ieiunus)nedū eucharistie ſacramentū eſt a ieiunis pcipiendū.ſʒ eti
am oīa ſacramēta. vt dꝛ in.c.ſancta.de ↄſe.di.ij.niſi in neceſſitate. vt
ibi dꝛ. Et ſit(lotus):i.mūdatus(crimine).i.pctō(qꝫ)ꝑ et(ſit timora
tus)nō ſit(ligatus vlla)id eſt aliq̄(claue)hō(pranſus).i.nō ieiunus.
(poterit pcipere)ſcʒ corpus xp̄i.h̄ dicto(neceſſe).i.neceſſitate(cogen
te. Memēto te cuſtodire)ſcʒ honeſte ꝛ pure a pctō cauēdo(corpe)xp̄i
(pcepto).i.ſuſcepto(nequaq̄ꝫ).i.non(pellas).i. emittas(q̄d).i. aliq̄d
(de ſacramēto ſcō)ſ tu(orās redde grates deo)vt ipe(det tibi boni
tates)ſcʒ virtutes ꝛ alia bona neceſſaria. ꝛ(caueas q̄ſcunqꝫ reat⁹)id ē
q̄cunqꝫ pctā(ne)ꝑ vt nō(ſis ingratus)ſcʒ deo) Uide pleni⁹ de diſpo
ſitōe ad receptōʒ corpis xp̄i dicta p apl̄m ad corinthios. xi. in fine. Ui
de etiā quō vxorati dn̄t abſtinere a ↄcōmixtiōe carnali ꝛ cōtinēter viue
re trib⁹. q̄tuor.aut octo dieb⁹ in.c.oīs honor.de ↄſe.di.ij.

De extrema vnctione quō debʒ fieri ꝛ
vbi ꝛ ad quid valet

Preſbitero debʒ adultus infirmus inungi
In ſeptem membris.oleo cruce quoqꝫ verbis
Ungitur infirmus vt maior gratia detur
Sit leuior morbus. ꝛ pena minor toleretur

¶ Hec eſt viceſimaſecūda pars huius capituli. in qua docet autor de
extrema vnctōne quomō ſcʒ debeat fieri ꝛ ad quid valeat dicens. ꝙ in
firmus qui eſt adultus ꝛ doli capax debet a ſacerdote ſi appareat mor
tis piculum inungi oleo ad hoc ordinato in ſeptem mēbris.per que po
tuit egrotans peccare. Membra aūt ſunt hec. oculi. os. aures. nares.
manus.pedes. ꝛ renes. Et vngendo infirmū debet in quolibet loco fa
cere ſignū crucis. ꝛ dicere hec verba. Per iſtā ſanctā vnctōem. ꝛ p ſuaʒ
pijſſimā miſericordiā indulgeat tibi deus q̄cquid deliq̄ſti p viſuʒ. ꝛ ſic
de alijs ſenſib⁹. In hac aūt vnctione cōfert maior gratia infirmo q̄ꝫ ꝑus
habuit. Itē morb⁹ eius fit tolerabilior et pena minor ſuſtinet. De hoc
aūt ſacramēto pleni⁹ habe in manipulo curatoꝝ. Itē q̄d opetur iſtud
ſacrm̄. ꝛ que ſit ꝓpria eius materia. ꝛ ſi vngat infirmus criſmate carens
oleo teneat vnctio. ꝛ quō criſma nō eſt niſi oleū balſamo admixtum. et
vtrū valeat vnctio de oleo nō ↄſecrato ſicut valet baptiſm⁹ de aq̄ non
cōſecrata. vide de ↄſecratōe.di.v.c.i. ꝛ de ſacra vnc.c.vnico. ꝛ in gloſa.
c.preſbiteros.xciiij.di. ¶ Cōſtrue(infirm⁹ adultus dʒ inūgi oleo. preſ
bitero).i.a p̄ſbitero(in ſeptē mēbris:quoqꝫ)ꝑ ꝛ(infirmus vngit)cuʒ
(oleo)cū(cruce)ꝛ cū(verbis:vt gr̄a maior detur ſibi)ꝛ vt(morb⁹ ſit
leuior)ꝛ vt(pena minor toleretur)id eſt ſuſtineatur

De ordinibus ꝛ numero ordinum

Ordo ſeptennis eſt clara numero plenus
Tres ſunt maiores.ſed bis duo ꝑmo minores
Janitor eſt primus.lector vult eſſe ſecundus
Exorciſta ſubit bis acolitus ſibi nubit

Subleuita ſub ē. leuitaq; ſacrior hoc eſt
Septimo collatus eſt ordo preſbiteratus
Gratia cum poſſe datur. imprimiturq; caracter

¶ Hec eſt. xxiij. pars huius capituli. in qua tractat autor de ordinibus et numero eorum dicens. ꝙ ſeptem ſunt ordines. quorum tres ſunt ſacri et vocantur maiores. alij autē quatuor ſunt nō ſacri et vocantur minores. et ſunt priores. quia prius ſumūtur. et iſti minores appellantur: ſcz ianitor. lector. exorciſta. et acolitus. Primus aūt ordo ſacer appellatur ſubleuita ſeu ſubdiaconus: qui tn̄ in pmitiua eccleſia nō erat ſacer ordo. vt dr in. c. multis de etate et qualitate ordinandorum. Scōs ſacer ordo appellatur leuita ſeu diaconus Et tercius et vltimus vocatur preſbiteratus In his enim ordinibus gratia cōfertur cū aliqua poteſtate aliq̄d faciendi quod prius nō poterat nec decebat Imprimitur etiā caracter: qui eſt indebilis. quare tales ordines nō reiterātur. Aduertendū tn̄ ꝙ ſm canoniſtas ſunt nouem ordines. quia dicunt epalem dignitatē repſentare duos ordines. Theologi vero ſolū dicūt eſſe ſeptem. De hoc vide. c. cleros. xxij. di. Nota ꝙ magiſter ſententiarum in quarto di. xxiiij. dt ꝙ ordo ſacer eſt ſacrū ſignaculū quo ꝯfertur ſpūalis poteſtas ea faciendi q̄ ptinent ad illum ordinem.

¶ Cōſtrue (ordo ſeptennus). i. in ſeptē diuiſus (eſt plenus munere claro) id ē ſpūſancto (tres ordines ſunt maiores. ſed bis duo) id eſt quatuor (ſunt pmo minores. eſt pmus) ordo (lector vult eſſe ſcōus. exorciſta ſubit) id eſt ſeqtur (his acolitus) id ē ordo (nubit) id ē ſociatur (ſibi ſubleuita) id eſt ille ordo (ſubeſt. q;) p ei (leuita) s^e^ eſt ſacrior (hoc) ſcz ordine pore (ordo pſbiteratus eſt collatus ſeptimo loco. grā) ſcz dei (cū poſſe) id eſt cū poteſtate (datur) s^e^ in his ordinib;. (q;) p et (caracter) id eſt ſignū indelibile (imprimitur) ſcz in hoc ordine

De horis dicendis et a quibus

Quilibet iſtorum qui ſit ſuſceptor eorum
Ad ſacra promotus debet necnon titulatus
Horas quotidie ſeptenas dicere rite

¶ Hec eſt. xxiiij. pars huius capli. in qua tractat autor de horis canonicis dicendis: docens a q̄bus dici debeant. Dicit ergo ꝙ q̄cunq; ſuſcepit aliquē ſacrorum ordinum. vel aliquē titulū bn̄ficij: debet et tenetur quotidie dicere ſeptē horas canonicas ſm ritum et conſuetudinē ſue cathedralis eccleſiē vel ſctē romane eccleſie. Et rō eſt de intitulatis: quia propter officiū diuinū datur bn̄ficium. vt in. c. vltimo de reſcriptis. in ſexto. De alijs aūt dr in. c. dolentes: et etiam in c. i. de celebratione miſſarum. De hac materia vide ampliſſime p dn̄m de ferrarijs in quodā tractatu ſuo quē fecit de horis canonicis. ¶ Conſtrue (quilibet eorum) ſup. hominū (qui ſit ſuſceptor iſtorum) ſcz ſacrorum ordinū (promot⁹ ad ſacra. necnon). i. etiā (titulatus) id eſt habens beneficium (debet quotidie dicere rite ſeptenas horas (id eſt ſeptem horas canonicas

Ad quid dicuntur hore. et quid ſignificant

Ut collaudetur chriſtus. ⁊ mors memoretur
Nocte iheſus captus. damnatur iudice prima
Ducitur in terna. ſexta crucifigitur hora
Mortuus eſt nona. fit lancea veſpere fixa
Conditur extrema. cur ſeptem dicimus horas

¶ Hec eſt viceſimaquinta pars huius capituli. in qua autor docet q̄re dicūtur hore: ⁊ quid ſignificant dicens. ꝙ ſeptem hore canonice ſunt dicende ad laudem dei ⁊ memoriā mortis eius. Matutine em̄ dicuntur ea hora qua chriſtus captus erat. Tercia vero dicit̄ ea hora qua ductus eſt xp̄us vt crucifigeret̄. Sexta vero dicit̄ ea hora qua xp̄us crucifixus eſt Nona vero dicit̄ ea hora qua xp̄us mortuus eſt Veſpere autē dicūtur ea hora qua xp̄us ꝑcuſſus eſt lancea in latere dextra. Completorium dicit̄ ea hora qua xp̄us fuit ſepultus. ¶ Cōſtrue (vt collaudet̄ chriſtus ⁊ mors memoret̄. dicimus ſeptem horas) canonicas (iheſus) ſupple fuit (captus nocte) iheſus (damnatur) id eſt cōdemnatur (prima hora. iudice) id eſt a iudice. iheſus (ducit̄) ſupple ad crucem (in terna) id eſt hora terciaꝝ. iheſus (crucifigitur) hora ſexta. iheſus eſt (mortuus) hora (nona lancea fit fixa) id eſt vulnerat̄ lancea (veſpere) id eſt hora veſperaꝝ. iheſus (cōditur) id eſt aromatibꝰ vngitur ⁊ ſepelitur. (cur) id eſt quare (dicimus ſeptem horas) canonicas: Dominus innocētius dicit in. c. i. de celebratōne miſſaꝝ. ꝙ quilibet clericus precipue in omnibus ſacris ordinibꝰ cōſtitus debet oīmi die dicere officia diuina vel audire. vt. xc. di clericus. ⁊. xcij. di. c. finali.

Quomodo hore debent dici

Clerice pauſando dic horas non properando
Dicas attente. dic totum ſupplice mente
Dic iuxta morem. dicas primoq; priorem
Cunq; deo loqueris orans. non ergo vageris
Sincopa vitetur. verſus non anticipetur
Donec finitus omnino ſit tibi primus
In templo vanum fuge cantum. dilige planum
Non clames tantum ꝙ cogaris linquere cantum

¶ Hec eſt viceſimaſexta pars huius capituli. in qua autor docet quomodo hore canonice debet dici. Dicit ergo ꝙ hore canonice dicende ſūt non nimis feſtinando: imo tractim; quia attendere debet vnuſq̄ſq; ad ſignificatōem ⁊ intellectum eoꝝ que dicuntur. ⁊ oīa dicere debemus deuote ⁊ humiliter. Et q2 cū deo loquimur. nō vagari ꝑ alia extranea vllatenus debemus. nec interrūpere verba ꝓpter p̄cipitatōem nimiam nec incipere vnū verſum ꝓus q̄ȝ alius ſit finitus. Non etiā vanam gloriam. ſed eam fugiendo cantabimus plane ſine deuiatione. Nec eſt inchoandus cantus nimis alte: ita vt cogat̄ quis poſtea dimittere eun-

dem: magis eñ corde q̃ vocibus cantādum eſt in eccleſia dei. q2 om̄ia debent ordinari vt populus inducet̃ ad deuotionē: vt. xcij. di. per totū ¶ Conſtrue. O (clerice dic oras pauſando) i. tractim (nō ꝓperando.) id eſt feſtinādo (dicas attente. dic totum mente) ſcʒ humili (dic iuxta morē) id eſt cōſuetudinē loci (q̃) ꝓ et (dicas primo porem) ſcʒ verbum (ꝛ orās loqueris cū deo ergo nō vageris Sincopa vitet̃ verſus nō anticipet̃. donec) quouſq̃ (verſus ſit omino bene finitus. fuge cantū vanum in templo) ſcʒ dei (dilige planū cantū: Non clames tm̄) id eſt tam alte (ꝙ cogaris linquere) id eſt dimittere (cantum).

De cōiugio vbi inſtitutum fuit ꝛ ad quid

Coniugium ꝑmo ſtatuit deus in paradiſo
Aſſocians hominem (quos fecerat) ꝛ mulierem
Ad prolem dandum legaliter. atq̃ fouendū
Fit quoq̃ ꝓ culpa luxus carnis fugienda
Coniugij bona ſunt proles. fides. ſacramentum
Hec tria nubentes debent ſeruare fideles
Ut prolem generent. ſemperq̃ fidem ſibi ſeruent
Ut cōſeruentur ſemper. ſimul atq̃ iuuentur

¶ Hec eſt viceſimaſeptima pars huius capl'i. in qua tractat autor de matrimonio: docens quare ꝛ vbi fuit inſtitutū. Dicit ergo ꝙ in principio mundi deus inſtituit hoc ſacramētuʒ matrimonij: ꝛ hoc fecit in paradiſo terreſtri. cum Adam eue coniunxit: vt ſcribit̃ Gene. ij. cum dixit Creſcite ꝛ multiplicamini. Dicitur etiā in. c. gaudemus. de diuortijs: ꝙ ꝑ illa verba. hoc nūc os ex oſſib; meis: inſtitutū eſt ſacramentuʒ matrimonij. Cauſa aūt huius ſacramēti eſt multiplicatio prolis. ad vitādum carnis fornicatōem: q2 caro prona eſt ad malum: Geñ. viij. Tria igit̃ bona ſt̃ in hmōi ſacramēto. ſcʒ fides: proles: ꝛ ſacramētum. ꝛ hec tria debent interuenire a ꝑncipio ſuſcepti ſacramenti: ꝛ perſeuerare vſq̃ ad finem Primo fides: vt neuter adulteretur Proles: vt eā mater alat ꝛ ſuſcipiat. Sacramentū: vt matrimoniuʒ non ſeperetur: licet thori diuiſio fiat ꝑ adulteriū matrimoniū tñ nō ſepatur. xxij. q. ij. c. ij. Niſi alter de ↄſenſu alterius ad religionē trāſierit. vt habet̃ de ↄuer. ↄiu. c. ex publico. Nullus ḡ extra matrimoniū dʒ carnis actū ↄplere. al's peccat mortalit̃. vt dr̄ ad epheſios. v. hoc eñ ſcitote ꝙ oīs fornicator nō hʒ ꝑtem in regno xp̄i Et pº ad corinthios. vi. q aūt fornicat̃ in corpus ſuū peccat Et notandū ꝙ matrimoniū eſt viri ꝛ mulier̃ cōiunctio indiuiduā vite ↄſuetudinē retinēs. xxvij. q. ij. ꝑagrapho apud ¶ Cōſtrue (de9 ſtatuit). i. ordinauit (ꝑmo ↄiugiū) illud ſacramentū (in ꝑadiſo) ſcʒ terreſtri. s' ipſe deus (aſſociās hominē ꝛ mulierē quos fecerat ad dādum legaliter). i. ſub lege ſacramenti (ꝓlem ac) pro et (fouendū quoq̃ (. i. certe ↄiugiū (fit ꝓ culpa carnis luxus) id eſt luxurie (fugiēda. bona coniugij ſt̃ proles. fides ꝛ ſacramentū fideles nubentes). i. ↄiugati (debent ſeruare hec tria) ſcʒ (vt generēt ꝓlem. q̃) ꝓ et ſuent ſemꝑ fideʒ ſibi) et (vt cō ſeruent̃ ſemꝑ ſimul. atq̃) ꝓ et vt (iuuentur) ſe mutuo.

Quot requiruntur ad cõiugiũ ⁊ de impedientibꝫ ipm.
Fit quoqꝫ cõiugium cõſenſu. ſed decet ipm
Conſenſum ſignis oſtendi ſiue loquelis
Quando tractatur coniugium. tunc videatur
Anteq̃ factum. ſi pateat impedimentum
Nam male peccarent ſi contra ius ſociarent
Error. ꝯditio. votum. cognitio. crimen.
Cultus diſparitas. vis: ordo. ligamen. honeſtas
Si ſis affinis: ſi forte coire nequibis
Hec facienda vetant ꝯnubia. facta retractant

¶ Hec eſt. xxviij. ps huius capituli. in qua docet autor. q̃ requirunt̃ in matrimonio. ⁊ q̃ ſunt impedimẽta ei⁹ dicens. ꝙ m̃rimoniũ ꝯtrahit̃ ſolo ꝯſenſu ambaꝝ ptiũ. debet talis ꝯſenſus clare maĩfeſtari ꝑ ꝟba vel ꝑ ſigna infallibilia. Aduertendũ tñ eſt diligent̃ qñ tractat̃ matrimoniũ. vtꝝ ſit aliq̃d impedimentũ inter volẽtes ꝯhere qm̃ peccãt grauit̃ q̃ matrimonia iure canonico interdicta ſcient̃ tractãt. Impedimẽta aũt ſũt duodecim. ſcꝫ error videlicet pſone. q̃ ex ſui natura ⁊ nõ ex inſtitutõe eccleſiaſtica ſolũ impedit m̃rimoniũ. qm̃ q̃ errat nõ ꝯſentit. vt. ff. de iuriſdictõe. l. ꝑ errorẽ. ⁊ errantiũ volũtas nulla eſt. C. de iurꝫ ⁊ factis ignorãtia. l. cũ ꝑ teſtamentũ. vñ ſi vir vel mulier erret in m̃rimonio ꝯhendo nullus eſt ꝯſenſus. q̃ ſolus facit m̃rimoniũ. Notandũ ꝙ triplex põt eẽ error circa pſonã. ſ. ipius pſone. vt ſi de petro credat̃. ⁊ ſit nicola⁹. errat̃ circa pſonã. ⁊ talis error impedit matrimoniũ. Ali⁹ eſt error fortũe. vt ſi de pauꝑe credat̃ ꝙ ſit diues. Terti⁹ eſt error q̃litatis. vt ſi de ignobili credat̃ ꝙ ſit nobilis. vel ſi de corrupta credat̃ ꝙ ſit virgo. Et iſti duo vltimi errores nõ impediũt m̃rimoniũ. Aliud eſt impedimẽtũ ꝯditõis ab eccl'ia introductũ in fauorẽ libertatis. ⁊ tale impedimẽtũ ipedit matrimoniũ. vt ſi mulier libera ignorant̃ ꝯtrahat cũ ſeruo vel ecõtra m̃rimoniũ nullũ eſt niſi poſtq̃ alt̃ nouerit ꝯditionẽ alteri⁹ ⁊ ꝯſenſiat in eum vel eam ꝟbo vel facto vel carnali copula. Tertiũ eſt impedimentũ voti ſ. ꝯtinentie vel caſtitatis. ⁊ ſi ſimplex ipedit m̃rimoniũ ꝯhendũ. ſed nõ dirimit iã ꝯctũ, ſec⁹ eſt de ſolẽni. vt ſ. c. vnico de voto ⁊ voti redẽptione. li. vi. Promoti etiã ad ſacros ordĩes ⁊ religioſi ñ pñt ꝯhere. Quartũ ẽ ipedimẽtũ cognatõis. q̃ triplex ẽ. ſ. carnal'. ſpũal'. ⁊ legal'. Carnalis appellat̃ ꝯſãguinitas. Eſt aũt ꝯſanguitas vinculũ pſonaꝝ ab eodẽ ſtipite dſcẽdẽtiũ. carnali ꝓpagatõe ꝯctũ. Et int̃ hmõi ꝯſãguĩeos ꝓhibitũ eſt m̃rimoniũ vſq; ad quartũ gdũ in linea trãſuerſali. in linea aũt aſcendẽti ⁊ deſcẽdẽti recta, ꝓhibitũ eſt m̃rimoniũ vſq; ad infinitũ Cognatio aũt ſpũalis eſt ꝓpinq̃tas ꝓueniẽs ex ſacri datõe vel ſuſceptõe. vt cũ ſacerdos baptiſat pueꝝ efficit̃ ei⁹ pr̃ ſpũalis. Sil'r patrin⁹ ⁊ matrina. vt dr. iij. q. i. in. c. Õis. Nec aũt cognatio ꝓhibet m̃rimoniũ inter leuantẽ ⁊ leuatũ. ⁊ int̃ filios ⁊ filias leuãtis ⁊ p̃ris ⁊ m̃ris leuati. Cognitio ꝟo legalis q̃ ẽ adoptio vix aut nunq̃ h̃r in vſu. ꝓbet tñ impedimẽtũ ſm ius

ciuile inter adoptantē ⁊ adoptatū. ⁊ inter filios carnales ⁊ adoptiuos. Quintū eſt impedimētū criminis. Vñ nota ꝙ aliq̄ crimina ſūt impedientia mr̄imoniū ꝯhendū. ſ; nō dirimētia ꝯtū vt inceſt⁹. vxoricidiū. rapt⁹ aliene vxoris. ſolēnis pnīa. ⁊ ſi qs inſidiādo mr̄imonio ꝓpriū filiū de fōte ſuſcepit vt poſſit priuari vxorē debito carnali. Itē homicidiū pſbiteri ⁊ multa alia. Tria aūt ſt; crimina q̄ impediūt ⁊ dirimūt. Primū eſt cū aliqs adulterat̄ cū aliq̄ ꝯiugata. ⁊ ipe vel alia machinat̄ cū effectu ī mortē mariti. Scōm ē ſi adulter pſtet fidē adultere ꝙ ducet eā p⁹ mortē mariti legitimi. Tertiū eſt qñ ducit p̄ncipalit̄ eā ſic dicendo. capio te nūc in vxorē. ⁊ poſt mortē mariti tui celebrabim⁹ ſolēnia. q2 ait celeſtinus papa plus ē ducere q̄ꝫ fidē facere. vt ð2 in ti. de eo q̄ ducit ī mr̄imoniū quā polluit ꝑ adulteriū. c. cū habere. Sextū eſt īpedimētū diſpitat; cult⁹ ſc; qñ vnus ē fidelis ⁊ alt̄ infidelis mr̄imoniū nullū eſt int̄ eos. niſi alter conuertet̄ ad fidē alterius. Septimū eſt īpedimentū violentie. violētia em̄ de ſui natura excludit ꝯſenſu; libeꝝ q̄ ſolus facit mr̄imonium. vt ſi alter ꝯiugū coact⁹ violent̄ ꝯhit inuit⁹ mr̄imoniū. Octauū eſt impedimētū ordis. ⁊ intelligendū eſt de ſacro. qm̄ mīores ordines non īpediūt. Nonū eſt īpedimentū ligamis. ſ. cū qs eſt ligat⁹ alteri vxori ꝑ ſacrm̄ mr̄imonij. Decimū eſt impedimētū publice honeſtat; iuſticie introductū ab eccīa ꝓpter ei⁹ honeſtatē. vt cū qs deſponſauit puellā ſeptennē: lic; eā non ꝯgnoſcat. nullus tñ ꝯſanguine⁹ viri poterit eā ducere in vxorē. vt in. c. iuuenis. de ſpon. Undecimū impedimētū eſt affinitas Eſt aūt affinitas pſonaꝝ ꝓpinq̄tas ex carnali copula ꝓueniēs oī carēs ꝑentela. ⁊ nō ꝓtendit̄ vltra p̄mū gradū. vt in. c. tue fraternitati. de ꝯſanguinitate ⁊ affinitate. Duodecimū impedimentū eſt īpotētia coeūdi. ⁊ iſtud eſt maximū. q2 ꝯriat̄ directe mr̄imonio. qð ordinat̄ ad plē ſuſcipiendā. ⁊ ꝓuenit tale impedimentū aliqñ a natura: vt frigiditas in viro. ⁊ artatio in muliere. aliqñ ꝓuenit ab accidēte. vt caſtratio maleficiū qð fit ꝑ q̄dā maleficia q̄ dicunt̄ fore vel fracture. Aliud eſt impedimētū tp̄is feriaꝝ. vt ab aduentu dñi vſq ad octauas epiphanie. ⁊ a ſeptuageſima vſq ad octauas paſche: ⁊ a trib; dieb; añ aſcenſionē dñi incluſiue vſq ad octauas penthecoſtes ꝓhibet̄ ꝯhi matrimoniū. vt de ferijs c. capallan⁹. Aliud eſt impedimentū qð vocat̄ interdictū eccl'ie. ſ. qñ aliqs ꝓhibet̄ ꝯtrahere cū aliq̄. q2 forte ð2 eius ꝯſanguinea. vel affinis. vel ſponſa alteri⁹. ⁊ generaliter qñcūq ꝓhibet̄ matrimoniū a canōe ex pſſo iure. ſ; iſtud impedimentū nō ſꝑ dirimit matrimoniū iā ꝯtractu;. Impedimēta aūt ꝑpetua ponit dñs Innocenti⁹ in. c. iuuenis. de ſponſalib; ¶ Cōſtrue (q;). i. certe (ꝯiugiū). i. matrimoniū (fit ꝯſenſu. ſed decet ipm ꝯſenſum oſtendi ſignis. ſiue) ꝑ vel (loquelis). i. ſermonib; (qñ ꝯiugiū tractat̄ videat̄ bñ anteq̄ꝫ ſit factū.). i. ꝯpletū (ſi impedimētū peſtat. nā) ꝑ q2. ſ^c illi (q̄ ſociarēt) ſc; viri ⁊ feminā (ꝯtra ius peccarēt male) ſ^c iſta ſunt impedimēta (error) ſc; pſone (ꝯditio) ſc; ſeruitutis (cognitio) ſc; ꝯſanguinitas pſonaꝝ (crimē. diſpitas cult⁹) ſc; religionis. (vis). i. violētia (ordo) ſc; ſacer (ligamē). i. vinculū matrimonij (honeſtas) ſ^c publica (affinis). i. affinitas pſonaꝝ (ſi neq̄bis). i. nō poteris (forte coire. hec) ſ^c p̄dicta (vetant). i. ꝓhibent (ꝯnubia). i. mr̄imonia

(facienda.⁊ retractant).i.diſſoluunt(facta)ſcꝫ matrimonia

De tempoꝛe pꝛohibente coniugium

Sex ferie fetitum pꝛohibent.ſed non ea ſoluunt
Aduentus differt ſponſos.felix quoqꝫ confert
Septuagena negat.paſche lux nona relaxat
Letania vetat:ſed trinum numen adunat

Hec eſt viceſima nona ⁊ vltima huius capituli pars.in qua docet tempoꝛa pꝛohibentia matrimonium fieri dicens.ꝙ hec ſex ferie que ſequuntur in textu pꝛohibent matrimonium tribus tempoꝛibus celebrari.verũtamen contractum non dirimũt.Tres pꝛioꝛes ferie pꝛohibent fieri eo tempoꝛe matrimonium de pꝛeſenti cum ſolennitate.⁊ tres ſequentes ferie relaxant tempus matrimonij.Et pꝛimo aduentus pꝛohibet ꝯtrahi matrimonium.ſed feſtum felicis cõfert poteſtatẽ celebꝛãdi matrimonium.Item ſeptuageſima negat matrimonium vſqꝫ ad nonam diem poſt paſca.nona vero dies dat poteſtatem.Item dies rogationum pꝛohibent matrimonium vſqꝫ ad feſtũ ſancte trinitatis.De hac materia vide in canone opoꝛtet.xxxiij.queſtione.iiij.vbi dicit textus.Non opoꝛtet a ſeptuageſima vſqꝫ ad octauam paſche.⁊ tribus ebdomadis ante feſtiuitatem ſancti Johannis baptiſte.⁊ ab aduentu domini vſqꝫ poſt epiphaniam nuptias celebꝛare.¶ Conſtrue(ſex ferie ꝓhibent.ſed non ſoluũt).i.diſſoluunt(ea)matrimonia(aduentus)id eſt illud tempus(differre)id eſt diſtare facit(ſponſos,quoqꝫ)pꝛo ⁊(felix)id eſt illud feſtum(confert).i.tribuit facultatem matrimonio(ſeptuagena)id eſt ſeptuageſima(negat)ſcꝫ matrimonium(nona lux).i.dies nona a feſto paſche(relaxat)matrimonium(letania).i.tempus rogationum(vetat).i.ꝓhibet matrimonium(ſed numen trinum).i.feſtum trinitatis(adunat)ſc matrimonium

Capitulum quintum de virtutibus

Criminibus lotis de mente tuaqꝫ remotis
Inſere virtutum ſemen que ſunt tibi ſcutum
Ne quantum viues in peccatum recidiues
Sintqꝫ tibi lumen.quo poſſi cernere numen

Iſtud eſt quintũ huius opis caplm.in ꝙ tractat autoꝛ de virtutibꝫ.⁊ pmo in generali.Scdo in ſpeciali dicens.purgatis criminibꝫ noſtris p penitentiã.⁊ eiſdẽ ab intentione nr̃a ſeparatis.ſeminare debemus virtutes in mente nr̃a:qm̃ virtutes ſunt velut ſcutũ ⁊ defenſio aduerſus pctã.⁊ ſunt ipe virtutes lumẽ aĩe quo cernimus pcm̃.⁊ quo nos caueamus ne ad pcm̃ redeamꝰ.inanis eſt aũt pnĩa quã ſequens culpa coinquinat.qꝛ iteratũ vulnus ſanaꝛ tardius.Et frequenter peccãs vix veniam merebiꝛ.Et qd ꝓſunt lamenta ſi replicanꝛ pctã.Nihil valet veniam a malis poſcere ⁊ mala denuo iterare.Si ꝗ vitã bonam accepiſti noli deſiſtere.⁊ ꝓpoſitũ none vite ꝯſerua iugiter.vt de pe.diſ.i.c.inanis.¶ Con.(infer ſemẽ virtutum:ꝗ ſunt tibi ſcutũ).i.defenſio pctoꝝ:⁊ h̃ dico(criminibus lotis ⁊ remotꝭ de mente tua.nec)ꝑ ⁊ nõ (recidiues)

id est iterum cadas in pctm̄ q̄ꝫtum viues (q̄ꝫ) p ꝛ ipe virtutes (ſint lumen tibi. quo) ſc lumine (poſſis cernere numen). i. deum

De trib. virtutib. theologicis. ꝛ quatuoꝛ cardinalib.

Septem virtutes habeas. aduerſa refutes
Eſto fidei firmus. ſpe rectus. amoꝛe ligatus
Prudens. ꝛ iuſtus. animo foꝛtis. moderatus

Hec eſt p̄ma ps hui⁹ capl'i in q̄ tractat autoꝛ de trib. virtutib. theologicis. ꝛ de q̄tuoꝛ cardinalib. dicēs. q̄ habere tenemur septē virtutes. ꝛ fugere debem⁹ eaꝝ ꝯ̄ria vicia. Theologicales aūt v̄tutes ſūt hec. ſ. fides firma. ſpes recta. ꝛ charitas oꝛdiata. Cardinales ſūt prudētia. iuſticia foꝛtitudo ꝛ tp̄antia. De trib. p̄mis virtutib. theologicis vide magiſtrū ſniaꝝ in tertio circa finē. ꝛ p totū ibidē ſatis āple habet. De virtutib. q̄s ſpūſſctūs dat vide ap'lm ad epheſios. v. ibi fruct⁹ aūt ſpūs eſt charitas. gaudiū. pax. patiētia. benignitas. bonitas. lōganimitas. māſuetudo. fides. moleſtia. ꝯtinētia. caſtitas De alijs v̄o q̄tuoꝛ v̄tutib. vide ſenecā in libro de virtutib. ꝛ Areſtotelē in li. ethi. ꝛ Cathonē in li. de bonis moꝛib. ¶ Cōſtrue (habeas ſeptē v̄tutes) ꝛ (refutes). i. reijcias (aduerſa). i. ꝯ̄ria illis v̄tutib. (eſto). i. ſis (firm⁹ fide. rect⁹ ſpe). ſ. futuroꝛum (ligatus amoꝛe). i. charitate. eſto (prudens ꝛ iuſtus. foꝛtis animo. moderatus). i. modeſtus ſeu temperatus.

De donis ſpirituſſancti in generali

Donis impleri procura pneumatis almi
Eſto timens. pius. atqꝫ ſciens. factis bene conſul
Hinc intellectus. ſapientia. dona dei ſunt

Hec ē ſcd̄a ps hui⁹ capl'i. i q̄ tractat autoꝛ d̄ dōis ſpūſſcti i gn̄ali. dicēs q̄ debem⁹ m'tū laboꝛare p dōis ſpūſſcti h̄n̄dis. Pri^m ē donū ſapie ſcd̄m donū ſcie. terciū donū ꝯſilij. q'rtū donū intellect⁹. q̄ntū ſapie. ſextū donū pietatꝭ. ſeptimū donū foꝛtitudis. De his h̄r Eſaie. xi. ꝛ Greg. xix. omel. ſup Ezechielē ¶ Cōſtrue (p̄cura). i. ſtude (ipleri dōis pneumatꝭ almi). i. ſpūſſci. (eſto). i. ſis (timēs) ſc deū (pi⁹). i. miſericoꝛs (atqꝫ) p ꝛ eſto (ſciens) ꝛ eſto (bene conſul factis) tuis (Intellectus) ꝛ (ſapientia ſunt hinc dona dei). i. ſpirituſſancti.

Octo beatitudines.

Sis bene dotatus. vt ſis in fine beatus
Sis pauper. mitis. flens. ius ſitiens. miſeratoꝛ
Mundus. pacificus. vult ſic mundiqꝫ creatoꝛ
Per ſeptem merita dantur tot premia magna
Pauper enim regnat. mitis poſſeſſoꝛ abundat
Flens conſolatur. ſitiens iuſtum ſatiatur
Fit pietaſqꝫ pijs: dominum munduſqꝫ videbit
Eſt quoqꝫ pacific⁹ domini proles et amicus

Hec eſt tertia ps huius capl'i. in q̄ tractat autoꝛ de octo b'titudinib.

dicens. ꝙ debem⁹ nos h̄ ornare virtutibꝫ. ꝑ quas ad btītudinē celeſtꝭ glorie ꝑuenire poſſum⁹. octo eīm ſtꝫ btītudines pn̄tis vite. q̄bꝫ regnum celoꝝ ꝓmereremur. Prima eſt paupꝑtas. ſcđa eſt mititas ſeu hūilitas. tertia eſt flet⁹ ꝛ luctus. q̄rta eſt deſideriū iuſticie. q̄nta eſt mīa paupm̄. ſexta eſt cordis mūdicia. ſeptima eſt patia. octaua eſt ſuſtinētia ꝑſecutoris ꝓpter iuſticie veritatē. Nonā btītudinē īſuꝑ addit xp̄s Mat. v. dicēs Bt̄i eſtis cū maledixerint vobis hoīes. ꝛ ꝑſecuti vos fuerint. ꝛ dixerīt oē malū aduerſus vos mentiētes ꝓpt me. Per meritū eīm haꝝ virtutū ꝯferunt maxia p̄mia. Nā paupꝑ abundabit diuitijs. Mitis xo poſſidebit terrā celeſtē. Lugēs ꝯſolabit. Juſticiā deſiderās ꝛ ſitiēs saturabit. Miſericors miam dei ꝯſequet. Mundus corde deū videbit. Pacificus aūt fili⁹ vocabit. Et q̄ ꝑſecutionē patit ꝓpter iuſticiā regnū celorum ꝯſequet. Et de his oībꝫ vide caplm̄. v. ī euāgelio Math. ¶ Cōſtrue (Sis dotat⁹ bn̄) ſc̄ donis ſpūſſcti (vt ſis btūs ī fine. Sis paupꝑ. mitis) ſeu benign⁹ (flens. ſitiens iūs). i. iuſticiā (miſerator. mūd⁹) corde (pacificus) q2 (creator mūdi vult ſic). i. p̄cepit ſic (Tot magna p̄mia dant ꝑ ſeptē merita) p̄dicta (eīm), p q2. paupꝑ regnat. mitꝫ abūdat flens ꝯſolat. ſitiēs iuſtū ſatiat (ꝗꝫ), p ꝛ pietas fit pijs. ꝛ mūdus videbit dn̄m (q̊ꝫ), p ꝛ (pacific⁹ ē ꝑles). i. fili⁹ (dn̄i ꝛ amicus.

De fide ꝛ circa que conſiſtit

Uera fides credit. que non videt. his ꝛ obedit
De qua preſcripſi: cur hic non plus tibi ſcripſi

Hec eſt q̄rta ꝑs hui⁹ caplī. in q̄ tractat autor de fide ꝛ circa q̄ ꝯſiſtit dicēs. ꝙ xra fides fac̄ credere q̄d nō videt. ꝛ obedire etiā his q̄ nō videt vt aic apl's Heb. xi. vbi dic̄. ꝙ fides ē ſuba reꝝ ſꝑādaꝝ argumētū non appꝑētiū. De fide ſatꝫ dictū ē ſuꝑ ī ca. p̊ hui⁹ libri. q̄re h̄ ſuꝑſdet ¶ Cōſtrue (fides xa credit) ea (q̄ nō videt. ꝛ obedit his q̄ nō videt. De q̄) fid̄ ego autor (p̄ſcripſi) ſcꝫ in p̄mo caplo (cur nō plus ſcripſi tibi hic)

De ſpe ꝛ eius effectibus

Eternam ſpectat vitam ſpes. ꝛ meritis ſtat
Jn domino fixa ſecus eſt preſumptio dicta
Spernit terrena ſpes. celi ſpectat amena
Egris ſolamen. tribulatis dat releuamen
Non in diuitijs proprijs ſperes vel amicis
Jn domino ſpera. qui donat gaudia vera
Qui vult prodeſſe ſperanti neſcit abeſſe
Debet quiſqꝫ fore cum ſpe ſimul atqꝫ timore
Ut non diffidat peccans. nimium neqꝫ fiat

Nec eſt q̄nta ꝑs hui⁹ caplī. in q̄ determinat autor d̄ ſpe ꝛ ei⁹ effectu dicēs. ꝙ ſpes ex gr̄a ꝛ meritis ꝓuenīēs facit nos expectare cū certitudine vitā eternā. quā fide credim⁹ eſſe poſt pn̄tē miſeriā. al's eīm ſpes ſine meritis ꝓprijs eſt q̄dā p̄ſumptio future btītudinis. veluti ſꝑare in dn̄o ſine oꝑibꝫ virtuoſis. ꝑ veram ſpē ꝯtemnim⁹ res terrenas ꝛ deſideram⁹

res celeſtes. Sic ſpes future releuatõis ⁊ ſanitatꝭ ↄſolaꝛ infirmos. ⁊ releuat tribulatos. Non eñ ſperare debem⁹ ſeu ſpẽ ponere in diuitijs. vt dꝛ pſ. lxi. Diuitie ſi affluãt nolite coꝛ appo nere. nec in amicis. vt in pſ. cxxvi. Nolite ↄfidere in principib⁊ neqꝫ in filijs hoĩm in qb⁊ non ẽ ſalus Spandũ eſt aũt in ſolo deo. q̃ dare põt vitam eternã. ⁊ ſolus põt ꝑficere ⁊ nunq̃ deficere. Viuam⁹ igiꝛ cũ ſpe venie de pctis. ⁊ cum timoꝛe dꝛ qꝛ ſpes ſine timoꝛe p̃ſumptio eſt. de q̃ dꝛ Maledict⁹ q̃ peccat ĩ ſpe. Neqꝫ etiã tantũ ſpandũ eſt de dei mĩa. vt poſtponaꝛ timoꝛ diuine iuſticie. alˀs eñ eſſet peccare ſub ſpe venie ⁊ ecõ tra ſpm̃ ſctm̃. vt dꝛ in. e. qs d cõſc. diſ. iiij. ¶ Cõſtrue (ſpes). i. illa ꝟtus theologicalis (ſpectat). i. expectat (vitã eternã) ⁊ ſpes inquã (ſtat fixa in dño meritis). i. ꝑ merita. et ſpes (ſpectat amena). i. iocũditates (celi). i. ꝑadiſi. ⁊ ſpes (dat ſolamẽ) i. ↄſolationẽ (egris) ⁊ (dat releuamẽ tribulatis Nõ ſperes in diuitijs ꝓꝑijs vel in amicis) ſed (ſpera in dño q̃ donat vera gaudia). ſ. celeſtia (Qui) ſˀ deus (vult ꝓdeſſe ſpãti) in eo. ⁊ (neſcit abeſſe). i. deſerere ſperantẽ (Quiſqꝫ). i. q̃libet (debet foꝛe). i. eſſe (cũ ſpe. atqꝫ) ꝑ ⁊ debet eẽ (ſiꝉ cũ timoꝛe. Et peccãs non diffidat). i. nõ deſꝑet (neqꝫ) ꝑ ⁊ non (⁊ non fidat). i. nõ ↄfidat (nimium) de dei miſericoꝛdia.

De caritate. ⁊ primo in generali

Carus amoꝛ dictus eſt vere maxima virtus
Quia fit homo gratus domino. tandemq̄ꝫ beatus
Conſtat amens plenus virtutibus. alter egenus
Nullus habet floꝛem meriti. niſi propter amoꝛem

Hec eſt ſexta ꝑs hui⁹ capli. in q̃ tractat autoꝛ d charitate in generali dicẽs: ꝙ caritas (q̃ eſt ver⁹ amoꝛ dei ſui ⁊ ꝓximi) dꝛ veraciꝛ maxia ꝟtutũ. Quare xp̃s charitatẽ ſibi appropuãs dicit. Hoc eſt p̃ceptũ meũ vt diligatis inuicẽ Joh. xv. Jtẽ dicit apſs ad Ro. xiij. Qui diligit legẽ impleuit. plenitudo ḡ legis eſt dilectio. Silr. ij. ad Coꝛintꝭ. xiij. Pꝛobat apſs. ꝙ nulla ꝟtus eſt vtilis ad ſalutẽ ſine charitate. cũ dicit. Si liguis hoĩm loquar ⁊ angeloꝝ. charitatẽ aũt non habeã. factus ſuꝫ ſicut es ſonans aut ſymbalũ tinniens. Charitas eñ facit hoĩem deo gratũ ⁊ deñ beatũ. ⁊ q̃ habet charitatẽ oẽm habet virtutẽ. Nullus etiã mereri põt vitã eternã ſine charitate q̃ cum ſemel ꝑfecta habeꝛ nũq̃ excidit vt dꝛ. ij. ad Coꝛinth. xiij. Et ſilr in canone. Ficta charitas eſt q̃ deſerit in aduerſitate. charitas vera ſemel habita vlteri⁹ nõ amittiꝛ ¶ Conſtrue (amoꝛ carus). i. charitas (eſt dict⁹ vere virt⁹ maxia. q̃) virtute. hõ fit gratus dño (qꝫ) ꝑ ⁊ (fit tandẽ). i. finaliter beat⁹. ⁊ hõ (amans) ex charitate (ↄſtat). i. eſt (plenus virtutib⁊) ⁊ (alter). i. qui non habet charitatem. eſt (egenus). i. carens virtutib⁊. ⁊ (nullus habet floꝛeꝫ meriti) ſcꝫ regni celoꝝ (niſi propter amoꝛem). i. ꝓpter charitatem

A quo incipit caritas. ⁊ quõ eſt diligendus quiſqꝫ

Oꝛdo ſeruetur. vt primo deus perametur
Poſtea dilige te ſuper omnia: ſed magis hunc te
Proximus eſt hinc plus peramandus iuſtus amicus

Poſtea vult dominus vt amatus ſit inimicus
Inquantum bonus eſt. ⁊ homo. ſed non vt iniquus
Poſt corpus proprium ꝑametur. ⁊ hinc alienum
Dilige ſic homines: vt eorum crimina vites
Ac odias culpas. hominem non. qui facit ipſas

Hec eſt ſeptima ꝑs hui⁹ capl'i. in quo docet autor q̄ ſunt diligēda ex charitate ſm̄ p̄us ⁊ poſterius. magis ⁊ min⁹. dicēs ꝙ in charitate ꝑfecta ⁊ ordiata talis eſt ordo ſeruand⁹. vt ſcʒ p̄mo ⁊ p̄ncipalit̄ diligatur de⁹ ⁊ ſuꝑ oīa. deinde q̄libet tenet̄ ſeip̄m diligere amore. ſ. iuſticie ⁊ non ꝯcupiſcētie. Tercio ꝑo loco diligend⁹ eſt ꝓxim⁹. ⁊ p̄mo bonus ⁊ iuſtus ⁊ amic⁹. ⁊ ꝑn̄r inimicus. vt dr̄ Luc. vi. Diligite inimicos v̄ros. bn̄faci te his q̄ oderunt vos. Itē dicit Augu. Primo diligam⁹ q̄ ſupra nos ſūt deinde q̄ intra nos. De hoc ordine etiā tractat Amb. dicēs. diligere etiam debem⁹ inimicos ⁊ q̄ſcūqꝫ. licet ſint mali. non tn̄ diligere debemus eos qꝛ mali ſunt. ſed qꝛ hoīes ſunt. Deīn corpa īfra diligamus. ꝑponendo tn̄ aīas alioꝝ. hoī eīn miſerandū eſt. pctōri iraſcendū. vt. xxiij. q. iiij. in rubro. ⁊ in. c. duo iſta noīa. vbi text⁹ dicit. Duo iſta noīa cum dicimus homo peccator. non vtiqꝫ fruſtra dicunt̄. qꝛ pctōr eſt corꝑe. qꝛ hō eſt miſerie ¶ Conſtrue (Ordo ſeruet̄) sᶜ in caritate (vt deus perametur). i. perfecte amet̄ (primo). i. ante oīa (dilige poſtea te). i. teip̄m (ſuper oīa. ſed) sᶜ diligas (magis hunc) ſcʒ deum (te). i. q̄ꝫ te (Proximus iuſtus amicus eſt plus ꝑabundans hinc) id eſt poſtea. Et (dn̄s) iħus (vult). i. ꝑcipit (vt inimicus ſit poſtea amatus). i. dilectus. ſcʒ (inq̄ꝫtū eſt bonus) bonitate entis (⁊ inquantum eſt homo. ſed nō vt iniquus) id eſt inquantū peccator (Corpus ꝓpriuʒ perametur). i. diligatur (p⁹) id eſt poſtea (⁊ hinc). i. poſtea. sᶜ diligat̄ (alienū corpus). i. corpus ꝓximi (Dilige ſic hoīes. vt vites). i. fugias (crimina eoꝝ. Ac) ꝓ ⁊ (odias culpas. non hoīem. qui facit ipſas) culpas

De prudentia ⁊ circa que conſiſtit

Preſens rebus tranſactis ſolertia neſcit
Conſtat in inſidijs prudentia vera cauendis
Ac diſponendis ſapienter rebus agendis
Preſens diſpone: tranſactum mente repone
Proſpice ventura. ſic eſt prudens tua cura
Cum quid vis agere. debes bene primo videre
An tibi conueniat. liceat ſimul vtile fiat
Omnia prudenter fac. finem cerne frequenter
Et primo metue. que poſſunt inde venire

Hec eſt octaua huius capituli pars. in qua tractat autor de prudētia et circa que conſiſtit dicens. ꝙ ſolertia eſt peritia conferendi preſētia preteritis tactum. Sed prudentia tria tempora cōcernit. Prudēs enim omnia ſua facta que cōplere intendit ſapienter aduertit. vt euitet

caſus fortuitos que variis modis contingere poſſunt . Preſens enim tempus prudens diſponit. ⁊ preteritum mente voluit ac retinet. Solicite vero futurum tempus a longinquo contemplatur. Et in his aūt tribus verſatur cura eius. Prudens etiā in agendis ꝯſiderat. an ꝯueniat ei ⁊ vtiliter licita ſint. Non eīm cuncta (q̄ licent ſemꝑ) expediunt: ait apl'us ad corintheos. vi. Pruden ter ergo oīa ex fine ſūt ꝯcernenda Et metuenda ſunt que inde prouenire poſſunt. ne in aliquo noceant. Et nota quid ſit. prudentia eſt virtus cardinalis in intellectu practico ꝯtinens alias cardinales. mediū tenens inter morales ⁊ intellectuales. auriga earū que obliuione non deletur. ꝓpriū bonū concernens ⁊ cōmune non omittens. Ab arte differens que ſolicitudinem habet annexam. Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes. Matth. iiii. ¶ Cōſtrue (Solertia). ſ. illa virtus (necat). i. coniungit (preſens) tp̄s ſup. (in rebus tranſactis. Uera prudentia conſtat in inſidiis cauendis) ac pro ⁊ (in diſpenſandis ſapienter rebus agendis) O prudens sᵉ (tua cura ē ſic diſpone p̄ſens tempus repone mente) tua tp̄s (tranſactū. proſpice ventura. Cum vis agere quod). i. aliquid. debes primo videre bene: an). i. vtrū (conueniat) . i. decens ſit an (licet ⁊ an fiat ſiml' vtile fac oīa prudenter. cerne finem frequenter: ⁊ metue primo (ea (que poſſunt venire inde) id eſt ex illo fine.

De iuſticia ⁊ impedientibus ipſam

Eſto vir iuſtus cunctis reddendo ſuum ius
Redde creatori ius maioriqꝫ minori
Serua dulcorem iuris moderando rigorem
Seuit iuſticia niſi ſit pietas ſibi iuncta
Ut bene procedas non verba nimis cito credas
Te prius in forma ne ledas quem ſine norma
Qui ſubito credit alios ⁊ ſe male ledit
Qui cito procedit a iuſto ſepe recedit
Turbant ſepe metus odium dilectio munus
Judicium rectum cur eſt vtrunqꝫ cauendum

Hec eſt nona huius capituli pars. in qua tractat autor de iuſticia ⁊ impedimentis ipſius dicens ꝙ vir iuſtus reddit cuiqꝫ qđ ſuum eſt ⁊ p̄mo deo: etiam aliis tam minoribꝫ q̄ꝫ maioribus. iuſtus eīm debet ſeruare iuris equitatem ⁊ temperare iuris rigorem. iuſticia aūt ꝯuertit̄ i crudelitatē niſi habeat pietatē ſibi annexam. Iudex ergo ⁊ quicunqꝫ alius iuſtus exercendo iuſticiam ſi iuſte non vult procedere non debet omnibus verbis nimis cito credere. ſed debet prius debite ſe informare đ veritate ne fedat iuſtum ſine regula iuſticie. Sepe eīm accidit ꝙ is qui nimis cito credit verbis que audiuit ⁊ (p̄mature ꝓcedit ad exercendū iuſticiam ſeipſum) ⁊ alium ledat. q̄m a iuſticia recedit. Aduertendū t̄n ꝙ quatuor ſunt quibꝫ ſolet humanum ꝯuerti iudiciū. p̄mū eſt metꝰ ſeu timor. ſcđm eſt odium. tertium eſt dilectio. ⁊ quartū eſt munus ſe donū acceptum. a quibꝫ debet fieri oīs iuſtus iudex alienus. vt đr in capitulo

Cũ eterni.de ſentẽtia ⁊ re iudicata.li.vi. ⁊ ibi ponit̃ pena iudicis teme-
re iudicãtis. Eſt aũt iuſticia ꝯſtãs ⁊ ꝑpetua volũtas ius ſuũ cuicunqȝ
tribuẽs.ff.⁊ inſtituta de iuſticia ⁊ iure.codice.i. ¶ Cõſtrue (eſto).i.
ſis (vir iuſtus reddẽdo ſuũ ius cũctis.redde ius creatori.maiori.qȝ) ꝑ
⁊ (minori ſerua dulcorẽ). i.eq̃tatem (iuris moderã do rigorẽ. iuſticia ſe
uit).i.crudelis eſt (niſi pietas ſit iũcta ſibi.nõ credas nimis cito verba
vt ꝓcedas bñ.informa ꝑus te,ne) ꝑ vt ⁊ nõ (ledas quẽ).i.aliquẽ (ſine
norma) ille ſpᵉ (qui credit ſubito ledit male ſe ⁊ alios) ille (qui ꝓcedit ci
to recedit ſepe a iuſto. Odiũ.metus.dilectio,munus turbãt ſepe rectuȝ
iudiciũ.cur).i.quare (vtrũqȝ eſt cauendũ)

De fortitudine

Fortis ſis animo ſemꝑ peccata cauẽdo
Sis cõſtans fortis.cum temptat te malus hoſtis
Tempore ſi meſto vexaris fortior eſto
Nam poſt aduerſa deus bona dat viceuerſa.
Ut non deficias conſtans in turbine fias
Tunc debes eẽ mage fortis quando neceſſe
Semper magnanimꝰ aduerſis fortior eſt plꝰ

¶ Hec eſt decima huiꝰ capituli ꝑs.in qua tractat autor de fortitudi-
ne dicẽs.ꝙ fortes ⁊ animo ꝯſtãtes eſſe debemꝰ aduerſus demonis tẽp
tationes ſi volumꝰ vitare pctã. Quãto em̃ plus tẽptamur.tanto debe
mus fortius reſiſtere tẽptatõibus.qđ ſi fecerimꝰ deũ adiutorẽ noſtruȝ
ꝑcipiemꝰ qui tẽptatõem fugabit.⁊ plurima bona ꝓpter reſiſtẽtiam da-
bit.vt dr̃ Apoc̃.xxi. Qui vicerit poſſidebit hec ⁊ ero illi deus.⁊ ille erit
mihi filius. Ubi g̊ eſt bellũ atqȝ periculũ ꝯſtantiores ⁊ fortiores eẽ debe
mus.veluti boni ꝓceres.nã magnanimus quãto fortiꝰ impugnat̃.tã-
to plus aduerſus impugnantẽ fortificat̃. Fortitudo eſt ꝟtus moralis
q̃ quis ꝯſtãter ſuſtinet aduerſa ⁊ audacter aggredit̃ difficilia ¶ Cõ
ſtrue (ſis fortis aĩo cauẽdo ſꝑ pctã.ſis ꝯſtãs ⁊ fortis cuȝ hoſtis malus
tẽptat te.eſto fortior ſi vexaris tꝑe meſto).i.triſti (nã deus dat bona pꝰ
aduerſa.fias conſtãs in turbine).i.turbatione (vt nõ deficias debes eẽ
tũc mage).i.magis (fortis quando) ſpᵉ eſt (neceſſe.magnanimus ad-
uerſis) id eſt ꝯtrarijs (eſt ſꝑ plus fortior).i.fortis

De temperantia.

Ut domino gratꝰ viuas eſto moderatꝰ
Non vult ſobrietas rationis frangere metas
Quanto plꝰ poteris in cunctꝭ te modereriꝭ
Uincere cor proprium plꝰ eſt qȝ vincere mundum
Temperȝ exceſſus qui non vult eẽ repreſſus
Semꝑ adeſt vicium niſi ſit temperamẽtum.
Quanto maior eris moderatior eſſe tenerꝭ.
Nam cito ſtultꝰ eris ni velle tuum modereris.

¶ Hec eſt vndecima hui⁹ capituli ps. in q̄ tractat autor de tēperantia dicēs. q ſi velim⁹ deo grati eſſe debem⁹ viuere moderate. qm̄ qui ſobrie viuit nūq̄ excedit rōis regulas. ⁊ p moderatōem vincere corpꝛiū magnū eſt ⁊ valde virtuoſum. ⁊ eſt mai⁹ opus q̄ vincere totū mundum. Si quis ḡ velit viuere ſine repħenſione debet in nullo excedere. vbi em̄ nō eſt temperātia ſp inſunt crimina. Et quāto quis maioꝛ eſt tāto debet eē moderatioꝛ. al's quis ſtult⁹ reputat q̄n volūtas eius nō moderatur. vñ ſm̄ Ambroſiū. tēperātia eſt v̄tus q̄ modū ⁊ oꝛdinē eoꝝ q̄ dicēda vel agēda ſunt ſeruat ¶ Conſtrue (eſto). i. ſis (moderatus vt viuas gratus dño. ſobꝛietas nō vult frāgere metas). i. limites ſeu terminos (rōis. modereris te). i. moderatus ſis (in cūctis quāto poter; pl⁹ vincere corpꝛiū eſt plus q̄ vincere mūdum) ſpᶜ ille (qui nō vult eſſe repħenſus tempet exceſſus. viciū adeſt ſp niſi temperamētum ſit. teneris eſſe moderatioꝛ quāto eris maioꝛ. nam) p qꝛ. qꝛ (eris cito ſtultus. ni) id eſt niſi (modereris tuum velle)

De timoꝛe ⁊ circa que conſiſtit

Pꝛe cunctis timeas dominū ſimul ⁊ reuerere
Ni dominum timeas opus eſt te cuncta timere
Si dominū metuis. contraria nulla timebis.
Si quis amet dominum ſemp reuerebitur ipm
Humano moꝛe nō eſt amoꝛ abſq̄ timoꝛe
Non ſibi ſeruili. ſed amicabiliter reuerenti
Non timeas hominem nec mundum te tribulantem
Sed dominum metue. qui ſemp regnat vbiq̄.
Qui valet in patria te ponere ſine gehenna.
Si chꝛiſtum metuis ſemp peccare cauebis
Si metuis dominum tibi donabit paradyſum.

¶ Hec eſt duodecima hui⁹ capituli ps. in qua tractat autoꝛ de timoꝛe. ⁊ circa que cōſiſtit dicēs. q añ oīa ⁊ ſup omnia debemus deū timere ⁊ pfecte honoꝛare. qm̄ qui deū nō timet oīa alia odio habet ⁊ ecōtra. qui deū pfecte timet timoꝛe reuerētiali ⁊ filiali ſeu obediētiali. nihil aliō timere debet. qꝛ nihil ei poterit nocere. velut d̄t apl's. Si deus p nobis quis ꝯtra nos. Ad rhomanos. viij. Qui vero amat deū valde timet offendere eū. qm̄ nullus eſt pfectus amoꝛ humān⁹ ſine timoꝛe. Sed aduertendū q timere debemus deū nō timoꝛe ſeruili ſicut dyabol⁹ timet. ſed amoꝛe amicicie ⁊ reuerētiali: mūdus aūt vel mūdanus hō nō eſt timendus. q̄uis p tempoꝛe inferre tribulatōem poſſit. deus aūt ſolus vere timendus eſt. quia vbiq̄ eſt. ⁊ vbiq̄ pꝛopter gloꝛiam vel penaꝫ Qui em̄ deum timet ſemp a peccato abſtinet: quare tandem regnū aſſequit celeſte. Timoꝛ em̄ paulū induxit ad fidem. xxiij. q. iiij. ſciſmatici. Agēs tamen bonū timoꝛe pene nō amoꝛe iuſticie. non deducitur a ſpiritu ſancto. xxviij. q. vi. ex his. Quotuplex aūt ſit timoꝛ vide in capitulo Eum qui de pꝛebendis in ſexto. in glo. ſup verbo foꝛmidine. vbi allegat gre-

goꝛium dicentem.ꝙ timoꝛ ſeruilis eſt in quo viuit amoꝛ peccādi.ꝛ ſeq̄-
retur actus niſi timeretur punitas ¶ Conſtrue(timeas dn̄m ꝛ re-
uerere).i.honoꝛa(ſimul p̄ cūctis).i.ante oīa(opus eſt).i.neceſſe ē(te
timere cuncta alia)a deo ſpc(ni).i.niſi(times dn̄m.nulla)ꝓ non ꝛ vlla
non(timeas vlla contraria.ſi metuis).i.times dn̄m(ſi quis).i.aliquis
(amat dominum reuerebitur ſemper ipm.Amoꝛ non eſt abſq̄ timoꝛe
moꝛe humano)amoꝛ inq̄(ſeruili ſibi.ſed reuerenti).i.honoꝛanti(ami-
cabiliter ſibi)deo(nō timeas hominem nec mundum tribulantem te.
ſed metue dominum,qui regnat ſemper vbiq̄.qui deus valet).i.poteſt
(ponere te in patria ſine gehenna.Cauebis ſꝑ peccare ſi metuis chri-
ſtum)id eſt dominum

De pietate ꝛ miſericoꝛdia.

Si vis gaudere miſeris ſemꝑ miſerere.
Si pius es miſeris.pietate dei potieris
Utilis eſt pietas plus q̄ terrena poteſtas:
Nemo poteſtate ſaluatur.ſed pietate

¶ Hec eſt decimatercia huius capituli pars.in qua determīat autoꝛ
de pietate ꝛ miſcdia dicēs.ꝙ ſi quis velit habere gaudiū celeſte debet
miſericoꝛs eſſe paupibus ꝛ miſerabilibus pſonis.q2 nō eſt dignus mi-
ſericoꝛdia qui nō facit miſcdiam.Quare dt xp̄s Luce.vi.Eſtote miſe
ricoꝛdes ſicut pater veſter celeſtis miſericoꝛs eſt.illis eēm ꝓmiſit de9 mi
ſericoꝛdiā Mathei.v.dicēs.Beati miſericoꝛdes qm̄ ipi miſericoꝛdiaꝫ
ꝯſequentur.Qui igitur pi9 ꝛ miſericoꝛs fuerit in hac vita regnū celoꝝ
ꝑ dei miſericoꝛdiā ꝯſequetur.Eſt ergo pietas ipa ſeu miſericoꝛdia vti
lioꝛ ptāte terrena.qm̄ nullus ſaluabitur ꝑ poteſtatē.ſed bn̄ ꝑ pietatem.
Pietas igitur ad oīa valet.ad Timotheū.iiij.Que pn̄tis ꝛ future vite
impetrat ſubſidium.vt dꝛ.lxij.di.hoſpitalitatem.vbi multa dicuntur
de pietate.igitur vide ibi¶ Conſtrue(miſerere ſꝑ miſeris ſi vis gau
dere.potieris).i.vteris(pietate dei.ſi es pius).i.miſericoꝛs(miſeris)
id eſt pauperibꝰ(pietas eſt vtilis plus q̄ poteſtas terrena.nemo ſalua-
tur poteſtate.ſed pietate)

De opibus miſericoꝛdie coꝛpalibus

Septem coꝛpoꝛea fac pauperibus pia facta
Paſce fameſcentes.pota nimium ſitientes.
Indue nudatos.redime de carcere captos.
Egros confoꝛta.peregrinos collige poꝛta
Defunctos ſepeli.ſic ſumes gaudia celi

¶ Hec eſt decimaq̄rta hui9 capli ꝑs.in q̄ tractat autoꝛ de opibꝰ miſe
ricoꝛdie coꝛpalibus dicēs.ꝙ quilibet xp̄ianus debet ꝓmereri vitaꝫ eter-
nam ꝑ ſeptem opa miſericoꝛdie paupibus exhibenda.videlicet dando
cibum ꝛ potum indigentibus.induendo nudos.ꝛ redimēdo captiuos
maxime xp̄ianos inter infideles exiſtentes.hoc eēm opus miſericoꝛdie.fe
liciſſimum eſt:ꝛ iure puilegiatum.ita videlicꝫ vt res ſacre deo dedicate

poſſint p tam pio opē alienari. vt Inſti. de rer. diuiſione. pagrapho. ſa/
cre res. ⁊ in le. ſancim⁹: C. de ſacroſanctis eccleſijs. Et meli⁹ in. c. aur
habet eccia. xij. q. ij. vbi dr textus. Illa ſunt vaſa pcioſa q̄ redimūt aīas
a morte. Inſup ꝯfortando ⁊ ꝯſolando infirmos. recipiendo pegrinos.
ſepeliendo mortuos plurimū meremur. Hmōi aūt opera miſcdie ſunt
ad ſalutē nccāria. qm̄ qui ea nō impleuerit in die iudicij a dn̄o reproba/
bit ⁊ cō demnabit. vt dr Mathei. xxv. Ite maledicti in ignē eternū. q̄a
eſuriui ⁊ nō dediſtis mihi manducare ⁊c. Quicūq ergo opa miſericor
die minime exercere cupit dum viuit. iam iudicat⁹ eſt diuina iuſticia cō
probante. vt ſup ¶ Conſtrue (Fac ſeptē pia facta corporea). i. ſep/
tē opera miſcdie (pauperib⁹) ſcz (paſce fameſcētes). i. eſuriētes (pota)
id eſt potū da (ſitiētes nimiū. indue). i. veſti (nudatos). i. nudos (redi/
me captos de carcere. ꝯforta egros). i. infirmos (collige). i. recipe (por/
ta). i. intra portam dom⁹ tue (pegrinos). i. paupes extraneos (ſepeli de
functos). i. mortuos. ⁊ (ſumes). i. accipies (ſic gaudia celi). i. padyſi

De operib⁹ miſericordie ſpiritualib⁹

Septem fac opera pia ſpiritualia dicta
Corrige peccantes. ac inſtrue pauca ſcientes
Conſule non doctis. exora pro tribulatis
Conforta meſtos. porta patiens oneroſos
Offenſas ſponte ledēti corde remitte

¶ Hec eſt decimaqnta ps hui⁹ capituli in q̄ tractat autor de ſeptē
operib⁹ miſcdie ſpūalib⁹. dicēs q ſeptē ſunt opa miſcdie que ſpūalia di/
cunt. ⁊ ad quas tenemur ſm poſſibilitatē noſtrā. videlicet corrigere pec
cātes. docere ignorātes. cōſulere inſipiētib⁹. orare p exiſtentib⁹ in tribu
latōe, cōſolari deſolatos. ſuſtine patiēter viros oneroſos. remittere faci/
le ex ꝓpria volūtate iniuriā ab alio factā. tam v̄balem q̄ corpalem. de q̄
bus operib⁹ vide Mathei. xxv. ¶ Conſtrue (fac ſeptē opa pia dic/
ta ſpūalia) ſcz (corrige peccātes). i. peccatores (ac inſtrue ſciētes pau/
ca. cōſule non doctis). i. ignorantibus (exora pro tribulatis. Conforta
meſtos) id eſt triſtes. Et tu exiſtens (patiens porta) id eſt tolera (one/
roſos). i. moleſtos (remitte). i. indulge (ſponte). i. libēter (offenſas) id ē
forefacta (ledenti corpus) ſpūtuum

De elemoſyna quib⁹ pdeſt ⁊ quādo debet fieri

Si tibi ſint multa ſtudeas dare multa frequēter
Si tibi ſit modicū. da iuxta poſſe libēter
Si nō ſufficias dare. ſit tibi prompta voluntas.
Si dare nō poteris. ſaltem pro velle mereris
Tempus confirmat. elemoſyna federa firmat
Chriſto conſiliat. dantes a crimine ſeruat.
Crimina mortificat. redimit. penamq3 relaxat
Grates conſeruat. miſeros ſempq3 viſitat

Omnia multiplicat bona. pro orantibus orat.
Demonis expugnat fraudes: a morteq; ſaluat
Prodeſt defunctis purganti carcere vnctis
Hic cui das munus ſit vel videatur egenus
Res (quam das) propria tibi ſit. criſtus tibi cauſa
Da bona dum tua ſunt. quia nunc data plus tibi proſunt
Quam ſi preberes cum non retinere valeres
Erras ſi ſperes q̄ te plus diligit heres
Sub terra poſitum: q̄ tu te plus diligas ipſum

Nec eſt. xvi. ps huius capli. in q̄ tractat autor de elemoſyna docēs q̄bus pdeſt ꝛ q̄n fieri debeat. Dicit igit̄. q̄ q̄ multa bona hȝ debet freq̄nter dare elemoſynā ꝛ abundant̄: q̄ vero parū hȝ libenter in paꝝ dare debet. q̄ aūt nihil hȝ debet ſaltē hebere voluntatē dandi. ſi ptātē haberet. ꝛ ſic ex tali velle ſiue ope meret̄. Elemoſyna em̄ multū ꝯmendat̄ in pluribꝫ locis ſacre ſcripture. ipſa em̄ ꝯfirmat tp̄s. Pnia em̄ ē fedus firmū recōſiliatōis pctōꝝ. pſeruat a pctō. mortificat crimina. tollit penā pctōrū grām ꝯſeruat. paupes ſuſtinet. oīa bona ſpūalia ꝛ corꝑalia multiplicat. orat p eo q̄ ea facit. repellit fraudes demonum. ꝛ ſaluat hoīeȝ a morte eterna. pdeſt plurimū defunct̄ carcere purgatorij detent̄. Faciēda eſt elemoſyna paupibꝫ ꝛ egenis. vel ſaltē his q̄ reputant̄ egeni cum ſint mendicātes. ꝛ res que dat̄ p elemoſyna debet eſſe ꝑpria ipius dant̄ Et cā donationis dȝ eſſe amor xp̄i primo ꝛ p̄ncipaliter. Itē multo melior eſt elemoſyna facta in vita cū bona ſt̄ in poteſtate. q̄ ſit illa q̄ iubet̄ ꝛ ordinat̄ ex teſtm̄to. vl' al's dari poſt mortē. Plerūq; etiā ꝯtingit. q̄ heredes nō integre ꝛ vniuerſalit̄ ꝑ ſingula ꝯplēt voluntatē defunctoꝝ poſt mortē. Quare multo melius eſt donare in vita q̄ relinq̄re veris heredibus donandū. Error em̄ maximꝰ eſt opinari heredē plus diligere teſtatorē q̄ ipemet teſtator ſeipm̄ diligat aut dilexerit cū viueret. Quid āt ſit elemoſina recolligi pōt ex dictis Salomonis. Elemoſyna eſt res ſācta agēs ꝟtutes. iungēs angelis ſepans. a demōibꝫ. murꝰ inexpugabil' Vel ſm̄ Thobiā Elemoſyna ē q̄ a morte ꝛ pctō liberat aīaȝ. ꝛ nō patit̄ ire in tenebras ¶ Cōſtrue (Si multa) sc bona tꝑalia (ſint tibi. ſtudeas dare freq̄nt̄ multa. Si modicū ſit tibi. da libent̄ iuxta poſſe. Si nō ſufficias dare) tunc (ꝓmpta volūtas ſit tibi. Si nō poteris dare. mereris ſaltē p velle) i. p bona volūtate (Elemoſynā ꝯfirmat tp̄s. firmat federa. ꝯſiliat dātes) elemoſynā (criſto mortificat crimina) i. pctā. ꝛ redimit crimina (q̄) p ꝛ (relaxat penā. ꝯſeruat grates) i. grām (q̄) p ꝛ (viſitat ſꝑ miſeros. multiplicat oīa bona) taȝ tꝑalia q̄ ſpūalia (orat p donantibꝫ ipam expugnat fraudes demonis (q̄) p ꝛ (ſalutat a morte) eterna (pdeſt defunct̄ vinctis) i. detent̄ (carcere purgāti) i. ī purgatorio (Hic) i. ille (cui das munus) i. elemoſynā (ſit vel videat̄) id ē appeat eē (egenꝰ) i. paup Res (quā das) ſit tua ꝑpria ꝛ (xp̄s ſit tibi cā) dandi (Da bona) tꝑalia (dū ſt̄ tu a. qr) bona (data nūc) i. in pn̄ti vita) proſunt tibi plus. q̄ ſi p̄beres cum non valeres retinere) ſ. in mor

te. Tu (erras ſi ſperes ꝙ heres diligit te ſub terra poſitum plus). id eſt magis (ꝙ̃ tu) ipſe (diligis teipſum)

De ſcientia ⁊ ignoꝛantia

Multi multa ſciunt. ⁊ ſe bene ſcire relinquūt
Temet cognoſce. dominum cognoſcere poſce
Tu melioꝛ fieres pꝛoꝛſus ſi te bene ſcires
Quam ſi negligeres te. ⁊ cetera coꝛde teneres
Diſcere ne ceſſes. ſi doctoꝛ maximus eſſes
Nam per doctrinam poteris vitare ruinam
Non curans ſcire merito quod ſcire tenetur
Si ſuper hoc erret excuſatus non habetur
Pꝛecipue regere qui debet ſiue docere
Eſt quaſi vile pecus ignorans. ⁊ quaſi cecus
Qui ducens cecum facit ipſum ſternere ſecum

Hec ē. xvij. ꝑs huiꝰ ca. in q̃ tractat autoꝛ de ſcīa ⁊ ignoꝛãtia dicens ꝙ multi ſtꝫ hoīes pl'a ſciētes ⁊ ſemetipōs ignoꝛantes. Cognitio ꝓo ſui ipius longe vtilioꝛ eſt q̃cūqꝫ alia cognitōe. Meliꝰ eſt eñ viro ſeipm̄ cognoſcere ꝙ̃ oīa alia a ſe cognoſcere. ⁊ ſe ipō ꝑtermiſſo. Quare nullus debet ceſſare quin ſemper aliquid diſcat ꝙ̃uis doctiſſimus fuerit. qꝛ doctrina ſcripturarum facit euadere ruinam eternam. Et qui in his que ſcire tenet̄ erraucrit cum ea ſcire potuerit non excuſat̄ a culpa. Ignoꝛãs eñ eſt ſicut brutū animal. veluti cecus. qđ valde vicioſum eſt in eis q̃ debent alios regere ⁊ docere. quibus neceſſaria eſt ſcīa. Eſt autē ſcientia noticia rerū cum cauſa pꝛobabili vel neceſſaria. Ignoꝛantia vero eſt defectus noticie eoꝛum que quis poteſt ⁊ tenet̄ ſcire ¶ Conſtrue (multi viri ſciunt multa. ⁊ relinquunt ſcire bene ſe). i. ſeipſos (Cognoſce temet). i. teipm̄ (⁊ poſce cognoſcere dñm. tu fieres melioꝛ ſi ſcires pꝛoꝛſus bene te. ꝙ̃ ſi negligeres te. ⁊ teneres). i. cognoſceres (cetera) ſᵉ a te (coꝛde. ne). ꝓ vt non (ceſſes dicere. etiam ſi eſſes maximus doctoꝛ. nã). ꝓ quia (poteris vitare ruinam per doctrinam) Et vir (non curans ſcire illud qđ tenetur ſcire. non habetur excuſatus ſi erret ſuper hoc. ignoꝛans eſt quaſi). i. ſicut (vile pecus). i. brutum animal (⁊ eſt quaſi cecus pꝛecipue). i. maxime ille (qui debet regere) id ē gubernare (ſiue) pꝛo vel (docere). i. infoꝛmare (cecus viſu). i. homo carens viſu (ducens cecum facit ipſum ſternere). i. cadere (ſecum)

De conſilio ⁊ de experientia

Omnia conſilia tua ſint in numine fixa
Te non pꝛecipitas. ſi conſilio domini ſtas
Conſilio tracta maturo pꝛopꝛia facta
Nam cito peccabis. quando nimis accelerabis
Conſule maioꝛes prudentes ⁊ ſenioꝛes
Ut non deficias. nec damnoſus tibi fias

Conſilium veruꝫ docet experientia ſenſus
Si defendendo cauſam ſumas vel agendo
Hoc fac conſulte. ne conſumas bona ſtulte

Hec eſt. xviij. ps huius capituli. in qua tractat autor de ꝯſilio ꝛ experientia dicens. ꝙ omnia conſilia noſtra debent eſſe fixa in deo. quia nūꝗ cadit conſilium in deo fixum. Quicunqꝫ igiť nimis cito ꝑperando ſine deliberato conſilio aliquid facit pleruͤqꝫ delinqt. Conſulendi ergo ſtꝫ maiores prudentes ꝛ meliores. ne quis in agendis deficiat ſeu damnū patiať. Uerum etiam conſilium trahiť ex experientia rerum. que maior eſt in ſenibus. quare ſenſus eoꝝ melior crebro eſt. Inſuꝑ ſi quis velit iudicio litigare ſiue reus fuerit ſiue actor debet pͥus iuriſpitos ꝯſulere. ne indebite ſua bona conſumat. quoniam iuris auſpicia ꝛ fines dubia ſtꝫ vt in capitulo Finem: de dolo ꝛ contumacia. extra. Quid aūt ſit ꝯſiliū ꝛ de eius ordine habetur per doctores in caplo Significaſti. de electione. in antiquis. Et in canone Synodus. xvij. diſt. ¶ Cōſtrue (omnia conſilia tua ſint fixa) id eſt poſita ſiue firmata (in numine). i. in ſolo deo (non precipitas te ſi ſtas conſilio dn̄i. Tracta facta ꝓpria conſilio maturo). i. deliberato (naꝫ). p qꝛ (peccabis cito quando accelerabis nimium. Conſule maiores prudentes ꝛ meliores. vt non deficias nec fiat tibi damnoſus. experientia rerum docet veꝝ ꝯſiliū. Experientia ſenſus amplior). i. maior eſt (in ſenibꝫ. Si ſumas cauſam defendēdo vel agēdo fac h̄ ꝯſulte (ne). p vt ꝛ nō ꝛ nō (conſūmamus ſtulte bona)

De intellectu

Tunc intellectus hominis conſtat bene rectus
Cum ſuper omne deum timet ac intelligit ipſum
Ac recte credit ꝛ iuſſibus eius obedit
Cur intellectum teneas in numine fixum
Sepe roges dominum. qui confert hoc tibi donum
Hunc non abſcondas in terra ſed bene condas
Ut tibi donatum reddas domino geminatum
Sic quoqꝫ laudaris a chriſto nec reproberis

Hec eſt. xix. huius capli pars. in qua tractat autor de intellectu dicens: ꝙ intellectus hoīs tunc rectus eſt ꝛ verꝰ cum deū intelligit ꝛ ſuꝑ oīa diligit. ac mandatis eius obedit nec non cū oīa (que ſunt fidei) firmiter credit. Igiť ponendꝰ eſt pͥmo intellectꝰ nr̄ ad deū quē rogare ſepe debemꝰ q̄m ipe ſolus ē q̄ tribuit intellectū veꝝ in oī re. nō aūt a deo datū intellectū debemꝰ abſcondere. ſed potius manifeſtare. vt ex tāto dono fructum dn̄o reportemꝰ: ꝛ ſic a xp̄o laudabimur nec reprobabimur ſed dicere poterimus. Dn̄e qnqꝫ talenta tradidiſti mihi. ecce alia qnqꝫ ſuplucratus ſum. Mat. xxv. Et ſic in nobis cōplebiť qd̄ in. pſ̄. dicitur intellectus bonus oibꝫ facientibꝫ eum: qꝛ deus intellectū dat paruulis ¶ Conſtrue (intellectus hominis conſtat tunc bene rectus cum ipſe timet deum ſuper omne) id eſt ante omnia (ac) pro et (cum intelligit ip-

ſum deũ (ac) ꝑ ⁊ credit ⁊ (obedit iuſſibꝰ). i. pceptꝫ (eiꝰ. cur). i. q̄re (teneſ/as intellectũ fixũ). i. fũdatũ (in numie). i. i deo (q̇ ꝯfert). i. dat (h̊ donũ tibi. nõ abſcõdas hũc). ſ. itellectũ (i fra. ſʒ ꝯdas). i. edifices (bñ vt reddas dño donatũ tibi gēinatũ. q̊ʒ). i. certe (lauderꝫ). i. laudaueris (ſic a xp̄o. nec), ꝑ ⁊ ⁊ non. ⁊ (nec reprobēris). i. non reprobaueris.

De ſapientia

Eſt immortalis ſapientia ſpiritualis
Quamuis mundana fertur ſapientia vana
Chriſtum diligere. ſemper omnia crimina flere
Mente deum gerere peccata futura cauere
Mundum deſpicere celeſtia corda tenere
Singula ſic ſapere ſicut ſunt ſic ⁊ hebere
Hec eſt ſincera mentis ſapientia vera
Exoptat ſupera ſapiens ⁊ gaudia vera
Deuitat ſcelera mundi contemnit ⁊ era
Optima diſcernit a prauis crimina cernit
Omnia vult agere conſulta recta tenere

¶ Hec eſt viceſima huiꝰ capl'i ps. in q̄ tractat autor de ſapīa dicens. ꝙ duplex eſt ſapiētia. ſ. ſpũalis ⁊ mũdana Spũalis eſt eterna ⁊ imortalis mũdana eſt fragilis ⁊ vana. Uera aũt ſapīa eſt deũ diligere pctā plorare. ſꝑ deũ p̄ oculis habere. pctā fugare mundũ ꝯtemnere celeſtia diligere. ⁊ ea ꝯtemplare ⁊ deſiderare vbi vera ſunt gaudia vitare crimina et bona terrena deſpicere. Sapiēs em̄ bñ ſcit diſtiguere bona a mal'ſ diſcernēs crimīa nec itendit ī ea. Que recta ſtꝫ tenet. ⁊ oīa fac̄ cũ ſilētio vñ ſapīa eſt habitꝰ ſupnaturalis aīe a ſpũ ſctõ infuſus ad deũ ꝯgnoſcēdũ ⁊ ſapore diligendũ. Iõ ſapīa recte dicta ē ſapida ſcīa ſ'm yſid. li. ethiologiaꝝ. ¶ Cõſtrue (Sapīa ē ſpũal' ⁊ imortal' ꝙuis ſapīa mũdana fertur). i. dr̄ (vana. diligere xp̄m ſuꝑ oīa. flere crimina. gerere deũ mēte. cauere pctā futura. deſpicere mundũ. tenere corde celeſtia ⁊ ſaꝑe). i. intelligere ſic ſingula. ⁊ habere) ea (ſicut ſtꝫ. hec eſt vera ſapīa mentis ⁊ ſincere Sapiēs exoptat). i. valde optat (ſupera (⁊ vera gaudia) ſapiēs (deuitat ſcelera mũdi. ⁊ ꝯtemnit era mũdi). i. pecunias. Sapiēs (diſcernit) i. diuidit (optima a prauis. cernit omnia) ſapiens (vult agere conſulte omnia) ⁊ (tenere recta)

De paupertate

Paupertas grata virtus eſt magnificata
Cui ſunt collata regna celorum beata
Pauperies leta ſtat multa laude repleta
Cor leuat ad chriſtum. quia mundum non amat iſtum
Spernit terrena. paradiſi ſperat amena
Paruo contenta patiens non eſt violenta

Quāuis induta male ſit ſtat libera tuta
Nemo dico lete viuit ſine lite quiete
Vix aliquem ledit. humilem mētem quoq̧ reddit
Carnem compeſcit. quia nō bn̄ paſta macreſcit
Munere ditatur diuino. fine beatur.
Eſt humilis talis pauper ſic ſpiritualis
Nam nō inflatur. quare ſuper aſtra leuatur

¶ Hec eſt viceſimaꝑma hui⁹ capl'i ꝑs. in q̄ tractat autoꝛ de paupertate dicēs. ꝙ pauꝑtas eſt magna ꝟtus deo multū grata. qꝛ elegit pauperes ſibi parētes. ſ. apl'os vt voluit pauꝑ appere Math. ix. Vulpes foueas hn̄t ⁊c̄. filius hoīs nō hꝫ vbi caput ſuū reclinet. pauꝑibꝫ em̄ dedit xp̄s regnū celeſte Math. v. Bt̄i pauꝑes ſpū q̄m ipſoꝝ ē regnū celorū Laudabil' eſt pauꝑtas. ſi leta ⁊ iocunda ſit. nam facile pauꝑ eleuatur in deū. eo ꝙ nō diligit mūdū iſtum. ⁊ ſpernit terrena ſperās hr̄e celeſtia Pauꝑ eſt ꝯtentus modica re. nemini infert violētiā. qꝛ patiēs eſt. Pauper libertatē ſecurā hꝫ. q̄uis aduerſus eū ſint aliq̄n iudicia ſeu ꝑtes federis. Pauꝑ letus q̇etus viuit ſine lite. humil' eſt. ⁊ aduerſus neminem inſurgit. carnē ſuā domat viuēs tenue. ſed diuitie illius ſunt mun⁹ glorie dei. in q̄ ſperat beatificari. Pauꝑ in xp̄o (qui dꝛ ſpūalis) ſꝑ eſt humil'. quare tandē a deo exaltat̄. Qui exaltat humiles Luce. i. Notandū tn̄ ꝙ triplex eſt pauꝑtas. Prima eſt coacta ⁊ nccītate inducta in his q̄ vellent diuites eſſe ſꝫ nō poſſunt. Alia eſt ficta. vt in ypocritis q̄ fingunt ſe pauꝑes. vt aliquid eis det̄. Tercia eſt vera volūtaria ⁊ ſpūalis paupertas de q̄ hic loquit̄ ¶ Conſtrue (pauꝑtas ḡta eſt ꝟtus magnificata) id eſt mag̃. cui pauꝑtati (regna celoꝝ btā ſtꝫ collata). i. data (pauperies). i. pauꝑtas (leta ſtat repleta ml'ta laude. leuat coꝛ ad xp̄ꝫ. q̄ nō amat iſtū mūdū. ſpernit terrena. ſperat amena). i. delectabilia ꝑadyſi (pauꝑtas eſt contēta ꝑuo: et non eſt violēta q̄uis induta ſit male. ſtat tn̄ libera) et (tuta. dico) ꝙ (nemo viuit lete ſine q̇ete) ⁊ cuꝫ (lite pauꝑ ledit vix aliquē. quoq̧) ꝓ ⁊ (pauꝑtas reddit mētē humilē. cōpeſcit carnē. qꝛ caro nō bn̄ paſta). i. nutrita (macreſcit. paupertas ditat̄ munere diuino ⁊ beat̄). i. beatificat̄ (fine talis pauꝑ) qui (eſt ſic ſpūalis eſt humil'. nā) ꝓ qꝛ. qꝛ (nō inflatur. quare leuatur ſuꝑ aſtra)

De humilitate.

Sis humilis mente. verbis factis retinens te
Sis humilis geſtu. ſemꝑ meditando quis es tu
Nullum contemnas. ſed te. mūdum quoq̧ ſpernas
Sperne teq̧ ſperni. noli laudatus haberi
His gradibus quinq̧ referes humilis bona vite.
Quanto dignioꝛ es humilis potius foꝛe debes
Qui nō eſt humilis confundetur quaſi vilis
Cerne quid es quid eris. humilis ſic efficieris.

Vile cadauer eris. hoc ergo frequēs mediteris.
Subdi maiori decet equali minoriq;
Sic humiles grati chriſto ſunt aſſociati

¶ Hec eſt viceſimaſecunda huius capituli pars. in qua determiat autor de hūilitate dicēs. ꝙ humilitas (quā quiſq; debet hr̄e) ꝯſiſtit in mēte. verbis. factis. ⁊ geſtu. que ꝓuenit cū q̄s meditat̄ quid ⁊ qualis eſt. ⁊ ſic in ſe reſpiciēdo nullā inuenit ſupbie occaſionē. humilis enī neminem ſpernit ꝑter ſeipm ⁊ mūdū. nec tn̄ ab alijs vult ſperni vl' laudari Et iſti ſūt quinq; gradus humilitatis ꝑ quos vita efficit̄ bona. Nā hoīes maioris dignitatis debēt eſſe maioris humilitatis. qm̄ ſupbus oīs reputat̄ vilis. ⁊ oībus eſt odioſus. humilitas aūt ꝓuenit cū quis attēdit q̄s eſt. quid erit. ꝙ vile cadauer vnuſq̄ſq; noſtrum erit Frequēter igit̄ debemus verſari in his. q2 reuocāt nos a peccatis. Inſup ver⁹ humilis ſubijcit ſe maioribꝫ ſuis equalibꝫ ⁊ minoribꝫ ſibi. ſm̄ ꝑceptū beati petri prima petri. ij. Subditi eſtote oīm humane creature ꝓpter deū. humiles ḡ ſunt oībꝫ amabiles ⁊ deo maxime grati. quare xp̄o tādem in patria aſſocian̄t. Aduertendū tn̄ ꝙ duplex eſt humilitas. ſ. ficta. de qua dicitur Eccleſiaſtici. xix. Eſt qui neq̄ter humiliat ſe. ⁊ interiora eius plena ſūt dolo. Alia eſt vera. de q̄ hic loquit̄. ⁊ eſt amor dei vſq; ad ꝯtemptū ſui et mūdi ¶ Conſtrue (Sis humilis mēte retinēs) .i. cuſtodiēs (te vbis ⁊ factis. ſis humilis geſtu corꝑis. meditando ſemꝑ quis tu es nullum) ꝑ nō ⁊ vllum. nō (contempnas vllum. ſed ſpernas te. quoq;) pro et (mūdum q;) ꝑ ⁊ (ſperne te ſperni. noli haberi laudatus) tu ſpc (humilis referes bona vite his quinq; gradibꝫ; debes potius fore humilis qn̄ es dignior) ille ſpc (qui non eſt humilis confunditur quaſi vilis Cerne quid es. quid eris. efficieris ſic humilis. eris vile cadauer. ergo mediteris frequens) id eſt frequēter (hoc docet ſubdi maiori. q;) ꝑ et (equali) et (minori humiles grati ſunt aſſociati ſic xp̄o)

De mititate ⁊ manſuetudine

Sis animo mitis vt odorem des quaſi vitis
Eſto manſuetus ac ſimplex atq; quietus.
Hec faciunt hominem domino ſimilemq; placentem
Non reddas prauis malefacta. ſed eſto ſuauis
Hoc tibi dat meritum. deus autem punit iniquum
Cum magis es dignus debes magis eē benignus
Nanq; ſit indignus domini pietate malignus

¶ Hec eſt viceſimatercia hui⁹ capituli ꝑs. in q̄ tractat autor de mititate ⁊ māſuetudine dicēs. ꝙ ꝑ mititatē animi efficitur hō in conſpectu dei ⁊ viroꝝ velut odor vitis qui valde placidus eſt ꝑ māſuetudinē vero eſt homo ſimplex ⁊ pacificus. ⁊ ꝑ hec omnia efficitur homo ſolers ac placens deo. Manſuetus vero ⁊ mitis non curat aliorū malefacta ad animū reuocare vindicādo ſe. ſ; ſuauis eſt. ⁊ inde magnū acq̄rit meritū de⁹ enī punit oēm iniquū. Maioris etiā dignitatis hoīes dn̄t eē benigniores. qm̄ ſi maligni forēt. indignos dei miſcdia ſe facerēt. q2 nō ē dignus miſcdia qui eā nō fecerit. ideo xp̄s dicit Mathei. xviij. Nunquid

oportuit te miſereri ꝯſerui tui. ſicut et ego tui miſert⁹ ſū Mititas ſeu mā
ſuetudo eſt modeſti animi trāqllitas. q̄ nulla rerum agitatione turbať.
¶ Conſtrue (ſis mitis aio. vt des odorē deo q̄ſi vitis ⁊ manſuetus
ac) ꝑ et (ſimplex. atq̃) ꝑ et (q̄etus. hec faciūt hoīem ſilem deo. q̃) pro
et (placentē) ſᶜ tu (nō reddas ꝑuis). i. malis (malefacta. ſʒ eſto ſuauis
hoc) ſᶜ factū (dat tibi meritū. aut). i. certe (de⁹ punit iniquuʒ). i. pctm̄
ſpᶜ tu (debes eſſe magis benign⁹. cū) pro qn̄ (es magis dign⁹) ſcʒ hono
re (nam) ꝑ q₂ (malignus fit indignus pietate dn̄i)

De fletu

Si vis ſaluari. debes primo lachrimari
Qui bene plorabit deus ipſum letificabit
Fle pro peccatis. ⁊ pro miſeris tribulatis.
Pro deſiderio paradyſi flere memento.
Si nō das lachrymas. ipſas optando gemiſcās
Cum de corde venit dominum mox lachryma lenit.
Mentem letificant lachryme. peccamina purgāt.
Et chriſtum placant. paradyſi gaudia donant.

¶ Hec eſt viceſimaqrta hui⁹ capituli ꝑs. in q̄ tractat autor de fletu di
cēs. q̄ vult ſaluari dʒ hic deplorare pctā ſua que ꝯmiſit. vt dicat cū ſapi
ente. ſilem vocē hoib⁹ emiſit plorās. Promiſit eñ de⁹ ꝯſolatōem lugen
tibus. Mathei. v. Btī qui lugēt qm̄ ipi ꝯſolabunť. Plorandū igiť eſt
ꝓpter multa. Primo ꝑ peccatis ⁊ tribulatōe miſeroꝝ. vt dt apl's ad ga
lathas. xi. Quis infirmať ⁊ ego nō infirmoꝛ. qs ſcādaliſať ⁊ ego nō vroꝛ
Itē plorādū eſt ꝑ deſiderio ꝑadyſi a q̄ vita pn̄ti liberati ſum⁹. ſicut dice
bat apl's ad Rho. vij. Infelix ego qs me liberabit a corꝑe mortis hui⁹
cupio diſſolui ⁊ eē cū xpo. Lachryma etiā pacificat xpʒ qn̄ a corde bono
ꝓcedit. quā qs nō pt hr̄e. dʒ tn̄ in corde gemit⁹ hr̄e. nā lachryme faciūt
mentē hois letā. purgāt pctā. pacificāt xp̄m donāt ꝑadyſum: Aduer
tēdū tn̄ ꝙ eſt qdā flet⁹ deceptōis. vt ait Ouidi⁹ de mulierib⁹ dicēs Ut
flerēt ocl'os erudiere ſuos. Ali⁹ eſt flet⁹ indebite ꝯpaſſiōis. de q̄ dt Au.
ꝙ ipe cogebať plorare dydonis mortē. q̄ ſe occidit ob amorē Ali⁹ ē fle
tus deuotōnis. de q̄ dr. p̄s. vi. Lauabo ꝑ ſingulas noctes lectū meū la
chrymis ⁊c. ¶ Conſtrue. ſᶜ tu (debes lachrymari p̄mo ſi vis ſalua
ri. de⁹ letificabit ipm) ſᶜ hoīem (q̄ bn̄ plorabit. fle). i. plora (ꝑ peccatis)
ſcʒ tuis (⁊ ꝑ miſeris tribulatis) et (memēto flere ꝑ deſiderio ꝑadyſi) ſᶜ
tu (ſi nō des lachrymas gemiſcas optādo ipas Lachryma lenit mox)
id ē ſtatim (dn̄m. cū venit. lachrime purgāt peccamia. letificāt mentē
et placāt xp̄m. ⁊ donāt gaudia ꝑadyſi)

De virginitate ⁊ caſtitate.

Sis mundus corde verbis factis ſine ſorde
vt dominum vere poſſis ſuper aſtra videre
Mundicie vitam virgo tenet ⁊ benedictam.
Dicitur angelicus merito vir virgo pudicus

Virginitas flores virtutum fert ⁊ odores
Humanos mores tranſcendit. ⁊ auget honores
Propter maiores mundanos ſpernit amores
Si virgo non ſis. caſtus tamen eſſe teneris
Cuiuſcunqꝫ ſtatus quis ſit debꝫ fore caſtus
Si non ſit caſtus nemo poterit fieri ſanctus
Non ſunt fedati. ſed mundo corde beati

¶ Hec eſt viceſimaquinta ps hui⁹ capituli. in q̄ tractat autor de virginitate ⁊ caſtitate dicēs. Qui vult deū videre in terrena beatitudine debet ſe ab omi ſorde cauere. ⁊ mūdiciam cordis ꝟbis ⁊ factis tenere. Ille em̄ dr vir angelic⁹ ⁊ bn̄dictus q̄ virgo eſt. qm̄ virginitas eſt flos virtutum ⁊ odor omniū morum humanoꝝ. ſupat em̄ honores. quos etiā auget. ſpernit em̄ virgo mūdanos honores. q2 ſperat maiores. ſ. celeſtes. Tenemur em̄ omēs ad caſtitatem. licet nō habeamus ꝟginitatem. qm̄ nemo ſaluabit ſine caſtitate. que pt etiā inter ꝯiugatos obſeruari. vt in ca. nicena. xxxi. di. Beati etiā ſtꝫ ſaluati omi labe corpis ⁊ anime mūdati. Mūdicia vero eſt vtriuſqꝫ hoīs integritas diuini amori intuitu obſeruata. nō ad vanā gloriā. de qua xp̄s. Mathei. xxiij. Ve vobis ſcribis ⁊ phariſeis qui mūdatis quod de foris eſt. intus aūt pleni eſtis rapina ⁊ immūdicia ¶ Cōſtrue (ſis mūdus corde verbis ⁊ factis) et ſis (ſine ſorde). i. macula (vt poſſis videre dn̄m ſup aſtra. virgo tenet vitā mūdicie ⁊ bn̄dictā. vir pudicus). i. caſtus. ⁊ (virgo dr merito angelicus. virginitas fert). i. portat (flores virtutum ⁊ odores) s^e virginitas (trāſcēdit mores hūanos. ⁊ auget honores) ſp^e ꝟginitas (ſpernit amores mūdanos. ꝓter maiores) ſp^e amores (Si nō ſis virgo tn̄ teneris eſſe caſtus. quis). i. aliquis (debet eē caſtus cuiuſcunqꝫ ſtatus ſit. nemo poterit fore). i. eſſe (ſanctus ſi nō ſit caſtus. beati nō ſunt fedati). i. maculati (ſed ſunt mundi corde)

De pace

Eſto pacificus ⁊ pacis ſemp amicus
Cum cunctis pacem teneris habere tenacem
Chriſtus pacificus dixit ſermone beatus
Naſcens portauit pacem. moriens reparauit
Surgens induxit pacem. teſtando reliquit
Conſerua triplicem chriſto fratri tibi pacem
Hoſtes pacifica. feda prudenter iniqua
Pax confert letam vitam. mentemqꝫ quietem
Cedat rancores. fouet ⁊ augmentat honores

¶ Hec eſt viceſimaſexta ps hui⁹ capituli. in qua tractat autor de pace dicēs. ꝙ exemplo xp̄i debemus eſſe pacifici ⁊ pacis amici cum omnibus ⁊ ſemper. Nam vir pacificus habet benedictōem a chriſto ⁊ beatitudinē. vt dr Mathei. v. Beati pacifici Chriſtus em̄ in ſua natiuita

te pacem mūdo ꝯtulit. ꝛ ſua morte pacē reparauit. ſua reſurrexione pa-
cem induxit. ꝛ in ſuo teſtamēto diſcipulis pacē reliquit dicēs. Pacē me-
am do vobis. Triplicē aūt pacē habere tenemur. ſcȝ cū xp̄o. cū fratre px
imo. ꝛ cū nobiſipſis in ꝯſcientia. Prudēter aūt debemus nobis hoſtes
noſtros pacificare. feda ꝛ iniqua reliquētes. Uita eīm pacifica iocunda
eſt ꝛ quieta. tollit rācores. ꝛ auget atqȝ nutrit honores. Nota ꝙ ſm cō
pendiū theologie pax eſt ſtatꝰ ꝟtutis in quo eſt delectatio in deo ſine cō
tradictōe carnis mūdi ꝛ dyaboli. iō pacifici q̄ntum ad opera exteriora
deo magis approximāt ꝙ̄ miſericordes. ꝛ ideo filij dei vocāt̄ ¶ Cō-
ſtrue (Eſto). i. ſis (pacificus) ꝛ eſto (ſemꝑ amicus pacis) ſpᶜ tu (tene-
ris habere pacē tenacem. i. firmā (cū cunctis) ſpᵉ hoīb) (xp̄s dixit) sᶜ il
le qui eſt (ſermone pacificꝰ eſt beatus) sᶜ xp̄us (naſcēs portauit pacē. ꝛ
reliq̄t eā teſtādo). i. in teſtamēto (Cōſerua triplicē pacē) ſcȝ (xp̄o. fra-
tri. ꝛ tibi. pacifica hoſtes prudenter) ꝛ (feda iniqua: Pax cōfert). i. dat
(vitā letā. qȝ) ꝑ et (mentē quietā) sᶜ pax (cedat). i. pacificat (rācores)
id eſt lites. ꝛ (fouet ꝛ augmētat honores)

De patientia

Uir patiēs eſto: nūq̄ȝ ſis corde moleſto
Nemo ſui dominus fertur patiēs niſi verus
Seruat prudenter animam viuēs patienter
Nam flores cunctorum fert ſapiētia morum
Fert mala cum pauſa. nemo patitur ſine cauſa
Quāuis hic multa patiatur homo ſine culpa
Hic homo torquetur. vt ſic patiendo probetur
Ut mens purgetur. vt premia plura lucretur
Ne ſublimetur. vt chriſto gloria detur
Ut preſeruetur ne perpetuo crucietur
Ut mala prudēter tua portes ꝛ patienter
Inſpice maiores aliorum ſepe dolores

¶ Hec eſt viceſimaſeptima huiꝰ capl'i ꝑs. in q̄ tractat autor de patiē-
tia. dicēs ꝙ nullus eſt dn̄s ſui ꝓprius niſi ſit vere patiēs. ꝛ q̄ patiēter viuit
prudēter vitā ꝯſeruat. nā patiētia eſt flos oīm virtutū. Igit̄ patiēter ſu
ſtinere debemus mala q̄ nos h̄ premūt. attēdentes ꝙ nihil patimur ſi-
ne cā. licet bn̄ aliq̄n patiat̄ aliqs ſine culpa. nā torquet̄ aliq̄n hō vt ꝓbet̄
a xp̄o ꝑ patientiā. aliq̄n vero vt mēs ꝛ cogitatio eius purget̄. q̄nȝ etiam
vt plus mereatur ꝑ virtutē patiētie. etiā vt nō ſupbiat. ſȝ dei gl'am que
rat. ꝛ vt p̄ſeruetur a pena eterna. Prudēter g̃ ſuſtinere debemus tribu-
latōes noſtras. ꝛ patiēter aſpiciēdo ꝓximoꝝ noſtroꝝ maiores tribula-
tōes. Nota ꝙ patiētia eſt virtus eq̄nimiter portās ꝯtumelias ꝛ aduer
ſitates. de q̄ dꝛ xp̄s Lu. iij. In patiētia veſtra poſſidebitis aīas veſtras
¶ Cōſtrue (eſto). i. ſis (vir patiēs. nunq̄ȝ) ꝑ nō ꝛ vnq̄ȝ nō (ſis cor-
de moleſto. nemo fert̄). i. dꝛ (verus dn̄s ſui niſi patiēs) sᶜ vir (viuēs pa
tiēter ſeruat prudēter aīam. nā) ꝑ q2 (patiētia fert̄). i. dꝛ (flos cūctoꝝ

morũ) sᶜ tu (fer). i. ſuſtine (mala cũ pauſa) qꝛ (nemo patitur ſine cã. q̃z uis). i. licet (hõ patiat̃ hic multa ſine culpa. hõ torquet̃). i. tribulet̃ (hic vt ꝓbetur patiẽdo) ꝛ (vt mẽs purget̃. ꝛ vt lucret̃ plurima p̃mia. ne) ꝑ vt nõ (ſublimet̃). i. ſupbiat (vt gr̃a detur xp̃o) ꝛ (vt p̃ſeruet̃). i. cuſtodiatur (ne cruciet̃ perpetuo). ſ. in inferno. sᶜ tu (inſpice ſepe maiores dolores alioꝝ vt portes prudẽter ꝛ patiẽter tua mala). i. incõmoda

De obedientia

Debet obedire domino. quicunq̧ ſubire
Vult regnum celi. parendo corde fideli
Qui nõ parebit celeſti ſede carebit
Qui bene parebit paradyſi munus habebit
Vt nequeas ledi. maiori ſemꝑ obedi
Ni tibi cõſtaret q nõ licitum honoraret
Non eſt illicitum iuſſum maioris agendum
Eſt ſemper domino parendum cuncta regenti:
Plus q̃z prelato iuſtum nõ precipienti

¶ Nec eſt viceſimaoctaua hui⁹ capl'i ꝑs. in q̃ tractat autor de obediẽtia dicẽs. Qui vult intrare regnũ celoꝝ dꝫ obedire p̃mo deo ꝛ mãdata eius tenere. qm̃. q̇ nõ obedierit deo dãnabitur ꝑpetuo ꝛ carebit celeſti regno. Obediendũ eſt inſuꝑ maioribꝫ ꝛ ſupioribꝫ noſtris. tam p̃latis eccleſiaſticis q̃z ꝑncipibꝫ ſecularibꝫ. hoc tñ intelligendũ eſt de rebꝫ licitis. que nõ ꝯtradicũt legi diuine. Subditus eñ nõ tenet̃ obedire ſupiori in rebꝫ illicitis. que contrariantur legi diuine. quoniam deo magis q̃z hominibus obediendum eſt. quia omnia creata velint nolint ſunt in potentia obedientiali creatoris. vt dicit Scotus in quarto ſententiarum. Si ergo omnis creatura obedit deo creatori ſuo. ad hoc multo magis homo tenetur. qui omnibus alijs eſt perfectior. Dicitur eñ Baruch tercio. Stelle vocate ſunt ꝛ dixerunt aſſumus. Unde nota q obedientia eſt ſpontaneum ꝛ rationabile proprie voluntatis ſacrificium propter dei cultum ¶ Cõſtrue (quicunq̧ vult ſubire) id eſt intrare (regnum celi debet obedire domino parendo corde fideli) ſupple ille (qui nõ parebit) id eſt obediet (carebit ſede celeſti) ſupple ille (qui parebit bene habebit munus paradyſi. Obedi ſemper maiori vt nequeas) id eſt non poſſis (ledi. ni) id eſt niſi (conſtaret) id eſt clarum eſſet (tibi q oneraret) id eſt preciperet (nõ licitum) ſcꝫ p̃ceptum (illicitũ iuſſuꝫ maioris non eſt agẽdum, ſed eſt parendũ): i. obediendum (ſꝑ dñõ regenti cuncta). i. omnia (plus q̃z p̃lato non p̃cipienti iuſtum)

De contẽplatione ꝛ vita actiua:

Contemplare bona celi poſcens tibi dona
Jugiter eterna confecti ſede ſuperna
Ut ſic terrena ſpernas pro luce ſerena

Dicitur actiua bona vita bonum faciendo
Contemplatiua melioꝛ eſt celſa petendo
Martha bonam partem ſumpſit domino famulãdo
Magdalena tamen melioꝛem fert ſpeculando
Cur ſpeculatiuus ſis in domino bene viuus.
Sancta gerens opera. ſic ſumes gaudia vera

¶ Hec eſt viceſimanona ps huiꝰ capituli. in q̃ tractat autoꝛ de dupli ci vita. ſ. ꝯtemplatiua ⁊ actiua dicens. ꝙ vita contemplatiua eſt ꝯſide rare bona celeſtia. ⁊ ea ſibi deſiderare in patria celeſti. que eſt perpetua ⁊ eterna. ita ꝙ pꝛo luce ſerena acquirenda oĩa terrena ⁊ mũdialia veni unt ſpernenda ⁊ tandem deſerenda. Actiua vero vita eſt bene agere in omnibus operibus terrenis ⁊ mundanis ⁊ iuſte ⁊ ſancte. He autẽ due vite figurant᷑ nobis a dño Luce pꝛimo. ſcꝫ per mariam magdalenam. que ſignificat vitam contemplatiuam quam ipſa eligebat. quia ſemper ſpeculabatur altiſſima dei opera. ⁊ ideo dicitur de ea ꝙ melioꝛem partẽ elegit. que non auferetur ab ea. Per martham vero ſignificatur nobis vita actiua. quoniam ipſa ſeruiebat domino miniſtrando coꝛpoꝛi neceſ ſaria. Quicunqꝫ igitur erit viuens contemplatiue cum operibus bo nis. hic merebitur gaudia ſempiterna. De his duobus modis viuen di ⁊ figura eoꝛum. ⁊ quis ipſoꝛum melioꝛ ſit ſatis habetur in . c. Niſi cũ pꝛidem. de renunciatione. in antiquis. ¶ Conſtrue. ſpᵉ tu (poſcẽs) id eſt querens (bona celi cõtemplare. dona). i. da (tibi iugiter eterna cõ fecti ſede ſupna) id eſt celeſti (vt ſic ſpernas) id eſt contemnas (terrena pꝛo luce ſerena. Actiua vita dicit᷑ bona faciendo bonum. contemplati ua) ſcꝫ vita (eſt melioꝛ petendo celſa). i. alta (Martha ſumpſit partem bonam famulãdo). i. ſeruiẽdo (domino. tamen Magdalena fert) id ẽ poꝛtat (melioꝛẽ ptem ſpeculando) id eſt cõtemplando (celeſtia. cur). i. ideo (ſis ſpeculatiuus viuus in domino. bñ gerens). i. poꝛtans (ſancta opera. ſumes ſic gaudia vera)

De oꝛatione

Sedulus exoꝛa dominum reuerenter adoꝛa
Ut ſibi te gratum faciat nũc. poſtqꝫ beatum
Sepe deum placat oꝛatio. coꝛ bene mundat.
Hoſtes exuperat. celos penetrando ſubintrat
Chꝛiſto pꝛeſentat. que poſcens ſedulus optat
Auxilium pꝛeſtat his. quos tribulatio vexat
Nos deus oꝛare iuſſit ſimul ⁊ vigilare
Diſcipulis foꝛmam dans oꝛandi. quoqꝫ noꝛmam
Que breuis eſt digna tenet in ſe cuncta petenda

¶ Hec eſt triceſima huiꝰ capituli ps. in qua tractat autoꝛ de oꝛatione dicẽs. ꝙ attente debemus deum oꝛare ⁊ reuerenter adoꝛare. quatenus nos hic gratos faciat. ⁊ poſtea in celis nos reddat beatos. Oꝛatio em̃

multa bona facit. q2 deum ſepe pacificat. qđ patz de Moyſe orāte pro ꝑplo iſrl'. ne dñs eū diſꝑderet. vtʒ Exodi. xviij. Ité orō purgat cor orantis. hoſtes vincit. celos intrat. deo pſentat ea que orās deſiderat. ꝛ magnū auxiliū dat eis qui ſuſtinēt tribulatōem. Quare deus pcepit nos orare ꝛ in orōe vigilare. dās nobis modū orādi. ꝛ orōem ipam ſtituens. que breuis ē ꝛ digniſſima. in ſe continēs que nobis petēda ſunt. vt dr Mathei. vi. ſic orabitis. Pater noſter ꝛc. Oratio aūt eſt eleuatio mētis in deū mirabilia dei enarrādo. ꝛ defectus ſeu tribulatōnes noſtras inſinuādo. Btūs Thomas in quarto diſt. v. dt q orō eſt pius mentis affectus in deū tendēs. ꝛ plerūqʒ ne pigritet in vocē prumpēs. Quecūqʒ queri poſſunt de orōe tradunt in clemētina vnica. de reliquijs ꝛ venератōe ſanctoꝝ. in gloſa. vide ibi ¶ Conſtrue. sᶜ tu (ſedulus). i. attentus (exora dñm ꝛ adora reuerēter. vt faciat nūc te gratū ſibi. qʒ) pro ꝛ (btm poſt). i. poſt hanc vitam (oratio placat ſepe deū) ſpᶜ orō (mūdat bene cor. exuperat). i. vincit (hoſtes. ꝛ ſubintrat celos penetrando) ſpᶜ oratio (pñtat xpo) ea (que ſedulus). i. attēt⁹ (poſcens). i. orās (optat) ſpᶜ orō (preſtat). i. dat (auxiliū his) sᶜ hoībus (quos tribulatio vexat) id ē moleſtat (de⁹ iuſſit). i. mādauit (nos orare ꝛ vigilare ſimul dās formā). i. modū (diſcipul' orādi. quoqʒ). ꝑ ꝛ (normā. que) ſcʒ forma orādi (eſt breuis ꝛ digna. ꝛ tenet). i. ꝑtinet (in ſe cūcta petenda)

Septem petitōes orōis dominice

O pater in celis regnās te poſco fidelis
Nomen pmo tuum ſit ſemp magnificatum
Adueniat regnum tuum celeſte benedictum
Velle tuum terris per nos fiat. ꝛ ſic in altis
Da panem noſtrum nūc nobis quotidianum
Et parcas nobis mala ſicut nos inimicis
Et ſi temptemur: nō permittas ſuperemur
Sed nos a cunctis malis defendas iniquis

¶ Hec eſt triceſima pma ps huius capituli: in qua tractat autor de ſeptem petitōibus orōis dñce dicēs. Ego tenēs fidem poſco te patrem meū in celis regnātem. hec eſt pma pticula huius dñce orōis. Secunda eſt. Nomen tuū ſit ſp ꝛ pmo magnificatum. Tercia eſt. Adueniat mihi regnum tuū celeſte bñdictum. Quarta eſt. Tuū velle p xpianos fiat in terris ſicut in celis. Quinta eſt Da nobis panē noſtrum quotidianum. Sexta eſt. Parce nobis mala que fecimus. ſicut nos indulgemus malefactoribus noſtris. Septima ꝛ vltima ē. Si temptemur ab hoſtibus noſtis. defende nos vt non vincamur ab eis. In hac eīn orōne digniſſima (quā deus ꝓ nobis ꝛ noſtra vtilitate dignatus eſt facere) ſeptem ſunt petitōes que correſpondēt ſeptē donis ſpirituſſancti ¶ Cōſtrue (O pater regnans in celis) sᶜ ego (fidelis poſco). i. oro (te. nomen tuum ſit primo magnificatum ſemp). i. omni tempe (tuū regnum celeſte adueniat) ſpᶜ mihi (tuuʒ velle fiat p nos in terris. vt). i. ſicut (fit in altis). i. in celis. sᶜ o pater (da nunc) id eſt hodie (panem noſtrum. quo

tidianū nobis. ꝛ parcas) nobis mala que cōmiſimus (ſicut nos) sᶜ pe percimus (inimicis). ſ. noſtris (ꝛ non ꝑmittas) ꝙ (ſuccūbamus ſi temptemur. ſed defende nos a cunctis malis iniquis.

De conditionibus orationis

Sit deuota. gemens oratio. ſit pia. feruens
Pura ſit. aſſidua. diſcreta ſit: ac operoſa
Juſta ſit. ac humilis. attanta ſit. atq̄ fidelis

Hec eſt. xxxij. huius capituli pars. in qua tractat autor de ꝯditionibus orōnis dicēs. ꝙ orō debet eſſe deuota cū lachrymis. frequēs ꝛ pia pura ſine pctō. ꝯtinua. diſcreta. laborioſa cū alijs opib⁹ bonis. iuſta. humilis. attēta. ꝛ fidelis. ꝛ inter cetera debet eſſe breuis. vt dicit xp̄s. Nolite orantes multū loq̄. ꝑua em̄ orō cuꝫ deuotione melior eſt ꝙ̄ longa ſine deuotōe. vt de ꝯſe. diſ. v. c. nō mediocrit̄ ¶ Cōſtrue (orō ſit deuota gemēs. ſit pia ꝛ feruēs (orō ſit pura. aſſidua). i. ꝯtinua (diſcreta. ac) ꝑ ꝛ (opoſa) orō (ſit iuſta ꝛ humilis. attenta atq̄) ꝑ ꝛ (fidelis)

De ieiunio ꝛ quando debet fieri ex precepto

Abſtineas ſeruans ieiunia nulla relaxans
Que iubet eccleſia ſeruari: ſcilicet iſta
Vult chriſtus natus. aſcenſio. ſpiritus almus
Sumpta dei genitrix ieiunando venerari
Ante diem feſti. necnon apoſtolus omnis
Exceptis iacobo. philippo. ſicq̄ iohanne
Cum quadrageſima. iungantur tempora quarta
Et que pontifices in ſede ſua ſtatuerunt

Hec eſt. xxxiij. ꝑs huius capituli. in qua tractat autor d̄ ieiunio oſtēdens qn̄ debem⁹ ieiunare ex p̄cepto eccl'ie. Dicit igit̄ ꝙ ieiunia hic poſita ſunt de p̄cepto eccl'ie. quare ſine relaxatione ab oīb⁹ obſeruari debent Primū eſt ieiuniū natiuitatis dn̄ice. Scdm eſt aſcenſiōis dn̄i. Tertiū penthecoſtes. Quartū aſſumptionis btē marie virginis. Quintuꝫ eſt oīm aplo͞ꝝ. exceptis tribus. ſ. iacobi. philippi. ꝛ iohis. Sextū eſt q̄drageſime. Septimū eſt q̄tuor tꝑm. Octauū eſt ieiuniū romano ꝝ pontificū nouiter introductū ſi qd̄ fuerit. pn̄t em̄ romani pontifices ꝯſtituere ieiunia. cui tenamur obedire ſub pena pctī mortal'. vt in. c. Si q̄s d̄ maioritate ꝛ obedientia. De temporib⁹ ieiunio ꝝ ꝛ ſolēnitatib⁹ ieiuniū hn̄tibus vide plene in. c. ij. de obſeruatione ieiuniorum ¶ Conſtrue. sᶜ tu (abſtineas ieiunia ſeruans. nulla) sᶜ ieiunia (relaxans). i. poſtponens (que) sᶜ ieiunia (iubet). i. mandat (eccleſia ſeruari: ſcꝫ iſta) que ſequuntur (natus xp̄s). i. natiuitas xp̄i (aſcenſio). ſ. chriſti (ſp̄us almus) id ē ſctūs. ſcꝫ penthecoſtes (ſumpta dei genitrix). i. aſſumptio btē marie ꝟginis (vult). i. volunt (venerari ieiunando: ante diem feſtum) ſcꝫ in vigilia (nec non). i. etiam (omnis apoſtolus). i. in profeſto oīm apoſtolorum. iacobo. philippo. (q̄) ꝑ ꝛ iohanne exceptis). i. demptis (quarta) id eſt quatuor (tempa iungant̄ cum quadrageſima) ꝛ. sᶜ ieiunia (q̄ pō

tifices) ſcꝫ romani (ſtatuerunt in ſua ſede) id eſt in ſua dignitate (vo/lunt venerari). id eſt honorari (ieiunando

Quō debet fieri ieiuniū. ⁊ de ꝯſequentibꝫ ad ipſum.

Cum ieiunabis horam non anticipabis
Crimina vitabis. epulis te nec onerabis
Pauperibus dabis. dominum laudando rogabis
Carnem caſtigant ieiunia. crimina
Ac mentem releuant. faciant dominoqꝫ placentem
Donant virtutes ac premia. dantqꝫ ſalutes

Nec eſt. xxxiiij. ps huius capli. in qua tractat autor quō debet fieri ieiunium. ⁊ etiā de ꝯſequentibus ad ipſum dicens ꝙ is qui ieiunat nō debet anticipare horā. ſ. meridianā. nec debet nimiū comedere. ſed debꝫ paupibus aliqd dare. orōni vacare. carnē caſtigare. crimina vitare. Je/iuniū em̄ deuotū eleuat mentem in deum. ⁊ facit eam deo placentē. ⁊ acquirit virtutes ⁊ premia eterna Nota. ꝙ ſicut hora nō eſt anticipanda in ieiunio. ita nec eſt differenda maxime vſqꝫ ad ſero. ſicut fit a qui/buſdā in vigilia natiuitatis dn̄i. qm̄ talis videt̃ ritus paganoꝝ. vt no/tat̃ de ꝯſe. diſ. v. Sint tibi ¶ Cōſtrue (nō anticipabis). i. non ante ca/pies (horā) ſcꝫ ſolitā comedēdi (cum ieiunabis vitabis). i. fugies (cri/mina). i. pctā. Non onerabis te epulis (ꝙ). p ⁊ (dabis paupibus) ali/quid. (⁊ rogabis dn̄m laudando eum) Et (ieiunia caſtigant carnē. vi/tant). i. vitare faciunt (crimina. ac). p ⁊ (releuant mentem) ad deū (ꝙ) p ⁊ (faciunt) ipſam (placentē dn̄o) ieiunia (dant virtutes ⁊ premia) ſcꝫ eterna (ꝙ). p ⁊ (ſalutes) ſcꝫ anime

De verecundia

Eſto verecundus. ſi vis fore crimine mundus
Erubeas fari res turpes ac operari
Cuſtos virtutum pudor eſt. contra mala ſcutum
Virtutum florem perdis perdendo ruborem
Non tamen erubeas tantum ꝙ commoda linquas
Que debent fieri. ſeu crimina cuncta fateri
Nam rubor hic ſtultus eſt crimen. non bona virtus
Sepe rubor generat ſcabiem. quia neſcius extat

Hec eſt. xxxv. ps huius capli. in qua tractat autor de verecūdia di/cens ꝙ duplex eſt verecundia. qdā eſt q ꝯſeruat virtutes. alia eſt q ce/lat crimina. ⁊ talis dr̄ ſtulticia. Qui vult g̃ eſſe mundꝰ ab oī crimine. dꝫ habere verecundiā dicēdi ⁊ faciendi. ea q ſunt turpia ⁊ inhoneſta. verecundia em̄ eſt cuſtos virtutū. ⁊ ſcutū oīm maloꝝ. Qui g̃ eā amittit. flo/rem etiā virtutū pdit. Etiā ꝓpter nimiā verecūdiā nō ſunt vtilia reli/quenda. maxīe illa q ſunt licita. Nō em̄ debet qs tm̄ erubeſcere in ꝯfeſſi/one. ꝙ nō audeat pctā ꝯfiteri. Naꝫ talis verecūdia diceret̃ magna ſtul/ticia. ⁊ crimen apud deū reputaret̃. ⁊ inde ſeq̃ret̃ multa mala. Nota ꝙ

verecundia eſt boni ſpei nuncia. bone indolis iudex. ſimplicitatis colū-
be ſignum. teſtis innocentie. lampas prudentie. gloria ↄſcientie. cuſtos
fame ⁊ vite ¶ Conſtrue (eſto) id eſt ſis (verecundus. ſi vis fore). i. eē
(mundus crimine. Et rubeas) id eſt verecunderis (fari) id eſt loq̄) res
turpes ac) pro ⁊ (optari) res turpes. quia pudor eſt cuſtos virtutū)
⁊ eſt (ſcutum) id eſt defenſio (contra mala) id eſt peccata. Tu (perdis
florem virtutum. perdendo ruborem). i. verecundiam (tamen non eru-
beas). i. non verecunderis (tantum). i. adeo (ꝙ linquas commoda). i.
vtilia (que debent fieri. ſeu) ꝓ vel ꝙ linquas (fateri). i. confiteri (cuncta
crimina. nam) pro q̄ (hic rubor ſtultus). i. iſta inanis verecundia (eſt
crimen). i. peccatum. ⁊ (non eſt bona virtus) et) ⁊ (rubor generat ſepe
ſcabiem). i. damnum (quia extat neſcius)

De veritate

Si verax opere. ſis cordeq; verus ⁊ ore
Verax laudatur. ſed mendax vituperatur
Verus doctrina ſis: iuſticia quoq; vita
Hec ſemper teneas. nec propter ſcandala linquas
Nunq̄ mentiri debes. nec falſa tueri
Vt mala vitentur aliquando vera tacentur
Sed cum iurabis quod quantaq; ſcis reſerabis
Verum non celas vnq̄. vel falſa reueles

Hec eſt. xxvi. ps huius capituli. in qua tractat autor de veritate. di-
cens ꝙ triplex eſt veritas. ſcȝ oris. cordis. ⁊ operis. ⁊ homo verax ſem-
per eſt laudandus. ⁊ hō mendax ſꝑ eſt vituperandus. Et eſt alia triplex ve-
ritas. videlicet doctrine vite ⁊ iuſticie. q̄ ſꝑ intemerate obſeruanda eſt.
Nunq̄ eñ mentiendū eſt. nec falſum eſt ſuſtinendū. Aliqñ tamē poteſt
veritas ſine dolo ſubticeri. vt ſcȝ euitet̄ aliqđ grande malū. ſine iuramē-
to tñ. quoniam in iuramento debet intereſſe veritas. nec debet occulta-
ri Notandū tamē. ꝙ veritas ꝓprie vite nunq̄ eſt relinquēda. q̄uis ve-
ritas iuſticie ⁊ etiam doctrine omittant̄. maxime vbi ſcandalum immi-
net. aut multitudo delinquentium. vt dicit̄ in caplo. Niſi cum pridem.
de renunciationib; in antiquis. ¶ Conſtrue (Sis verax). i. verꝰ (ope-
re). i. facto (ſis verus corde ⁊ ore). i. ſermone (homo verax laudatur. ſȝ
mendax vituperatur) ergo (ſis verus doctrina. iuſticia. quoq;) ꝓ ⁊ (vi-
ta. teneas ſemꝑ. nec) ꝓ ⁊ non ⁊ non (linquas). i. delinquas (ꝓpter ſcan-
dala nunq̄ debes mentiri. nec tueri). i. defendere (falſa) Et (vera ta-
cent̄ aliquando vt mala vitent̄). i. fugiant̄ (Sed cum) ꝓ qñ (iurabis)
id eſt dices quod ſcis (q;) pro et (quanta ſcis. Non celes vnq̄ verum.
vel non reueles vnq̄ falſa)

De modeſtia

Non ſis infeſtus: in cunctis eſto modeſtus
Optima res modus eſt. nam ſemꝑ ad omnia prodeſt
Noli laxare linguam. quoniam reuocare

Non poteris verbum. qđ dicis forſan acerbum
Coram quo dicas. quid. quō. quando requiras
Dicas dicenda. docte ſileas reticenda
Modice reſponde. pulchre taceas ve recede
Ut ſic placetur. quando te maior habetur
Cum de maiore loqueris. ſis cautus in ore
Utere ſermone moderato cum ratione
Qui ſpuit ad celum. ſputum ſedat ſibi vultum

Hec eſt. xxxvij. ps hui⁹ capl'i. in qua tractat autor de modeſtia. di-
cens ꝙ modus ſeu rex modeſtia (q̄ ſp in oib⁊ pdeſt) honeſtiſſima atq̄
optima res eſt. Quicūq̄ igit' vult honeſte viuere. debet modeſt⁹ eſſe: et
non imoderatus. Per modeſtiā em̄ lingua refrenat'. qđ valde laudabi-
le eſt. q2 ꝟbum ſemel platū nunq̄ pōt reuocari. Qñ em̄ qs loquit'. attē-
dere debet corā quib⁊ loquit'. qd loquit'. quō. ⁊ qñ. Inſup prudenter ad-
uertat que dicenda ⁊ q̄ tacenda. Nam res ponderare debemus mode-
ſte ⁊ pulchre ⁊ honeſte vel omnino tacere debemus. maxime qñ maiori-
bus nr̄is loquimur. Videamus ne puocemur ad iram. ſed puocatos
pacificem⁹ nobis. nā q̇ de maiore ſuo loquit' moderato ſermone vtatur
Plerūq̄ em̄ ꝯtingit ꝙ q̇ de alio male loquit' in eo diffamat'. q2 forte pe-
ior eſt illo. aut ſilis illi. veluti ꝯtingit in eo q̇ ſpuit ad celū. qm̄ ſei pm ſpu-
to aſpergit. ⁊ ꝓprio facto maculat'. ſic contingit ei qui immoderate loqui-
tur Et nota. ꝙ modeſtia ſm Tullium pmo rethoricoꝝ eſt p quā pu-
dor puram ⁊ ſtabilē compat autoritatē. pudor aūt eſt timor turpitudi-
nis. ⁊ fuga rei indecentis ¶ Cōſtrue (nō ſis infeſtus). i. moleſt⁹ ſiue in-
quietus (eſto modeſtus). i. maderatus (in cunctis) q2 (modus eſt op-
tima res. nam) p q2 modus (prodeſt ſp ad oīa. noli laxare linguā. qm̄)
p q2 (non poteris reuocare verbū. qđ dicis forſan acerbum). i. malum
(requiras). i. attendas (coram quo dicas quid dicas. quō dicas. ⁊ qñ
dicas) Et (dicas dicē da). i. que debent dici (⁊ ſileas) id eſt taceas (re-
ticenda) id eſt que debent taceri. Et (reſponde modice) id eſt modeſte
(taceas pulchre. ve) pro vel (recede. vt quando quis habetur maior te
placet' ſic. Sis cautus in ore cum loqueris de maiorer vtere ſermōe mo-
derato cum rōne) nam ille (qui ſpuit ad celum ſputum). i. ſaliuuz oris
ſui (fedat). i. maculat (ſibi vultum)

De legalitate

Si vis in celis fore gaudens eſto fidelis
Cunctis prefertur vir. qui legalis habetur
Legalis domino ſis. ipſum ſemper amando
Ac ſibi parendo. necnon ipſum reuerendo
Legali probior non eſt. nec nomine maior
Tanq̄ perfectus ſtat legalis bene rectus
Non vult fraudare quemq̄. nec damnificare

Hec eſt.xxxviij.ps huius capli.in q̃ tractat autor de legalitate di-
cens ꝙ legalitas eſt v̄tus q̃ alijs ꝑponit in fidelitate ſeruāda quā virtu
tē oportet nos habere ſi velim⁹ in celis cum xp̄o gaudere. Legales autē
tunc dn̄o ſum⁹ cū eum amātes dona (q̄ nobis ꝯtulit alijs diſpēſando)
multiplicam⁹ ei ſp̄ obediēdo ⁊ eū vt tenemur venerādo. Nullus eñ me
lior eſt aut maior viro legali.q̄ ſp̄ ꝑfect⁹ ⁊ rectus manēs nulli fraudem
aut damnū facit. Nata ꝙ legalitas eſt fidelitatē ⁊ vnitatē tā fact; ꝙ̄
verbis ſp̄ obſeruare de q̄ dr̄ Apoc.ij. Eſto fidelis vſꝗ ad mortē. ⁊ da
bo tibi coronā vite ¶ Cōſtrue (eſto fidelis ſi vis fore).i.eſſe (gaudēs
in celis) sc aliqs (vir q̄ habet legalis).i.fidelis) ꝑfert cunctis).i.oīb;
(ſis legalis dn̄o amando ſemp ip̄m.⁊ deſpenſando).i.diſtribuendo ⁊
(multiplicando).i.augendo (bona dn̄i ac) pro ⁊ (parendo).i.obedien
do (ſibi.necnon).i.etiā (reuerendo).i.honorando (ip̄m) deū.sc aliqs
(nō eſt ꝓbior).i.melior (legali) hoīe (nec) ꝓ ⁊ non.⁊ nō eſt aliqs (ma-
ior noīe).i.ſm nomen (legalis) hō (ſtat bene rectus tanꝙ̄ ꝑfectus) et
(non vult fraudare quemꝙ̄: nec damnificare)

De ingratitudine

Non ſis ingratus. domino ſi vis fore gratus
Redde vices danti plus qui dant cuncta tonanti
Sumens donatum debes te reddere gratum
Grates reddendo verbis. factis recolendo
Dicitur ingratus benefactori male gratus
Obliuiſcendo: non reddendo. ve nocendo

Nec eſt.xxxix.ps huius capli.in qua tractat autor d̄ ingratitudine
dicens ꝙ cauere debemus ſummopere ne ingrati ſim⁹ deo ⁊ benefacto-
ribus noſtris. primo deo qui cuncta nobis tribuit bona tam fortūe ꝙ̄
nature. Cum igit̄ dona eius recipimus. gr̄as illi agere debemus v̄bis
ſc; ⁊ factis. Silr̄ etiā ⁊ hoīb; a quib; aliqua bona recipimus. grāꝝ acti
ones debemus. Ille eñ ingratus eſt. qui benefactoꝝ obliuiſcitur ⁊ qui
non retribuit cum poteſt. vel qui nocet benefactori ſuo v̄bo vl̄ facto. cui
deberet obſequiū preſtare. Vn̄ ſm beatum Bernardū. Ingratitudo
eſt ventus vrens ⁊ ſiccans fontem pietatis. rorem miſericordie ⁊ fluen
ta gratie. beneficiorum obliuio. contra quam ingratitudinē dr̄ Thob.
iiij. Oi tp̄e benedic dn̄m. quia immemorē beneficij omnes oderant. vt
dicit Tullius ¶ Conſtrue (Non ſis ingratis dn̄o: ſi vis fore).i.eſſe (gr̄-
tus).i.acceptus (Redde vices).i.gr̄as (danti plus) ⁊ (tonanti).id ē
deo (qui dat cuncta) bona.sc tu (ſumēs).i.accipiens (donatum).i.do
num (debes reddere te gratū).i.beneficij memorem (reddendo grates
verbis. ⁊ recolendo).i.honorando (factis).i.operib;.sc ille (dicit̄ ing̃-
tus) q̄ eſt (benefactori) ſuo (male gratus) ſc; (obliuiſcendo) beneficioꝝ
(non reddendo) vices (ve) pro vel (nocendo) benefactori.

De ſolutione debitorum

Debita ſolue cito ne damnum detur amico
Si cito non ſoluis. te ſponte crimine voluis

Soluere ſi tardas. fieri tibi grata retardas

¶ Hec eſt quadrageſima huius capituli pars in qua tractat autor de ſolutione debitorum dicens. quod qui alteri aliquid debet. tenetur quam citius pōt ſatiſfacere: ne in defectum ſolutionis patiatur diſpendium. Qui enim diu tenet alienum debitum cum poſſit ſoluere peccat et meretur ne quis amplius gratus faciat mutando hoc alias. de quo dr leuitici decimonono. Non morabitur opus mercennarij tui apud te vſque mane ¶ Conſtrue (ſolue cito debita. ne) pro et non. vt (non detur damnum amico tu voluis). i. inuoluis te crimine ſponte ſi non ſoluis cito. retardas grata tibi fieri. ſi tardas ſoluerre debita)

De diſcretione

Virtutum nutrix diſcretio dicitur eſſe
Inſuper eſt tutrix quare non debet abeſſe
Eſto diſcretus rerum moderamine fretus
Non bene diſcernes niſi te ratione gubernes
Omnia diſcernere que ſunt bona vel mala cerne
Elige que bona ſunt. ſed reſpue que nimis obſunt
Sis circumſpectus vt nunquam ſis male rectus
Et ſint directa per te que ſunt male recta

Hec eſt quadrageſimaprima huius capituli pars. in qua tractat autor de diſcretione dicens. quod diſcretio eſt nutrix et tutrix omnium virtutum. quoniam eas nutrit et protegit. Diſcretus enim vir omnia facit cum deliberata ratione non precipitanter. et cum rerum pondere ſeu menſura. diſcretio etiam rectiſſime diſtinguit inter bona et mala vt hec eligat. Illa vero reſpuat tanquam nocentia. Inſuper diſcretio hincinde et vbique que minus recta ſunt dirigit. Nota quod diſcretio eſt mater aliarum virtutum. vt in capitulo primo de officio cuſtodis. et in capitulo preſentium. i. q. v. idem in cle. paſtoralis de re iudi. ¶ Conſtrue (diſcretio dicitur eſſe nutrix virtutum. diſcretio eſt inſuper). id eſt vltima (tutrix. quare non debet abeſſe). i. deficere (eſto diſcretus et fretus). i. monitus (moderamine). id eſt menſura (rerum. non diſcernens bene. niſi gubernes te ratione. diſcerne omnia. cerne que ſunt bona et mala. Elige ea que ſunt bona. ſed reſpue ea que obſunt). i. nocent (nimis. ſis circumſpectus hincinde aſpiciens. vt nunquam). pro non et vnquam. vt (non ſis vnquam male rectus. et) ea ſup. (que ſunt male recta ſunt directa per te)

De prudentia

Prouideas cura vigilanti ſepe futura
Ne noceat cura. que ſunt caueas nocitura
Ac bona procura non ſpectans tempora dura
Ne tibi quid deſit. prouiſio prouida preſit
Qui de venturis non prouidet extat inermis
Non confundetur qui premunitus habetur

Neſcit prodeſſe qui neſcit prouidus eſſe
Prouidus eſt plenus. improuidus extat egenus.

Nec eſt. xlij. ps hui⁹ capl'i. in q̄ autor tractat de prouidentia dicēs. ꝙ vir ꝓuidēs ꝓuidet ſibi de futurꝭ cū oī diligētia. ne. ſ. noceāt illi q̄ futura ſunt. Adeo eñ futurꝭ rebꝫ ꝓuidet. ꝙ nulla futura pn̄t ei nocere ſꝫ ꝓuiſio ꝑ eum facta illi ē vtil'. qm̄ q̄ ſibi in futuris nō ꝓuidet. ſepe pl'a aduerſa patit'. prudēs etiā ſꝑ munit⁹ eſt. ⁊ ꝓpterea nūq̄ colluſus ē. ſꝫ oībꝫ bonis plen⁹ eſt. īprouid⁹ eñ pauꝑ eſt ⁊ nulli ꝓdeſt. nec etiā ſibiipi. ¶ Nota ꝙ ꝓuidentia eſt futuroꝝ ꝯſideratio ſm̄ rectitudinē ꝯſilij ⁊ p̄cepti q̄ q̄s vitat futura mala. vel ſaltē ea moderat'. ¶ Conſtruc. (ꝓuideas ſepe futura cura). i. ſollicitudīe (vigilāti. cura) i. caue (ne) ꝑ vt ⁊ nō vt (futura nō. noceāt. caueas ea q̄ ſtꝭ nociua. ac) ꝑ ⁊ (nō ſpectās tp̄a dura). i difficilia (ꝓcura). i. acq̄re (bona. ne) ꝑ vt ⁊ nō. vt (aliq̄d nō deſit tibi. ꝓuiſio ꝓuida ꝓuide facta). i. a longinq̄ (ꝓſit tibi. ille extat). i. manet (inermis). i. ſine armis (q̄ non ꝓuidet de futuris. ille q̄ habet' p̄munit⁹). id ē munit⁹ (nō ꝯfundet'. ille q̄ neſcit eſſe ꝓuidus. neſcit ꝓdeſſe). i. ꝓficere (ꝓuidens vir eſt plenus. improuidus extat egenus)

De largitate

Sis largus parcus non vaſtator nec auarus
Stat medio virtus. extrema tenet loca virus
Prodigus eſt dando nimium cupidus retinendo
Largus dans danda. parcus retinens retinenda
Prodigus in vanis conſumit cur fit inanis
Qui ſua conſumit eget. et poſt vndiqꝫ ſumit
Prodigus eſt prauus. ſed peior fertur auarus
Nam quaſi ſemper obeſt alijs. nunq̄ ſibi prodeſt
Quilibet exceſſus malus eſt: cur ſit bene preſſus
Tu medium retine. modus eſt ſeruandus vbiqꝫ
Serua menſuram ſemper multum valituram
Da cito guadenter gratis iuſte ſapienter
Nam donum decorant hec: et meritum meliorant

Hec eſt quadrageſimatertia huius capituli pars. in qua rractat autor de largitate dicens. ꝙ largitas eſt virtus moralis inter duo extrema vicioſa conſiſtens. que ſunt prodigalitas et auaricia. Prodigus eñ inutiliter plura conſumit. vbi non oportet. quando non oportet. ⁊ ſicut non oportet. dat enim danda ⁊ non danda. quare vanus ſepe ⁊ egen⁹ efficitur ⁊ ſic malus eſt. Sed peior eo eſt auarus. qui nec ſibi nec alijs vtilis eſt. Retinet enim non retinenda. ⁊ non diſtribuit ſua nec aliena. ſic ergo excedit in non dando ⁊ nimium retinendo. largus autem quia virtuoſus eſt medium tenet amborum. Nam aliq̄n dat ⁊ vbi oportet ⁊ aliq̄n non dat. ſcꝫ vbi non opꝫtet. ⁊ ſic modum ⁊ menſuraꝫ ſeruat. que laudāda ſunt in oībꝫ. dat enim cito gaudenter. gratis iuſte ⁊ ſapient'. q̄

omnia faciunt dona amabilia ꝛ valde decoꝛa. ex quibus etiã magnum meritum apud deum expectatur. Nota ꝙ largitas eſt virtus moꝛalis in medio duoꝝ extremoꝛum ſcꝫ pꝛodigalitatis ꝛ auaricie conſiſtẽs ꝑ quam quis dat que danda ſunt ꝛ retinet retinenda. de qua dicit͛ luc. xvi. Uade vende omnia que habes. ꝛ da pauperibus ꝛ ſeq̃re me. Itẽ facite vobis amicos de mamona iniquitatis tribuendo pauperibus.
¶ Conſtrue (ſis largus ꝛ parcus non vaſtatoꝛ nec auarus ſtat in medio virtus. virus) .i. vicium (tenet loca extrema. vir eſt pꝛodigus dãdo nimium. vir eſt cupidus retinendo nimium. vir dans danda eſt largus. ꝛ retinens retinenda eſt parcus. pꝛodigus conſumit res ſuas ĩ vanis reb;. quare ipe fit inanis) .i. inutilis. ille ſup. (q̇ conſumit ſua eget ꝛ poſtea ſumit vndiq;. pꝛodigus eſt pꝛauus. ſed auarus fertur) .i. dꝛ (peioꝛ. nam) pꝛo quia. qꝛ (obeſt) .i. nocet alijs (quaſi ſemper. ꝛ non pꝛodeſt ſibi vnq;. quilibet exceſſus eſt mal⁹. cur) .i. quare (ſit pꝛeſſus bene tibi) id eſt a te (tu retine medium. modus eſt ſeruandus vbiq;. ſerua menſuram valituram ſemꝑ multum. da cito gaudenter gratis. iuſte ſapienter. nam) pꝛo qꝛ. quia (hec decoꝛaut ꝛ melioꝛant meritum)

De pꝛedicatione ꝛ conditionibus pꝛedicatoꝛum

Ut valeas eſſe doctoꝛ bonus. iſta neceſſe
Sunt tibi pꝛecipue. que debes coꝛde tenere
Sit tibi vita decens. bona lingua. ſcientia pꝛudens
Conueniensq; modus intentio ſit tibi chꝛiſtus

Nec eſt quadrageſimaquarta huius capituli ꝑs. in qua tractat autoꝛ de pꝛedicatione ꝛ ꝛ conditionibus pꝛedicatoꝛis dicens. ꝙ bon⁹ doctoꝛ ſeu pꝛedicatoꝛ neceſſario debet habere ea que ſequuntur. ſcilicet bonam vitam. honeſtam ꝛ decentem conuerſationem. bonam linguã et diſcretam pꝛudentiam ꝛ modum conuenientem. intentionem vero deuotam in chꝛiſto. non in vana gloꝛia aut pecunia. ꝛ tunc eius pꝛedicatio erit bona ꝛ recta. Nota ꝙ pꝛedicatio eſt manifeſta ꝛ publica moꝛuꝫ inſtructio ꝛ fidei hominum infoꝛmationi deſeruiens. ex rationum ſemita ꝛ auctoꝛitatum pꝛocedens. vt inquit alanus in pꝛouerbijs. ¶ Conſtrue (iſta) que ſequuntur ſup. (ſunt tibi neceſſe) .id eſt neceſſaria (pꝛecipue) .i. maxime (vt valeas eſſe doctoꝛ bonus. que debes tenere coꝛde: vita decens ſit tibi. lingua bona) ſit tibi (ꝛ ſcientia pꝛudẽs) ſit tibi (q;) pꝛo ꝛ modus conueniens. chꝛiſtus ſit tibi intentio) De pꝛedicatõe q̇d eſt: ꝛ de ſingulorum membꝛoꝛum diffinitionis ampliſſima declaratione. vide in foꝛtalicio fidei in pꝛima ꝑte ſuper titulo de armatura veroꝝ pꝛedicatoꝛum. ꝛ ibi plene notantur.

De his que pꝛedicanda ſunt ꝛ quomodo

Commoda dic verba. ſint ſacra lege pꝛobata
Sic vt ab erroꝛe doctoꝛ caueas q; pudoꝛe
Sancta fides. culpa. virtus ꝛ gloꝛia plena
Hec ſunt pꝛecipua per te ſermone pꝛobanda
Sermo tuus gratus ſit verax pꝛemeditatus

Clare probatus.feruēs.bonus ꝛ moderatus
Utilis ornatus ſit congruus atꝫ beatus
Non tamē elatus ſit.nec nimium ſceleratus
Semꝑ ſermones fac iuxta conditiones.
Illorum.qui ſunt preſentes.nam mage proſunt
Verba dei recta documētis merita facta.
Prodeſt doctor ita.ſi conſtat ei bona vita

¶ Hec eſt q̄dragesimaq̄nta ꝑs huiꝰ capituli.in q̄ tractat autor de his que predicāda ſunt ꝛ quō.dicēs ꝙ doctor in predicatōe debet dicere ꝟba audientibꝫ vtilia ꝯtenta in lege dei ꝛ ſacra ſcriptura.Nec debet ſeminare errores vel ea in quibꝫ eſt dubiū aut difficultas ꝓpter pudorē ꝯſeruandū.hec em̄ veniūt maxime predicanda.ſ.fides vera ꝛ ſancta.pctā virtutes dei ꝛ mores.ꝛ gloria ſempiterna.Predicator etiā debet ꝓuidere que vult ꝑdicare.vt grām habeat ꝛ veritatē dicat.Sermo eius debet eſſe clarus.facundus.bonus ꝛ moderatus.vtilis ornatus.conueniens ꝛ beatus.nō ſupbus nec nimis ſceleratus.ꝛ ſm ꝯditōnem eoꝝ qui audiūt.qm̄ plus ꝓficiunt.verbū em̄ dei ꝛ ſanctoꝝ merita facta ſunt ad documentū noſtrū.ꝛ tūc magis ꝓficiunt.hoc em̄ mō ꝑdicator vtilis populo.dummō bene ꝛ virtuoſe viuat.Nota ꝙ q̄nꝙ verba ſm apl'um ad Choꝝ.xiiij.ſunt ꝑdicanda.videlicet.credenda.agenda.vitanda.timēda.ꝛ ſperanda.hoc eſt fides.virtutes.vicia.pena.ꝛ gloria ¶ Cōſtrue (dic vera ꝯmoda) que (ſint probata ſacra lege) dic (ſic vt tu doctor).i.ꝑdicator (caueas ab errore.ꝙ) pro ꝛ (pudore.hec ſunt precipua prima et optima probāda ſermone ꝑ te. Sancta fides.culpa.viciū.ꝟtus ꝛ gloria plena.tuus ſermo ſit gratus.ſit verax ꝛ premeditatus.ſermo ſit prolatus clare:feruēs.bonus.ꝛ moderatus.ſit vtilis ꝛ ornatus.ꝯgruꝰ atꝙ) ꝑ et (beatus.tamen non ſit elatus nec ſit celeratus) id eſt feſtinatus (nimium.fac ſemꝑ ſermones iuxta conditiones illorum qui ſunt preſentes.nam) pro quia (mage proſunt verba dei ꝛ verba recta.ꝛ merita facta documentis) id eſt cum bonis doctrinis.quia (doctor prodeſt ita. ſi bona vita).i.honeſta (conſtat).i.eſt

De fraterna correctione

Fratrem corrigere peccantem quiſꝙ tenetur
Ut careat ſcelere.niſi quando ꝑ iſta timetur.
Deterior fieri:vl' non correptus haberi
Vel ſi ſperetur ꝙ proximus inde grauetur
Aut ſi tardetur.quia nondum tēpus habetur
In ſimili peccans publice ſuꝑ his prohibetur.
Ut bn̄ corrigere valeas.te corrige vere
Ut ſic correptus poſſis corrigere rectus
Qui non corrigitur aliorum facta videndo

Punitur digne aliorum facta ſequendo
Prauos corrigere virtus eſt maxima vere
Juſti vexantur. niſi praui corripiantur

¶ Hec eſt q̄dragesimasexta hui⁹ capl'i ps. in q̄ tractat autor de fraterna correctōe dicēs. q̄ quilibet xp̄ianus vidēs fratrē ſuū xp̄ianum in aliquo peccare, tenetur ſub pena peccati eū corrigere. niſi ſit in caſib⁹ ſequentib⁹: videlicet quia credat delinquentē ex correctione peiorē fieri. ⁊ nō meliorem. Item ſi videat peccantē nō velle corrigi ab aliquo Item ſi ex tali correctōe alius in odium ipius correpti grauet. Itē ſi videat aliquis q̄ tunc nō ſit aptum tempus correctōis. Quicunq̄ aūt vult aliū de crimine corrigere. debet p̄us ꝯſcientiā ſuā examinare. ⁊ debꝫ eſſe ſine tali crimine. ⁊ hoc quādo publice corrigit. qm̄ ſi is qui corrigit aliū de crimine tali publice maculetur. nō valet eius correctio. quia ridiculoſa populo habet tanq̄ turpis. vt dicit Catho Turpe eſt doctori ſi culpa redarguat ipm. Quicūq̄ igit aliū vult corrigere debet ſeipm p̄us emendare. vt p̄us emendatus ꝯſequenter digne poſſit aliū corrigere. Jlle inſup de peccato iuſte punietur. qui vidēs alioꝝ malefacta eoſdem ſequit contempnēs correctōem. Correctio ergo fraterna eſt virtus maxima ⁊ reipublice neceſſaria. al's mali hoīes bonos infeſtarēt. ⁊ a virtutib⁹ coartarēt. quare ſequeret multorum periculū Nota q̄ btūs Thomas ſecunda ſecūde dicit. q̄ correctio fraterna cadit ſub p̄cepto affirmatiuo quare obligat ad ſemp ⁊ nō p ſemp. ſed p loco ⁊ tempe. Item dt idem q. xxxiij. q̄ quedā eſt correctio actus charitatis. ⁊ q̄dā eſt actus iuriſdictōis. De correctōe quādo pctm̄ eſt occultū vel manifeſtū. ⁊ de monitione canonica. vide optime in canone. ſi peccauerit. ij. q. i. ¶ Conſtrue (Quiſq̄ tenet corrigere fratrē peccantē. vt ipe careat ſcelere. niſi quando timet quis fieri deterior). i. peior (p iſta. vł quando timet nō haberi correctus) i. emēdatus (vel ſi ſperetur). i. timeat (q̄ proximus grauetur inde). i. ſcandaliſetur (aut) p vel (ſi tardetur). i. expectet (quia nōdū) id eſt adhuc nō (tempus habetur) Et (peccās publice ſine caſu phibetur) ſpᵉ corrigere (ſup his) in q̄bus peccat (Corriges te vere. vt valeas bene corrigere) alios (vt) tu exiſtēs (ſic correptus). i. emēdat⁹ (poſſis rectus rep̄hēdere) alios Et (q̄ non corrigitur). i. emēdat (vidēdo facta alioꝝ. punit digne) i. iuſte (ſequēdo facta alioꝝ Corrigere prauos) id eſt p̄uerſos (eſt vere maxima ꝟtus) q2 (iuſti). i. boni hoīes (vexāt) id eſt moleſtant (niſi p̄ui corripiant). i. corrigantur

De ſomno ⁊ vigilia

Sunt promiſſa bona vigilantibus atq̄ corona
Se bene ditabit meritis. bene qui vigilabit
Sunt dormitantes reprobati nō vigilantes
Chriſtus ad orandū nos monuit ⁊ vigilandum
Ut cum temptamur in nullo decipiamur
Nam venit abſq̄ mora mors. qua non credimus hora

Debes vitare ſero nimium vigilare
Nam ſero vigilare nimis nocet. quādo fit ignis
Nempe ſitim generat. in verbis tempora vaſtat
Corpus ſepe grauat animum. quādoqꝫ moleſtat
Surgere mane vetat. ⁊ craſtina ſepe retardat

¶ Hec eſt. xlvij. hui⁹ capituli ps. in qua tractat autor de ſomno ⁊ vigilia dicēs. ꝙ deus ꝓmiſit vigilantibꝫ multa bona. videlicet coronā vite eterne. Quicūqꝫ igiť virtutibꝫ inuigilauerit: hanc coronā glorie infinite ꝓ merito ſuo habebit. dormiētes vero nimiū ſunt a deo reprobati tanqꝫ deſides ⁊ pigri. Exemplo igiť xp̄i vigilare in orōibus debemus. vt temptatōes malas vitemus. Tempus etiā meritoriū hui⁹ breuiſſime vite incertū eſt. nā mors noſtra ſequiť corpis noſtri vmbram quocūqꝫ pergamus. Nec intelligendū eſt h̄ de illa vigilia. q̄ fit aliquādo iuxta ignē cauſa ſolacij. quia talis vigilia ſepe nociua eſt. qm̄ ſitim inducit. et multa tempora in ꝟbis inutilibus ꝯſumit. ⁊ aggrauat plurimū corp⁹ animū quoqꝫ meſtum reddit. impedit etiā ne q̄s mane ſurgat. ⁊ iō tardat craſtinā operam Nota ꝙ xp̄s p̄cepit vigilare. ⁊ dormiētes increpauit dicens. Nō potuiſtis vna hora vigilare mecū Mathei. xxvi. Vigilate ergo ⁊ orate ⁊c. ¶ Conſtrue (bona) ſcꝫ eterna (atqꝫ corona) glorie (ſꝫ ꝓmiſſa vigilātibꝫ) ⁊ ſpᵉ ille (ditabit ſe bn̄ meritis q̄ bn̄ vigilabit) Et (dormitātes ſꝫ reprobati) ⁊ (nō vigilātes. xp̄s monuit nos ad orandū ⁊ vigilandū (nullo) ꝓ nō ⁊ vllo (vt nō decipiamur in vllo). i. in aliq̄ (cū tēptemur. nā) ꝓ q⁊ (mors venit abſqꝫ mora q̄ hora nō credimus). i. nō putamus (Debes vitare vigilare nimiū ſero). i. veſpe (nā) ꝓ q⁊ (vigilare nimis ſero nocet qn̄ ignis fit. nempe) ꝓ q⁊ (generat ſitim et vaſtat). i. ꝯſumit (tp̄a in ꝟbis. g̃uat ſepe corpus. qꝫ) pro et (moleſtat qn̄ꝫ animū. vetat ſurgere mane. ⁊ retardat ſepe craſtina) opera

Multa mala ſꝫ que facit nimius ſomnus
Noli dormire nimis. aut pauſando pigrere
Somnus enim nimius eſt ſepe valde nociuus
Corpus enim reddit putreſcens. reumata nutrit
Vulnerat ⁊ mentem. ſic ocia vana ſequentem
Tempus perdendo. vicijs alimenta gerendo
Dat laſciuire carnem. faciendo perire

¶ Hec eſt q̄dragesimaoctaua ps hui⁹ capituli. in q̄ tractat autor de malis q̄ facit nimius ſomn⁹ dicēs. ꝙ nimi⁹ abundās ſomn⁹. ſimiliter et omīs pigricia nociua eſt multū tam corpi qꝫ anime. nam efficiūt corpus pigrum ⁊ tardū ſeu lentū ⁊ reumate plenum. ⁊ vulnerat mentem. id eſt animā ſequentem vana ocia. qm̄ tempus amittit. ⁊ nutrit crimīa et fortificat carnē que militat aduerſus animā. Et tandem facit aīmaꝫ ꝑ pctm̄ perire. Omnis aūt ſomnolētus piger eſt ⁊ mittiť ad formicam. vt ab ea diſcat prudentie ſue diligentiam Prouerbiox. vi. Vade ad formicam o piger. ⁊ ꝯſidera vias eius ¶ Cōſtrue (Noli dormire nimis

aut) ꝓ vel (pigrire).i.piger eſſe (pauſando).i.laſciuiendo (enim) ꝓ qꝛ (ſomnus eſt ſepe valde nociuus).i.nocens (em̄) pro quia. ſpᶜ ſomnus (reddit corpus putreſcēs).i.putridum (et nutrit reumata. ⁊ vulnerat mētem).i.animam (ſequentē ſic ocia vana. ꝑdendo tempus. gerēdo alimenta vicijs) ⁊ ſomnus (dat).i.facit (laſciuire).i.luxuriari (carnē. faciendo eam perire) id eſt interire

Q̄ūo ſe dꝫ homo regere dum intrat lectum
et quid dicere debꝫ dum leuat ſe de lecto

Dum vis dormire debꝫ crux ſancta preire
Te ſic commēdes domino. reuerēter ⁊ ores
Me tibi commendo deus ſemꝑ alme petēdo
Ut me pauſantem conſerues ac vigilantem
Me tibi virgo pia ſemꝑ commendo maria:
Tu mihi ſaluatrix ſis ſemꝑ ⁊ auxiliatrix
Angelus qui meus eſt cuſtos pietate ſuperna
Me tibi commiſſum ſerua defende guberna
Sis mihi tutela mihael. raphaelq́ꝫ medela.
Tu gabriel fortis ſis contra pericula mortis
Hec eadem facies de ſomno quando reſurges

¶ Hec eſt q̄dragesimanona huius capl'i ꝑs. in q̄ tractat autor de his que debemus dicere ⁊ facere cubando ⁊ ſurgendo dicens. ꝙ cum volumus dormire debem⁹ nos ſigno crucis munire. deo nos ꝯmēdando ⁊ reuerenter adorādo dicētes. Me tibi cōmēdo de⁹ alme ⁊c̄. i. precor te vt cōſerues me tam dormiendo q̄ꝫ vigilando Et debemus poſt xp̄m rogare beatam ꝟginem glorioſam dicētes. O virgo maria habeas me ſꝑ tibi ꝯmiſſum ad cuſtodiendū. ⁊ ſis mihi in auxilium ſalutis mee. Itē etiam dirigere debemus orōem noſtram ad angelum bonum noſtrū. qui cuſtos nobis pietate dei tribuitur. vt dignetur nos ꝯſeruare illeſos ab aduerſario noſtro dyabolo. dicētes O gabriel ſis mea defenſio. o raphael ſis mea medicina contra hoſtes meos volentes me impugnare nocte et die. tu vero gabriel cuius interp̄tatio eſt fortitudo. ſis mihi in adiutorium cōtra mortis pericula. hoc idē etiam orātes dicere debemus cum a lecto ſurgimus ¶ Cōſtrue (ſancta crux debet preire).i.precedere. (dum vis dormire: commendes ſic domino vt ores reuerenter) euꝫ. ſic ſcꝫ. O (alme deus commendo me tibi ſemper petendo).i. rogando te (vt conſerues me pauſantem).i.dormientem (ac) ꝓ et (vigilantem) O (pia virgo maria commendo me tibi ſemꝑ) vt (tu ſis ſemꝑ mihi ſaluatrix ⁊ auxiliatrix) O ſancte (angele qui es cuſtos meus) deputatus (ſuꝑna pietate) id eſt a deo (ſerua) in gratia (defende ab impugnatōe demonū (guberna) in bonis operib⁊ (me commiſſum tibi) O (mihael ſis mihi tutela).i.defenſio (q́ꝫ) ꝓ et: o (raphael ſis mihi medela).i. medicina. Et (tu fortis gabriel ſis cōtra pericula mortis) mee Et tu (facies hec eadem quando reſurges de ſomno)

De pſeuerantia

Si vis regnare. ſtudeas bona continuare
Fac bona continue: poteris ſic viuere tute
Omnes virtutes currunt querendo ſalutes
Continuans curſum ſcandit conſtantia ſurſum
Incipiunt multi. non pficiunt bona ſtulti
Stultus mutatur. vt luna cito variatur
Quolibet a vento agitatur ſicut arundo
Sed prudens conſtat. vt ſol ſua lumina preſtat
Quod bñ cepiſti comple: nam premia donat
Criſtus vincenti. finis non pugna coronat

¶ Hec eſt q̄nquageſima pars huius capituli. in qua tractat auctor de perſeuerātia. per quā omnes virtutes premiū merent̄. et eſt illa virtus per quā alie cōtinuātur. q2 nihil valet incipere bene ⁊ terminare male. multi em̄ bene incipiūt. ſed q2 hāc virtutē perſeuerātie non h̄nt ante finem operis deficiūt ⁊ pficiūt. ⁊ ſic vt ſtulti premiū ſui operis perdūt. ⁊ tales merito compantur lune. q2 ſepe mutātur ſicut luna qualibet mēſe ſ̄m apparentiā mutatur. Prudens autem quia conſtans eſt. merito ſoli comparat̄. qui ſemper lumen ſuū diffundit. ſtultus vero velut arūdo a vento agitata variatur. Si premiū igit̄ ſperamus oportet adimplere bona que incepimus. q̄m dicit chriſtus Mathei quarto. Qui pſeuerauerit vſq; in finem. hic ſaluus erit. q2 finis et non pugna coronam et premiū meretur. Nota ſ̄m tuliū. ꝙ perſeuerātia eſt in re bene conſiderata ſtabilis rō et perpetua māſio. ¶ Conſtrue (Studeas continuare bona ſi vis regnare) in celis ſupple (fac continue bona poteris viuere tute. ſic omnes virtutes currūt q̄rendo ſalutes vir continuās curſuȝ ſuum ſcādit ſurſum conſtantia ſua multi incipiunt ſtulti non perficiunt bona. vir ſtultus mutat̄ cito vt luna. ſtultus variat̄ a quolibet vento. ſtultus agitat̄ ſicut arundo) id eſt herba (ſed vir prudens cōſtat vt ſol preſtās ſua lumina (comple illud qđ bene concepiſti. nā) pro q2 (xp̄us donat premia vincenti. finis coronat non pugna)

De cuſtodia quinq; ſenſuum

Guſtus. odoratus. auditus. viſio. tactus
Per te claudantur. nec ſordes ingrediantur

¶ Hec eſt quinquageſima prima pars huius captl'i. in qua tractat auctor de cuſtodia quinq; ſenſuum dicens. ꝙ quinq; ſenſus corporis qui ſunt guſtus. odoratus. auditus viſus. ⁊ tactus ſunt ſeruādā nob clauſi. q2 non debem⁹ per eos nimis delectari in rebus huius mūdi al's em̄ multa peccata per miſteriū ſenſus a nobis fierent. niſi coherceren̄ ⁊ clauderent̄ hoc eſt continerent̄ honeſte a nobis. ne ſeculi oblectamenta hauriant. de ſe em̄ proni ſunt ad malum ab origine ſua. vt Geneſis octauo dicitur. Senſus em̄ ⁊ cogitatio humani cordis in malum prona ſunt

ab adoleſcentia ſua. ꝓpter q̄s dicebat paulus ad rhomanos ſeptimo. video aliam legem in membris meis id eſt in ſenſib⁹ repugnātē legi mētis mee ⁊ captiuātem me in legem peccati. quare exclamabat docens nos ſic facere. infelix ego homo quis liberabit me de corpe mortis huius. in quo ſcilicet ſunt tot mali ſenſus. ¶ Cōſtrue (guſtus) ille ſenſus (odoratus. auditus. viſio. ⁊ tactus claudūtur per te. ne) pro vt et non vt (ſordes non ingrediant̄ per eos)

De viſu.

Noli reſpicere. que poſſunt viſa nocere
Auertas viſum. tibi ne tollat paradiſum
Intrat mors animas per viſus ſepe feneſtras
Cor clauſis portis euitat vulnera mortis

¶ Hec eſt quinquageſimaſecūda pars huius capituli. in qua autor tractat de viſu dicens. ꝙ per viſum ſepe vulneratur ad mortem cor noſtrum propter peccatum mortale inde cauſatum nam viſus eſt porta ꝑ quam ſepe mors ingreditur ſcʒ peccatū mortale. quare tenere debem⁹ eam clauſam. ne videam⁹ illa que poſſunt nobis nocere videndo propter quē poſſem⁹ paradiſum perdere. Uiſus em̄ fuit miniſter ⁊ prima porta peccati eua. vt Geneſis tercio dicit̄. vidit igitur mulier ꝙ bonuʒ eſſet lignum ⁊ ad videndum ſuaue. ¶ Conſtrue (noli reſpicere ea q̄ viſa poſſunt nocere: auertas) id eſt tollas (viſum. ne) pro vt ⁊ non. vt nō (tollat tibi ꝑadiſum mors) ſcʒ pctm̄ (intrat ſepe animas. per feneſtras viſus cor euitat vulnera mortis portis clauſis.)

De auditu

A verbis vanis mēdacibus atqꝫ prophanis
Aures auertas. ipſas ad cōmoda vertas
Audi ſermones. miſſas. horas. rationes
Sic te diſpones. ad rectas cōdictiones

¶ Hec eſt quinq̄ſimatercia pars huius capituli. in qua tractat autor de auditu dicens. ꝙ cauere debem⁹. ne audiam⁹ verba vana ꝓphana ⁊ mendoſa. Audire vero debem⁹ vtilia nobis velut ſmones miſſas. horas. et orationes bonas. Et generaliter omnia per q̄ poſſum⁹ ad vitā peruenire. vt condictiones rectas habeam⁹. Audire etiam debem⁹ viros ſapientes qꝛ audiens ſapiens ſapientior erit. ꝓuerbioꝝ primo.
¶ Cōſtrue (Auertas) id ē remoueas (aures a verb vanis mēdacib⁹. atqꝫ) p ⁊ (ꝓphanis vertas ipas ad cōmoda. Audi ſermones: miſſas. horas. rōnes. diſp ones ſic te ad cōdictiones rectas)

De odoratu

Nō ſis odoratus vnqꝫ tuus immoderatus
Chriſtus odor tibi ſit. cum pluſqꝫ cetera proſit

¶ Hec eſt quinquageſimaquarta huius capituli pars. in qua tractat

autor de odoratu dicens. q nunq̄ debem⁹ immoderate ⁊ exceſſiue ſpe- ciebus odoriferis ad delibe͂rationem vti. q̄a in tali delectatione nimia poſſet conſiſtere vel generari peccatum chriſti vero bonus odor qui eſt ad vitam eternam debet ſatiſfacere odoratum noſtꝝ vt dicit᷑ canticoꝝ primo. in odore vngentoꝝ tuoꝝ currimus. odor em̄ paſſionis x̄pi aliꝭs eſt odor vite in vitam. aliꝭs eſt odor mortis in mortem vt in. c. Nabuchodonoſor. xxiiij. q. iiij. ¶ Conſtrue (tu⁹ odorat⁹ non ſit vnq̄ immoderat⁹ x̄ps ſit tibi odor. cū proſit pluſq̄ cetera)

De guſtu

Stringe tum guſtum qui vult cōſumere multum
Plurima guſtare vult ſepe ventrem grauare
Si guſtum ſequeris nunq̄ bene proficeris
Si ſibi credideris. nō ſobrius efficieris

¶ Hec eſt quinquageſimaq̄nta huius capituli pars. in qua autor tractat de guſtu dicens. q ſumma cum diligentia guſtum noſtrum et ipſius concupiſcentiam artare atq̄ vincendo frenare debem⁹. cuius laſciuiam ſectantes ſi illius habenas laxauerimus. multa incommoda reportabim⁹. tum primo nimiū ventrem grauando. tum ſecūdo ſobrietatem ⁊ alias illi annexas virtutes. necnon inſuper omnem rerum profectum extinguendo. nec ergo incitanti parendū eſt guſtui. ſed peſſundādus per omnia venit non quantū ad vite neceſſitatez facit. hi etem̄ ſenſus noſtre carnis om̄es eius more ad mala prona ſūt. ⁊ laſciuire carnis ſimilitudine querūt. ſed in viro prudente rationem eoꝝ diurnā atq̄ regulam vniuerſalem habent que prohibet eoꝛuz incentiuum. ne facilitas venie occaſionem prebeat delinq̄ndi. vt habet in caplo. vt clericoꝝ mores. de vita ⁊ honeſtate clericoꝝ. ¶ Conſtrue (ſtringe guſtum tuū. qui vult conſumere multū guſtare ſepe plurima vult grauare ſepe ventrē. nūq̄) pro non ⁊ vnq̄ (non proficieris) id eſt nō ꝓficies vnq̄ (bene ſi ſeq̄ris guſtū. non efficieris ſobrius ſi credideris tibi)

De tactu

Sic compeſce manus ne tactus ſit tibi vanus
Tangens immunda manus. ex hoc eſt male munda
Ut vites penas res nō tangas alienas
Non aliquid tangas male pro quo poſtea plangas

Hec eſt q̄nquageſimaſexta hui⁹ capl̄i pars. in qua autor tractat de tactu dicens. q nihil tangere debem⁹ quod ſit immundū ſeu inhoneſtū tam in nobis q̄ in aliꝭs. Item nihil alienū tangere furti cauſa alia in iuſta occaſione debem⁹. ⁊ generaliter ab omni tactu illicito ⁊ rei illicite abſtinendū eſt. vt prophani ac tactu rerum ſacraꝝ. al's culpa nobis eſt ꝓ qua in poſterū plangendū eſt. Tangere enim immundū eſt conſentire peccatis. vt dicit᷑. xij. queſtione tercia in caplo. recedite. Cōſtrue (cōpeſce) id ē conſtringe (ſic manus) ſupple tuas (ne) pro vt ⁊ non. vt non

ſit (tactus) ſupple tuus (tibi vanus) id eſt inanis (manus tangens im munda) id eſt inhoneſta (ex hoc) ſupple facto (eſt male munda) ſcilicet manus (non tangas res alienas) ſcilicet non tuas (vt vites penas) et (non tangas aliquid) id eſt aliquam rem (pro quo poſtea) id eſt impoſterum (plangas) id eſt conqraris.

De inceſſu.

Sicq; pedes cohibe. ne vadant mala prompte
Non ad rixandum vadant. nec damnificandum
Non ad cernendum varias res. nec rapiendum
Ad dominū greſſus diſpone tuoſq; regreſſus
Et quia de facili. nequiunt aſſueta relinqui
Non ſumas vſum. qui gignere poſſit abuſum

¶ Hec eſt quinquageſimaſeptima huius capituli pars. in qua tractat autor de inceſſu dicens. q greſſus atq; regreſſus noſtros in deum maxime debem⁹ ordinare. vt videlicet aſſueſcamus ire ad loca ſancta et honeſta et virtutū inductiua. ſcientiarū etiam diſciplinarum oſtenſiua. ne ad loca iſtis contraria conſuetudinem inducam⁹. ſed pedes noſtros penit⁹ cohibeam⁹. ne ad aliqua audienda. atuero ſaltem ad illa videnda q̄ mala ſint nos conducāt. rixas fugiam⁹. vana ne videamus. damna aut rapinas cuiq; ne inferam⁹ Sint igit pedes et affectiones noſtre ad ſolum deum principaliter tendentes. per quos affictiones humane deſignātur que poſtremo relictis alijs priorib⁹ malis remanent in nobis ideo oportet eas deponere quādo ſunt nimiū fixe terrenis voluptatib⁹ quod voluit intelligere chriſtus cū dixit. Qui lotus eſt non indiget niſi vt pedes lauet id eſt malas affectiones tollat. Et hec fuit ratio quare chriſt⁹ lauit pedes diſcipulorum ſuorum et non man⁹. vt dicit Johānis decimotercio ¶ Cōſtrue (q;) pro et (cohibe) id eſt prohibe (ſic pedes. ne) pro vt et non (vadāt prompte ad mala. Non diſpone greſſus tuos ad dn̄m. q;) p et (tuos regreſſus. et nō aſſumas vſum) .i. cōſuetudinē. q̄ poſſit gignere abuſum. q2 aſſueta nequnt relinq de facili

De honeſtate vite

Sit tua mens munda ſemper meditatio ſancta
Actio ſit iuſta. necnon intentio recta
Commoda ſint verba. ſit conuerſatio grata
Sit placidus geſtus. greſſus maturus honeſtus
Congrua ſit veſtis ſocijs ſocieris honeſtis
Compoſitos mores habeas laudabiliores

¶ Hec eſt quinquageſimaoctaua pars huius capituli. in qua tractat autor de honeſtate vite dicens. q hec eſt vera vite huius decentia ſeu honeſtas. videlicet vt purgata omni labe crimini anima noſtra ſit pura

atq₃ munda ab omni macula in dei ⁊ hominū conſpectu meditatio ſit ſancta. actio iuſta. intentio recta propter deū ſcilicet aut aliquod in deum tendens. verba audientib⁹ ſint vtilia non ſcandaloſa ⁊ tota conuerſatio hominib⁹ grata. geſtus placitus. inceſſus vero maturus ⁊ grauis ſm perſone ſtatum. veſtimenta ſint profeſſioni atq₃ vocationi conuenientia. Societas cum (qua habetur conuerſatio) ſit honeſta. mores et actus ſint bene compoſiti ſeu ordinati. vt laudabili⁹ fieri poterit. ne quid fiat minus in ea in qua quis conuerſatur vita qđ per Therentiū laudadabile cenſendū eſt. inqt enim in andria. nā id arbitror apprime in vita eſſe vtile. vt ne quid nimis ¶ Conſtrue (Tua mens ſit mūda meditatio ſit ſemper ſancta. actio) id eſt operatio (ſit iuſta. necnon) id eſt etiā (intentio) ſit (recta verba ſint cōmoda) id eſt vtilia. Cōuerſatio ſit grata guſtus placitus. greſſus ſit matur⁹ ⁊ honeſtus. veſtis ſit cōgrua. societis ſocijs honeſtis. habeas mores cōpoſitas ⁊ laudabiliores.

Quomodo trahendum eſt bonum exemplum ab omnibus

Inſpice maiores mediocres atq₃ minores
Collige ſic flores virtutum commodiores
Cum quibus orneris ſalueris ⁊ auxilieris
Sis bene moroſus. ⁊ ad impia facta moroſus
Nobilitas morum plus prodeſt q̄₃ genitorum

¶ Hec eſt quinquageſimanona huius capituli pars. in qua autor tractat quomodo trahendum eſt bonum exemplum ab omnibus dicens. q̄ is qui deſiderat ſibi optimas cōparare virtutes facile hoc poterit ſi mores maio₄ medio₄um atq₃ mino₄ conſiderauerit ⁊ ex his qđ ē cōuenientius decentius atq₃ honeſtius ſibi appropriauerit. vt ornatior ⁊ ſaluti ex eoru₃ auxilio proximior fiat hinc em̄ nobilis et moroſus dicit̃ q₂ nobilitas ſola eſt que animum morib⁹ ornat. Non autem ea que ex parentibus trahitur. moroſus inſuper a morum multitudine dictus. cui⁹ media breuis eſt. Itē moroſus dicit̃ a mora cui⁹ media longa eſt. quoniam virtuoſus omnis tardus eſt ad malum perpetrādum. Unde prima iacobi primo dicit̃ Sit aūt omnis homo velox ad audiendū. tard⁹ ad loquendum ⁊ tardus ad iram. ¶ Conſtrue (inſpice maiores mediocres atq₃) pro ēt (minores collige ſic flores virtutum commodiores. cum quibus virtutibus orneris ⁊ auxilieris ſis bene moroſus) id ē virtuoſus (et ſis moroſus) id eſt tardus (ad facta impia) id eſt mala (nobilitas morum prodeſt pluſq̄₃ genitorum.)

De modo viuendi ⁊ conuerſandi

Sis bene diſcretus inter conuiuia letus
Tunc parce comede. mage parce pocula ſume
Ac parce loquere: ſocios large reuerere
Non ſis ad riſum pronus. niſi ſit tibi viſum
Ut bene conueniat ⁊ honeſte tibi fiat

Hunc homo deridet: qui multum vel cito ridet
Nõ diſcurrendo procedas vel ſaliendo
Non vadas nocte. vel ſaltem eas bene docte
Si poſſis tende ſociatus ſemper honeſte
Signa mali fugias. ne ſuſpectus tibi fias
A praua ſpecie debet ſe quiſqꝫ cauere

¶ Hec eſt ſexageſima huius capituli pars. in qua tractat autor de modo viuendi ⁊ conuerſandi dicẽs. ꝙ magna debet haberi diſcretio ad honeſte conuerſandũ. ⁊ maxime conuiuijs vbi plerũqꝫ aggregant̃ bene et male morati id eſt compoſiti moribus atqꝫ diſſoluti inter quos ſatis eſt difficile diſtinctionis menſuram debite obſeruare. Que menſura ipſa eſt. vt videlicet moderate cibum atqꝫ moderatius potum ſibi quiſqꝫ ſumat. Et vt parum loquatur. plurimũ vero alios reueret̃. modeſte rideat ſi occaſio ſe offerat. a vino penit⁹ abſtineat. ne ceteris ludibrio fiat aut nimia notetur leuitate. Inſuper conuerſationem honeſtam vt non diſcurrat per vicos ⁊ plateas ſaltando aut preter modum ambulando maxime nocte. quod ſi neceſſitas preſtiterit. fiat dum ſocietate decenti ad tollendum omnem malam ſuſpitionem. Quoniã a mali ſpecie precepit apl's abſtinere. vt in capitulo. Cum ab omni. de vita ⁊ honeſtate clericoꝝ. Sapiens enĩ ſuos mores trahit a ſapientioribꝫ antiquis. vt dicitur eccle. xxxix. Sapientiam omniũ antiquoꝝ exquirit ſapiens

¶ Conſtrue (ſis bene diſcretus. ſis letus inter conuiuia. comede tunc parce. ſume mage parce poculũ. ac) pro et (loquere parce reuerere.) id ẽ honora (large ſocios. non ſis pronus ad riſum niſi viſum ſit tibi ꝙ conueniat bene. ⁊ fiat tunc honeſte tibi) id eſt a te (homo deridet hũc qui ridet multum vel cito. non procedas) id eſt non eas (diſcurrendo vel ſaliendo. non vadas nocte vel ſaltē eas bene docte tende) id eſt vade (ſociatus honeſte ſi poſſis. fugias ſigna mali. ne) pro vt ⁊ non. vt nõ (fias ſuſpectus tibi. quiſqꝫ debet ſibi cauere a ſpecie praua)

Quõ fugienda ſunt mala conſortia

Non habeas ſocios ſtultos. ſed dogmate plenos
Cum ſanctis habita. que ſunt puerilia vita
Elige doctorem qui te reddat meliorem
Elige conſortem. qui ſanctam det tibi ſortem
Qui bene vult agere viliaqꝫ facta cauere
Prauorum fugere debet cõſortia vere
Si ſanctos ſequeris ſanctus ſic efficieris
Sed peruerteris ſi puerſos comiteris
Pomum corruptum cito corrumpit ſibi nuptum
Omnia contacta denigrat pix calefacta
Sic maculat cunctos prauus ſocios ſibi iunctos

¶ Hec eſt ſexageſimaprima huius capituli pars. in qua tractat autor

quomodo ſunt fugienda mala conſortia dicens. Quicunqꝫ ſanctã in/corruptam ⁊ immaculatam cupit dicere vitam. viros his ſimiles inhabitandi gratia querat. Qui enim querit doctrinam ⁊ ſcientiam nõ ſtultum ſequatur aut ignorantem. ſed doctorem ſapientem qui reddat eũ meliorem. qui autem ſanctos viros ſequetur. ſanctus tandem efficitur Et ad contrarium. qui malos ſequitur. eis ſimilis mox efficitur pomi corrupti exemplo. quod nomen fructuum generale vocatur. nam ſi cõ/iunctum alteri valido pomo adhereſit ſtatim in eius conuertet corruptionis ſimilitudinem. Et iterum quemadmodum pix nigra cõficta eſt calore liquida quecunqꝫ attrectauerit. in eius nigredinis ſimilitudineꝫ conuertit. Sic ſuo more cunctos (quos ſibi inſanus adiũxerit) quo ad mores corrumpit. Facilius conualeſcunt viciorum ſeminaria proch/dolor ⁊ in nobis proch pudor q̃ꝫ virtutum. Tullius enim ad lucillum ait. ꝙ nullus boni ſine ſocio iocunda eſt poſſeſſio. Querend⁹ eſt igitur ſocius iocunditatis gratia. ſed prius eſt eligendus ⁊ virtute proban/dus. quia qui corruptis ſociatur. incorruptus permanere nõ poteſt. vt in capitulo. Quiſquis. xxiij. queſtione quarta. ⁊ ideo vitanda eſt ſocie/tas malorum. vt in capitulo. Non turbatur. xxiij. queſtione prima.

¶ Conſtrue (non habeas ſocios ſtultos. ſed plenos dogmate) id ẽ doctrina (habita cum ſanctis. vita ea que ſunt puerilia. elige doctorem q̃ reddit te meliorem. elige conſortem) id eſt ſocius (qui det tibi ſortẽ fortune) id eſt partem ſanctam. ille ſupple (qui vult bene agere. qꝫ) pro ac (cauere facta vilia debet fugere vere conſortia prauorum. Si ſequerꝭ ſanctos. efficieris ſic ſanctus. ſed peruerteris) id eſt peruerſus efficierꝭ (ſi comiteris) id eſt ſocias (ꝑuerſos) id eſt malos (pomũ corruptũ corrumpit cito nuptũ) id eſt coniunctũ (ſibi pix calefacta denigrat omnia cõtacta prauus ſocius maculat cũctos iunctos ſibi)

De ludis cauendis

Non ad taxillos ludas. nam ius vetat illos
Ludi vitẽtur. aut plurima damna ſequẽtur
Ludẽs diſpẽdit res: famam. tempora perdit
Fraudem cõmittit. mẽdacia ſcandala nutrit
Se male ditare cupit. ⁊ alios ſpoliare
Clamat. blaſphemat. iraſcitur ⁊ male damnat
Infert litigia. periuria. verbera. furta
Eccleſiam ſpernit: nocte huic qui ludere cernit
Languet. macreſcit. dolet amittendo caleſcit
Perdẽs inſanit. moleſtãdo corpus inanit
Quam letetur modicum ſi forte lucretur
Nõ hoc ditatur iniuſte ſi teneatur

¶ Nec eſt. lxiij. huius capituli pars: in qua tractat autor de ludis ca/

uendis dicens. ꝙ ludus taxilloꝝ eſt iure ꝓhibitus. vt in capitulo cleri ci de vita ⁊ honeſtate. cleri. extra. Et generaliter dicūt doctores ꝙ omnis ludus (cuiꝰ ſors ⁊ euentus cōmittitur fortune) prohibetur iure niſi ſit in modica re. aliqui tñ ſunt ludi permiſſi ad virtutis exercitationem de q̄bus phs quarto phiſicoꝝ. ⁊ Cicero libro officioꝝ. Ludi aūt prohibentur oēs ex quibꝫ damna ſequuntur. vt in aucten. Alearum ludus Capitulo de religioſis ⁊ ſumptibꝫ funerum. ⁊ in aucten. de ſanctiſſimis epis collatiōe. x. Quia in talibꝫ ludis res ⁊ tempꝰ ꝑduntur Fraus et mendacium ⁊ ſcādalum cōmittuntur. ſpoliatur etiā qui perdit bonis ſuis. ⁊ tunc clamat. blaphemet. iraſcitur. ⁊ maledicit. litigat. peierat. ferat. ⁊ furatur ſi pōt. Spernit eccleſiam. nocet his qui proſpiciunt. languet. macreſcit dolet ⁊ ſcandeſcit furore. moleſtꝰ eſt velut inſanꝰ. Corpus eius eſt inane viribus. licet modicū gaudiū recipiat ſi aliquādo lucratur. ⁊ q꞉ iniuſte acq̄rit nō pōt ex lucro illo ditari immo tenetur ad ſatiſfactionē nec pōt repetere qd amittit. qm̄ illud qd lucratum eſt ex turpi lucro vel iure ꝓhibito venit pauperibꝫ errogādum maxime ſi ex parte vtriuſꝫ vertitur turpitudo. vt eſt bona gloſa ⁊ doctores etiā tenent in capitulo. penl'. de vi. ⁊ honeſtate clericoꝝ. ¶ Conſtrue (non ludas ad taxillos. nā) pro q꞉. q꞉(ius vetat illos. ludi vitentur. aut (pro vel. vel (plurima dāna ſequentur. ludens diſpendit res. fama perit. ⁊ perdit tēpora. cōmittit fraudē. nutrit mendacia ⁊ ſcādala. cupit ditare male ſe. ⁊) pro ſ꞉ (cupit. ſpoliare ſe ludēs. clamat. blaſphemat. iraſcitur et male damnat). i. maledicit (infert. dat litigia. ꝑiuria. verbera. furta. ſpernit eccl'iam. nocet huic qui cernit ludere: lāguet amittendo. macreſcit. incipit fieri macer. dolet ⁊ caleſcit. perdens inſanit. i. efficitur velut ſtultus. ⁊ inanit) id eſt inanis moleſtādo corpus. q̄uis leret modicū ſi lucraret forte aliquid nō ditatur. non efficitur diues (hoc) id eſt ex hoc (ſi teneatur) id eſt poſſideatur (iuſte)

De fama

Uir bone ſemper ama. quod ſit tibi ſplendida fama
Nomen habere bonum fertur domini fore donum
Quis habens vitam non debet ſpernere famam
Sancta tibi vita prodeſt. aliis tua fama
Si propriam famam fieri vis ſemper honeſtam
Crimina deuita. nam famam dat bona vita
Nedum ꝑ crimen poſſis amittere nomen
Sed mala per ſigna fiet tua vita maligna

¶ Hec eſt. lxiiij. ps huius capituli. in qua tractat autor de fama dicēs ꝙ ſi diu voluimꝰ viuere bone et integre fame odorē ſaluare debemꝰ. quia grande dei donum eſt atq꞉ viri virtuoſi vehemens preſumptio: quare a nemine ſpernenda fama eſt. ſed potius optanda at vere conſeruanda venit. Cōſeruatur autem her per vitam ſine crimine agitatam et honeſtam conuerſationem. Tollit etiam per malam vitam aut per aliquam mali ſigni ſpeciem. beata autem vita eſt ſancta et ipſis ſanc⁊is

num ad ſagittam tributa multum perficit. Et ſimiliter a ſenſu contra-
rio vox eſt fama mala que cito ac velociter currit ad aures ſingulorum.
vt ait virgilius eneydum. Fama malũ quo non aliud velotius vllum.
Parua metu primo mox ſe attollit in aures. hec fama mala detur-
pat ⁊ alios ad ſe trahit in exemplum. quare hoc malum eſt valde pni-
cioſum. ideo dicit᷑ Prouerb. xxij. Melius eſt nomen bonum ꝙ diuitie
multe. Super argentum enim ⁊ aurum gratia bona. ¶ Conſtrue
(O bone vir ama ſemper ꝙ fama ſplendida ſit ſemper tibi habere no-
men bonuꝫ fertur) id eſt dicitur (fore). i. eſſe (donum dñi. Quiſquis). i.
quilibet (habens vitam non debet ſpernere famam. Sancta vita pro-
deſt tibi tua vita prodeſt alijs. deuita crimina ſi vis famam fieri ſem-
per honeſtam. nam) pro quia. quia (fama dat vitam bonam. vita ne)
p vt non (dum). i. aliqñ non (poſſis amittere nomen per crimen. ſꝫ tua
vita ſit maligna per mala ſigna)

De diſpoſitione domus.

Ne perdas ſubito domi diſponere cito
Ac tua diſpone. fac omnia cum ratione
Sic vt portare valeas ſumptus moderate
Qui nimis expendit alienum poſtea prendit
Ut bene ſufficias ſeruare ſtatum ſapienter
Sumptus non facias niſi iuxta poſſe libenter
Nec plures teneas famulos inconuenienter
Diuitias caueas ne veſteas inſipienter
Sed tibi prouideas de rebus ſufficienter
In cunctis habeas menſuram conuenienter
Diſcere videas que ſunt facienda frequenter
Et cito diſponas prout expedit ipſa decenter
Quotidie multa nobis naſcuntur agenda
Cum ſint iam nata velocius expedienda
Aut aliter plura remanebunt perficienda
Cum tibi ſit cura patrare negocia plura
In primo cura cuius mora plus nocitura

¶ Hec eſt ſexageſimaquarta pars huius capituli. in qua tractat au-
tor de diſpoſitione domus dicens. ꝙ prudens rerum ſingularum diſ-
penſator cum moderamine ac recta ratione priuſꝙ dominus eius pa-
tiatur diſpendinm eidem cito ⁊ ſtatim non per temporum interſtitia
diſponit in cunctis vtilibus ſuis conſiderando videlicet quos poſſit ſu
ſtinere ſumptus. ⁊ quas debeat res exponere. ⁊ quas habeat ſibi conſer
uare. ¶ Nam ſi indiſcrete ⁊ inutiliter expenderet que ſua ſunt. egenus
factus aliena aut raperet aut concupiſceret ¶ Igitur attente conſiderꝫ
vt ſibi ⁊ ſuis ſufficiat. ⁊ ne in uanum diuitias conſumat. ⁊ quot famu-

lantes ſibi retineat. vt modum ⁊ menſuram in omnibus conſeruet. in agendis vero que multa quotidie ⁊ varia naſcuntur nobis ſic ipſe verſetur vt ordinē conſtituat. que prius ſtꝫ atuero poſterius vtiliter geranda ſunt. ⁊ vt velociter expediat ea quorum diuturna mora damnuꝫ affert. Deinde ſuo loco ⁊ ordine queqꝫ ſingula diſponat. De regimine ⁊ domus diſpoſitione que ad yconomū videntᷣ ptinere tractat ample philoſophus in politicis. ⁊ Cicero de officijs. ¶ Conſtrue de ceteris. ſc (diſponere cito domū. ne) pro vt ⁊ non. vt non (perdas ſubito. ac) pro et (diſpone tua. fac ſic oīa cum ratiōe vt portare valeas ſumptus). i. impenſas (moderate. ille qui expendit nimis prendit). i. accipit (poſtea alienum. non facias ſumptus libenter. niſi iuxta poſſe. vt ſufficias ſapienter ſeruare ſtatum. nec) pro ⁊ non. ⁊ non (teneas plures famulos inconuenienter. ſed prouideas ſufficienter tibi de rebus. habeas conuenienter menſuram in cunctis videas diſcrete ea que ſunt facienda frequenter ⁊ diſponas cito ipſa prout) id eſt ſicut (expedit decenter. multa agenda nobis) id eſt a nobis (naſcuntur quotidie que ſunt expedienda velocius cum ſint iam nata. aut) pro vel. vel (plura remanebunt aliter perficienda. cuꝫ cura ſit tibi patrare) id eſt perficere (plura negocia cura). i. fac p̄mo id (cuius mora eſt plus nocitura.

Ultimum capitulum de morte ⁊ eius ſequela.

Et primo de preparatione ad mortem

Ordet mors cuncta. que naſcuntur ſine cuncta
Que prius vnita ſoluit feriendo ſagitta
Nemo vitare mortem valet aut ſuperare
Nam clauſis portis intrat loca ſingula fortis
Nocte die cuiqꝫ mors inſidiatur vbiqꝫ
Sepe necat ſubito multos gladio bis acuto
Quamuis incipias. bonus in medio quoqꝫ fias
Si bene non finis. malus hic fert ea mala finis
Cur bene credendo peragens bona. praua cauendo
Ne ſis damnatus. ſis ſemper obedire paratus
Uiuere coneris bene. nam bene ſi morieris
Vix bene viuentem vidi praue morientem
Non eſt mors ſubita. quam conſociat bona vita
Defunctos opera ſociant. non arua nec era
Sis animo fortis inſtante turbine mortis
Sis bene contritus. confeſſus menteqꝫ punctus
Corpore munitus chriſti. membriſqꝫ perunctis
Cunctis ignoſce. veniam tibi tribui poſce
Mundum poſtponas. nec amicos corde reponas.

Summa tua cura ſit q̄ mens ſit bene pura
Chriſtum rogare ſatagas et ſepe rogare
Ut tibi condonet tua crimina teq̄ȝ coronet
Subde voluntati domini te corde libenti
Eſt virtus facere gratum facienda neceſſe
Tunc bene nitaris. vt deuote moriaris
Tanq̄ȝ catholicus ⁊ chriſti verus amicus
In domino ſpera fidens in virgine mera
Orans deuote velit intercedere pro te
Mortem commemores chriſti. tunc iugiter ores
Te cruce ſignando. veramq̄ȝ fidem recitando
Cōmendans animam domino tunc (qui te fecit) ipſam
Sed ne ſis victus. caueas tunc demonis ictus
Nam tunc conatur plus demon ⁊ inſidiatur
Ut deſperare faciat. quem vult cruciare
Sed ſibi non credas. nec ab his que dico recedas
Nunq̄ȝ deſperes de diuina pietate
Nec propria ſperes ſaluus fieri probitate
Te potius firmes ſaluatoris bonitate
Qui bene contritos ſperantes in deitate
Seruat clementer miſeranti fertilitate
Quantumq̄ȝ malus fueris. poteris fieri ſaluus
Si bene contereris. in fine libenſq̄ȝ fateris
Si nequeas ore. tunc ſaltem corde fatere
Pectus tundendo ſignumq̄ȝ crucis faciendo
In cruce pendentem latronem mox morientem
Chriſtum ſaluauit. quia compatiendo rogauit
Ergo fede pura te chriſti nomine firma
Qui nunq̄ȝ ſpernit. quos contritos bene cernit

¶ Hoc eſt vltimū hui⁹ libri capl'm. in q̊ tractat autor de morte ⁊ ei⁹ ſeq̄la. ⁊ p° de diſpoſitōe ad mortē dicēs. q̄ oīa in q̇b⁊ eſt ſpūs vite tract⁹ a natiuitate tandē diſſoluto ſpū morte cadūt. mors ꝓo a nemīe nec euitari nec ſupari vllaten⁹ pōt. qm̄ nō min⁹ eſt ſubtil' q̄ȝ fortis. q̇ ſingl'a loca etiā clauſa penitrat. cūcta ſibi ſubijciēdo viuētia. Oī inſup inſidiat̄ viuenti ſiue de die fuerit ſiue nocte. ⁊ ſubito ſine p̄uijs indicijs velut traditor p̄l'es extinguit. igit̄ cū ei⁹ hora incerta ſit. ⁊ illi⁹ occaſu ꝑiculū imīneat ꝗuiſſimū cui nō eſt ſil'e. videlicȝ dānatōis et̄ne. ſic ī nob̄ fuerit prudētie cauere debem⁹. nec tanto diſcrimini cū incertitudine agendoꝝ ⁊ ſine ſpe meritoꝝ noſmetipſos exponamus qm̄ cui⁹ finis mal⁹ erit incē⁊

num mala crudeliſſima ſuſtinebit. quare fidem integram habeam⁹ operantem per dilectionē bonam ꝛ mala precauentem. in oibus deo ꝛ eccleſie obedientes per quorum doctrinā bene viuere ꝛ mori poterimus. nam rariſſime contingit bene viuentē male mori. ꝛ econtra raro contingit male viuentem bene mori. Nulla eſt timiditas bene viuenti ꝛ cū fortitudine mortem expectanti. Mors dicta ſubita. qm̄ omnis talis ſp eſt bene diſpoſita. vt ergo bene viuamus ꝛ inde bene moriamur mūduꝫ ꝛ eius amicos poſtponere debemus ſcꝫ amori ꝛ diuitie charitati ꝛ offenſas ſimul factas facile dimittere. Veniam deo poſtulare. contritionem confeſſionem ꝛ mentis dolorem habere. deinde corpus xp̄i humiliter petere. poſtremo vero extremam vnctionē imminente mortis periculo ſuſcipere. In hac eīm extrema inſtātis mortis neceſſitate (ad quā amplius nulli conceditur reditus) ſupreme curare ac ſollicite debemus. vt anima noſtra ſit munda ꝛ pura omni ſorde criminis purgata xp̄um ieſum dn̄m ac redemptorem noſtrum ſuper his valediſſime deprecantes atq; ſepiſſime ſatagentes. quatenus dignetur ipſe crimina dimittere. ꝛ tandem in gloria ſua ꝑpetua coronari. libero etiam corde debem⁹ voluntatem noſtram voluntati diuine ſubmittere. quod etiam neceſſarium ꝛ deo gratum eſt. Diſponamus igitur nos viuentes ad bene ſecureq; moriendum velut boni catholici ꝛ dei amici. Spes in deo ꝛ fides de ponendo atq; credendo virginem glorioſam pro nobis tunc apud filium intercedere. Poſt predicta autē ſi ſuperuiuit infirmus debet memoriam habere de morte xp̄i faciendo ſignum crucis et recitando articulos noſtre fidei commendando animam deo qui eum creauit. cauendo etiam ſummopere a demonis temptatione quam pre ceteris temporibus conatur afferre tunc temporis ꝛ maxie de infidelitate aut deſperatione. Nemo ergo preſumat in ea hora ſaluteꝫ ſibi dari propria virtute ſua. ſed de infinita miſericordia in qua firmiter permanendum eſt. quia deus nunq; in tali neceſſitate relinquit vere ꝯtritos ꝛ in eo ſperantes iuſte. ſed ſaluat quoſcunq; ꝛ quanticunq; peccatores fuerint dummodo libenter non coacti contriti ſint ꝛ ore confeſſi aut ex neceſſitate duntaxat corde dummodo ſigna chriſtianorum faciant percutiendo pectus videlicet ſignum crucis. Firma ergo ſit in nobis dei miſericordia infinita fides ꝛ etiam in tali extrema mortis neceſſitate non ſolet deſpicere vere contritos corde. vt in pſ̄. Cor contritum ꝛ humiliatum deus non deſpicies. Maximū tn̄ periculum eſt his qui peccare n̄ ceſſant vſq; ad mortē ꝙ penitentia ſeu contritio in eis ſit ex timore mortis cauſata. vel etiam timendum valde eſt ꝙ nullā habeant contritionē ꝓpter multas cauſas quas ponit dn̄s Gratianus. de pe. diſ. vij. in fi. et ibi vide plene de ſerotina penitentia ꝛ eius periculo. ¶ Cōſtrue (mors moderet' cuncta que naſcunt' ſine cuncta). i. mora (que mors ſoluit) id ē diſſoluit (prius feriendo ſagitta. nemo valet). i. poteſt (vitare mortem aut) pro vel. vel (ſuperare. nam) pro quia. quia (mors fortis intrat ſingula loca ꝛ portis clauſis mors inſidiatur vbiq; cui nocte ꝛ die. mors necat ſepe ſubito multos gladio acuto bis quamuis incipias. quoq;) pro ꝛ (q̄uis fias bonus in medio ſi non finis malus fert ad mala. cur)

id eſt quare.tu (peragens bona credendo bene ꝛ cauendo praua.ne) ꝓ vt ꝛ nō.vt non (ſis damnatus.ſis paratus obedire.ſemper coneris viuere bene.nam) pro quia.quia (morieris ſic bene.ego vidi vix) id ē raro (viuentem bene morientem praue.illa mors non eſt ſubita quam bona vita ſociat.opera ſociant defunctos.arua nec era non ſociant.ſis fortis animo turbine mortis inſtante.ſis bene contritus ꝛ confeſſus.ꝗ) pro ꝛ (ſis punctus).i.ꝯpunctus (bene mēte.Sis munitus corpe chriſti.ꝗ) pro et (perunctus mēbris.ignoſce) id eſt parce (cunctis.poſce) id eſt roga (veniā tribui tibi.poſtponas mundum.ne) ꝓ ꝛ non.ꝛ nō (reponas amicos corde tua ſumma cura ſit ꝙ mēs ſit bene pura.ſatagas rogare xp̄m ꝛ rogare ſepe.vt condonet tibi crimina tua.ꝗ) pro et (coronet te.ſubde te corde libenti voluntati domini facere gratum neceſſe) id eſt neceſſario (eſt virtus facienda.vitaris) id eſt vitaberis (bene te vt moriaris deuote tanꝗ) id eſt ſicut (catholicus ꝛ verus amicus chriſti.tu fidens in virgine mera) id eſt pura (ſpera in domino.orans deuote vt velit intercedere pro te:Commemores mortē chriſti.ores tunc iugiter) id eſt continue (ſignando te cruce.ꝗ) pro et (recitando veram fidē.cōmendas animam tuam domino qui fecit ipſam.ſed caueas tunc ictus demonis ne ſis victus.nam quia demon conatur plus ꝛ inſidiatur vt faciat deſperare eum quem vult cruciare.ſꝫ non credas ſibi nec recedas ab his que dico.nunꝗ) ꝓ non ꝛ vnꝗ.ꝛ nō (deſperes) vnꝗ (de pietate diuina.nec) pro et non.ꝛ nō (ſperes fieri ſaluus probitate) id eſt virtute (propria.firmes potius te bonitate ſaluatoris.qui ſaluat clementer contritos pene ſperantes in deitate fertilitate miſeranti poteris fieri ſaluus quantumcūꝗ fueris malus.ſi contereris) id eſt contritus fueris.(bene in fine) id eſt in morte (ꝗ) pro et (fateris) id eſt cōfiteris (libēs) id eſt volens (ſi nequeas fateri tunc ore.ſaltem fatere corde.tundendo.percutiendo pectus.ꝗ) pro et (faciendo ſignum crucis.chriſtus ſaluauit mox latronem morientem pendentē in cruce.quia regnauit compatiendo.firma ergo te nomine chriſti fide firma.qui nunꝗ) pro non ꝛ vnꝗ.ꝛ ſpᵉ deus nūꝗ (ſpernit quos cernit bene cōtritos)

De penis inferni

Poſt mortem pena ſequitur.vel gloria plena
Pena tamē purgās eſt vana.ſed altera damnās
Mortali vitio moriens mox traditur orcbo
Semper paſſurus penas.nunꝗ rediturus
Nam non ſunt digni reſidentes morte maligni
Vt ſint ſaluati.quia ſunt valde maculati
Quāuis ſpectati ſpreuerunt eſſe leuati
Cur ſunt damnati iuſte ſemper cruciati
Et velut ingrati nunꝗ ſunt inde leuati
Vermes cum tenebris ꝛ verbera frigus ꝛ ignis
Demonis aſpectus.ſcelerum confuſio.luctus.

Fetoꝛ.ſerpentes.languoꝛ ſine fine vrentes
Prauos toꝛquebunt.ſempꝙꝫ quiete carebunt
Eſurient.ſitient.defoꝛmes coꝛpoꝛe fient
In terre centro percuſſi turbine tetro
Non eſt oꝛandum pꝛo damnatis neꝙꝫ dandum
Nam ſuppoꝛtari nō poſſunt ſiue iuuari

¶ Hec eſt ſecunda huius capituli pars.in qua tractat autoꝛ de penis inferni dicēs.ꝙ poſt pꝛeſentis vite miſeriam ſperamus ꝑfectaꝫ dei glo riam.aut duarum penarum alteram.videlicꝫ purgatoꝛij aut inferni pe nam.penam inferni ꝑpetuam ſuſtinebunt quicunꝙꝫ in aliquo peccato moꝛtali ſine illius contritione ſcienter ab hac luce deceſſerint.quando immediate poſt moꝛtem pꝛeſentis vite deſcendent ad inferos vbi pe nas ſtatim inenumerandas perpetuo patientur.quas dignum eſt eos ineternum ſuſtinere.quia tales deceſſerunt ſoꝛde moꝛtalis criminis ma culati:⁊ nihil maculatum introibit in regnum celoꝛum ¶ Item quia ingrati deo extiterunt pꝛecepta eius relinquentes duꝫ viuerent atꝙꝫ cō ſilia ſpernentes.dyaboli voluntatem compleuerūt.⁊ pꝛopꝛij coꝛpoꝛis voluntatem ſecuti ſunt. Et quia voluiſſent ſemper viuere vt ſemꝑ pec care potuiſſent.tum quia deum infinitum obiectum eternum perpetuū offenderunt.vt pena coequetur offenſe ineternum cruciabuntur. iuxta illud.Quantum gloꝛificant ſe in delicijs tātum date illi toꝛmenta. ꝗa ſm menſuram delicti erit ⁊ plagarum modus Deutronomij.xxv. De cauſis auteꝫ perpetuitatis pene infernalis habetur in capitulo finali.de penitentia diſtinctione vltima in fine. vbi dt textus.Qui autem impe nitens finitur ſi ſemper viueret ſemper peccaret.ſemper plenus iniqui tate.ſemper ſine charitate toꝛquebitur ſine fine. Pene autem ſenſibiles pꝛeter alias intellectuales inferni hec ſunt.ſcꝫ vermes.tenebꝛe palpabi les.verbera demonum.frigus intollerabile.⁊ ignis inextinguibilis. vi ſio hoꝛribilis demonum.indignatio peccatoꝛum.fletus ⁊ ſtridoꝛ denti um. Mathei.xxv.Fetoꝛ impoꝛtabilis.languoꝛ duplex.ſ. anime ⁊ coꝛ poꝛis.fames.ſitis.defoꝛmitas coꝛpoꝛis. Locus vero inferni ſm opini onem doctoꝛum eſt in centro terre ſeu in medio terre in quo loco ſemper detinebuntur damnati perpetuo.quoniam nulla eſt deo pꝛo eis poꝛri genda oꝛatio.vt in capitulo. Cum marthe de celebꝛatione miſſarum.⁊ Job.x.In inferno nulla eſt redemptio.ſed ſempitern⁹ hoꝛroꝛ.quod in giter aut ſaltem crebꝛo a nobis venit conſiderandum.vt dicitur Eccle ſiaſtici ſeptimo.Memoꝛare nouiſſima tua ⁊ ineternum non peccabis.

¶ Conſtrue(pena vel gloꝛia plena ſequitur poſt moꝛtem.tamen pe na purgans eſt vana:ſed altera eſt damnans.moꝛiens in peccato moꝛ tali traditur mox)id eſt ſtatim(oꝛcho)id eſt inferno(paſſurus ſemꝑ pe nas.nunꝙꝫ)pꝛo non ⁊ vnꝙꝫ.⁊ non rediturus vnꝙꝫ (nam)pꝛo quia. ꝗa (recedentes moꝛte maligni)id eſt pctōꝛes.ſpᶜ(non ſunt digni ꝙ ſint ſal uati.quia ſunt valde maculati.ꝙꝫuis ſpectati)id eſt expectati(a domi no ſpꝛeuerunt eſſe leuari)id eſt releuati(a domino.cur)id eſt quare(ſtꝫ

damnati ⁊ cruciati ſemper iuſte. ⁊ nunꝙ̄ ſunt leuati inde velut)id eſt ſi cut(ingrati. vermes cum tenebris ⁊ verbera frigus ⁊ ignis. aſpectus demonis ⁊ confuſio ſcelerum. luctus ſiue fletus. fetor. ſerpentes. lāguor perpetuus torquebunt ſine fine prauos. qꝫ)pro et (carebunt ſemꝑ quiete)ſcꝫ damnati(eſurient. ſitient. fient deformes corpore. percuſſi erūt turbine tetro)id eſt obſcuro(non eſt orandum pro damnatis. neqꝫ)pro et non. ⁊ non eſt(dandum aliquid pro eis. nam)pro quia. quia (nō poſ ſunt ſupportari. ſiue)pro vel. vel(iuuari)

De penis purgatorij

Qui ſine mortali moritur. tamē in veniali
Vel nōdum plena facta de crimine pena
Carcere ſeruatur. in quo grauiter cruciatur
Donec purgatus ſcādit ſuper aſtra beatus
Hos ſupportare nos poſſumus atqꝫ iuuare
Vt cito purgētur. ac inde cito releuentur
Proſunt defunctis purganti carcere cunctis
Miſſe: preces. dona. proſunt ieiunia prona.
Ac per eos facta propere legata ſoluta

¶ Hec eſt tercia hui⁹ capituli pars. in q̄ tractat autor de penis purgatorij dicēs. qꝛ ſunt duo genera pctōꝝ. que purganꝰ pena purgatorij. ſcꝫ veniale pctm̄. ⁊ mortale cōfeſſum vꝉ ꝯtritum. de q̄ nō eſt plene ſatiſfactum ꝑ pn̄iam vꝉ alio modo ꝑ indulgentiā. Pena aūt hui⁹ purgatorij eſt grauiſſima. vt dꝛ btūs Aug⁹. qꝛ excellit penā omniū martyrum qui ꝑ xp̄o paſſi ſunt. miro em̄ mō cruciat. ⁊ iſtos in purgatorio exiſtētes multis modis iuuare poſſumus. vt dꝛ in canone. Anime defunctorūꝫ xxx. q. ij. Modi aūt ſtꝫ quatuor pncipales. ſcꝫ oblatio ſacerdotū. pces ſanctoꝝ. elemoſyne charoꝝ. ⁊ ieiunia cognatoꝝ. Silꝛ dicit ſecūdo Machabeoꝝ. xij. Sancta ⁊ ſalubris eſt cogitatō pro defunctis exorare vt a peccatis ſoluanꝰ. De purgatorio autem vtꝝ ſit ⁊ qualis eius pena fuerit. nec nō que ſunt peccata ibidē reſeruata purganda. vide in canone. Qualis. xxv. di. ⁊ in capitulo. Qui in aliud. De hoc etiā habetur ꝑ beatum Thomam in. iiij. di. xx. articulo primo. Dominus aūt brixienſis in primo verbo purgatoriū dicit. qꝛ pena purgatorij infligitur ꝑ demones. licet aliqui theologi dicāt cōtrariū ꝓbantes ſic. Anima exn̄s in tali pena deceſſit in gratia. ⁊ eſt in charitate. quare aduerſum eſſꝫ ipſaꝫ affligi per demones qui ſunt extra charitateꝫ: Pro quo vide ſanctū Thomam in ſumma contra gentiles in libro quarto q̄ſtione. cxiiij. ¶ Cōſtrue. ille(qui moriꝰ ſine mortali. tn̄ in veniali. vel nondum)pro non et adhuc(pena)id eſt penitentia(nō facta adhuc de crimine ſeruatur carcere: in quo cruciatur grauiter. donec ipſe purgatus ſcādit beatus ſuper aſtra. Nos)ſcꝫ viuentes (ſupportare poſſumus hos. atqꝫ)pro et (iuuare vt purgentur. ac)pro et (releuentur cito inde)id eſt a loco purgatorij (miſſe. preces. ⁊ dona proſunt defunctis pūctis)i. purgatis (car

cere purgant.ieiunia.ac) p ꝛ (legata facta p eos soluta ꝑere).l.cito

De gaudijs paradyſi

Qui mundus moritur penitus mox pace potitur
Gaudens in domino cum ſanctis in paradyſo
Non decet orare pro ſanctis.immo rogare
Debemus nos orantes ipſos celebrare

¶ Hec eſt quarta hui⁹ capl'i ps.in q̃ tractat autor de gaudijs para-dyſi dicẽs ꝑ quicũqꝫ ab omĩ macula peccati purgatus moritur ſtatim ad celũ euolat.vbi beata fruitõne dei eterna in pace ꝑpetue letatur que in viſione beatifica eſſentialiter cõſiſtit.deus eñ ipſe in trinitate pſonaꝝ. et vnitate ſubſtantie eſt obiectum eſſentiale beatitudinis eterne. quare eadem eſt felicitas glorie eſſentialiter in omnibus beatis.que tamen di-ſtinguitur ſm gradus meritorum.Pro his autem ſanctis nõ eſt oran-dum.nam iniuriam facit martyri qui orat pro martyre.vt in capitulo Cum marthe de celc.miſ.Rogare autem eos debemus ꝛ ſolemnitates eorum celebres habere.vt pro nobis apud deuꝫ intercedãt.vt habetur in textu ꝛ gloſa de reliquijs ꝛ veneratione ſanctoꝝ in antiquis.ꝛ in ſex-to p totum.Sancti igitur orationibus noſtris non egent pro eo ꝙ ſunt perfecte beati.Nos vero orationibus eorum indigemus.quos cum mĩ-ſeri ſimus vndiqꝫ mala noſtra ꝑturbant.licet aliqui doctores dicant ꝙ beatitudo ſanctorum poteſt augeri vſqꝫ ad diem iudicij.Quare cũ ec-cleſia pro eis orat augetur eorum beatitudo.videt tamẽ cõtrariũ in ca-pitulo Cum marthe in fine.vbi dicit textus ꝙ ſuffragia que fiũt a fide libus in eccleſia pro valde bonis.id eſt pro ſanctis actiones gratiarum ſunt ¶ Conſtrue(ille qui moritur mũdus potitur)id eſt fruit(mox penitus pace gaudẽs in domino cum ſanctis in paradyſo.non decꝫ ora re pro ſanctis.immo rogare debemus.necnon)id eſt etiam(debem⁹ ora re ſanctos ꝛ celebrare ipſos)

De numero celorum

Deni ſunt celi reſerãdi corde fideli
Luna ſtat in primo.ſtat mercuriuſqꝫ ſecundo
Ac venus in terno.vult ſol luceſcere quarto
Mars nitet in quinto.ſed iupiter ordine ſexto
Saturnus celo ſepteno ſiſtitur alto
Octauo celo tibi ſtellas eſſe reuelo
Stat criſtallinum ſuper iſtos luce ſerenum
Fulget in empireo ſummo paradyſus olympo
In quo ſunt iuncta ſine defectu bona cuncta
Hic deitas trina regnat ſuper om̃ia digna
Aſtat regina ſibi mater virgo benigna
Inde hierarchia triplici ſunt agmina nona

Dat cherubin ſeraphinqꝫ choros diſtinctio ſumma
In medio dominās princeps ſimul atqꝫ poteſtas
Virtutes ſiſtunt. archangelus: angelus atqꝫ
His homines grati domino ſunt aſſociati
Iuxta promerita preſente data ſibi vita
Letum laudantes dominum ſemꝑ ſpeculantes
Cernit amatqꝫ deum ſanctus fruitur tenet ipſum
Sic gaudet pſallit laudat. ſine fine quieſcit
Diues honoratus tutus liber ſatiatus
Clarus agilis ſubtilis nō paſſibilis fit
O q̄ ditati ſunt celi ſede beati.
Semper honorati. ſumme ſunt glorificati
Ergo mundanis rebus ſpretis quoqꝫ vanis
Celica poſcamus. ⁊ ſurſum cor teneamus
Vt deus a penis protectos atqꝫ cathenis
Poſt mundi curſum faciat nos ſcādere ſurſum
Ac velut optamus. ibi ſemper eum videamus
Qui dat cuncta. det nobis hec pia dona

¶ Hec eſt quinta ⁊ finalis huius capituli pars ac etiam totius p̄ſentis operis. in qua tractat autor de numero celorum dicens. q̄ decē ſunt celi ſꝫm theologos. qui merito declarādi ſunt fidelibus chriſtianis. qm̄ beatitudo (quam finaliter expectamus) in vltimo celo quo ad ſitum dr̄ reſidere. numerus aūt celorum ſꝫm mētem philoſophorum accipitur ex numero planetarum. Luna vero eſt in primo celo. mercurius in ſecūdo venus in tercio. ſol in quarto. mars in quinto. iupiter in ſexto. ſaturnus in ſeptimo: ⁊ alie ſtelle in octauo. Supra om̄es iſtos ſunt adhuc duo. ſcꝫ celū criſtallinum ſic a luce criſtallina appellatum. ⁊ vltimo loco eſt celuꝫ empireuꝫ. in quo paradyſus eſt ⁊ om̄ia deſiderabilia. vt ſcꝫ beata ⁊ glorioſa trinitas. que om̄ia regit ⁊ diſponit. deinde beata virgo maria. tercio loco nouem ordines angelorum ſub triplici hierarchia. hec em̄ ſtꝫ. videlicet. cherubin: ſeraphin: ⁊ throni. dominatōes. principatus. ⁊ poteſtates. virtutes. archāgeli ⁊ angeli. Poſtea vero ſtꝫ anime humane ordinate ſꝫm ordinē ⁊ gradū ſuoꝝ meritorum. Iſte autem venerandꝰ chorus continuo laudat deum. ⁊ contemplatur eum. quem videndo amat amando fruitur eo. ⁊ fruendo tenet. ⁊ ſic gaudet in deo. pſallit laudat ⁊ quieſcit diues bonis om̄ibus exuberans. honoratus virtute. tutus ab omni formidine. liber ab omni ſeruitutte. ſatiatus omni dulcedine. clarꝰ omni lumine. agilis omni leuitate. ſubtilis omni penetratione. impaſſibilis ab omni infirmitate. Quātum ergo attendamus diues eſt qui in ſuperna beatitudine felix ē. Summo em̄ fruitur honore ⁊ gloria. igitur propter huiuſmodi celeſtia ſpernenda ſunt terrena ⁊ vana ⁊ caduca cor

da noſtra fungentes rebus eternis. vt cathenis ⁊ penis eternis ereptū poſt preſentis vite curſum aſcendere poſſimus ſurſum. ⁊ ibi deum videre velut felices perpetuo illic ſtare. Quod nobis preſtare dignetur ille a quo cuncta procedunt. Qui viuit ⁊ regnat per ſeculorum ſecula amen.
¶ Nota ꝙ celum ſm philoſophum ſecundo celi ⁊ mūdi eſt corpus primum natura ſimpliciſſimum. incorruptibile. ſolidum. ſubtiliſſimū. quātitate maximum. qualitate lucidum. dyaphaneitate perſpicuum. materia puriſſimum. figura ſpericum. locum ſupremum creaturaruꝫ in ſe cōtentiuum. Et diuiditur in decem celos vt viſum eſt ¶ Coſtrue (Celi ſunt deni) id eſt decem (referendi) id eſt declarandi (corde fideli. luna ſtat primo celo. ꝗꝫ) pro ⁊ (mercurius in ſecundo. ac) pro et (venus ſtat in terno) id eſt in tercio celo (ſol vult luceſcere) id eſt lucere (quarto) celo (mars) ille planeta (nitet) id eſt ſplendet (in quinto. ſed iupiter nitet ſexto ordine. ſaturnus ſituatur) id eſt ponitur (in ſeptimo) celo (alto. reuelo tibi ſtellas eſſe in octauo. ꝗꝫ) pro et (criſtallinū celum ſerenum) id ē clarum (luce ſtat ſuper iſtos. Paradyſus fulget in olympo) id eſt celo. (empireo ſic dicto. ſummo) id eſt altiſſimo (in quo) empireo (cūcta bona ſunt inſerta ſine defectu. deitas trina) id eſt triplex in perſonis videlicet (regnat hic). i. in illo celo (digna ſup omia mater regina virgo benigna aſtat) id eſt preſens eſt (ſibi Agmina nona) id eſt noue ſunt (inde) id eſt poſtea (triplici hierarchia. choros) videlicet (diſtinctio ſumma) id eſt ſuprema (dat cherubin ſeraphin. ꝗꝫ) pro et (thronos). ſ. illos (dominans ſeu ordo dominationum. princeps) id eſt ordo principatuum. (atꝗꝫ) pro ⁊ (poteſtas ſimul) ſunt ſpᵉ (in medio) id eſt in media hierarchia (virtutes archangeli. atꝗꝫ) pro et (angeli ſiſtunt) id eſt ſtant poſt priores hierarchias ⁊ ordines (homines grati deo ſunt aſſociati his) ordinibus (iuxta). i. ſm (promerita data ſibi in preſenti vita) homies inꝗꝫ (laudantes cetum) id eſt ſocietatem (reſpicientes ſemp dominum diues honoratus tutus liber ſaciatur. clarus. agilis. ſubtilis. nō fit paſſibilis) talis ſaluatus ſpᵉ (cernit. atꝗꝫ) pro et (amat deum. ⁊ fruitur ſanctis. ⁊ tenet ipſum deum. gaudet ſic. pſallit) id eſt cantat. ⁊ (laudat) deum. ⁊ (quieſcit ſine fine. O ꝗꝫ) id eſt quantum (ſunt ditati beati in ſede celi. Sunt honorati ſemper. ſunt glorificati ſumme. Ergo poſcamus celica) id eſt celeſtia (⁊ teneamus cor ſurſum. rebus mundanis. ꝗꝫ) pro et (vanis ſpretis. vt deus faciat nos ſcandere ſurſuꝫ protectos a penis atꝗꝫ) pro et (cathenis poſt curſum mundi. ac) pro et (videamus ſemp ibi eum. velut) id eſt ſicut nos (optamus) ille (Qui) ſcilicꝫ deus (dat cuncta bona det nobis hec dona pia) Amen.

Explicit liber floretus
Sancti Bernardi

51 leaves

1,10

NOV 29 1910

HEINRICH QUENTELL

BERNARDUS. (JOHANNES DE GARLANDIA?) Floretus. 1490(?)

Hain 2912; Voullième 232; Pollard, part I, p. 276.

Printed in gothic type, of two sizes. It has 52 leaves, the last one blank. The size of a leaf is 202 × 138 mm.; the text measures 146 × 90 mm. The headline "Liber Floretus Sancti Bernardi" is in large type.

The "Floretus" or "Liber Floreti" is a poem of 1150 lines, compiled from the most beautiful passages of many authors. It consists of six chapters, the first of which is about dogma, the second about precepts of conduct, the third about the mortal and venial sins, the fourth about the seven sacraments, the fifth about the Christian virtues, and the last about death, hell, purgatory and paradise. The text of the poem is broken up by lengthy commentaries, written probably by Jean Gerson.

The poem has been for a long time attributed to St. Bernard of Clairvaux. His name is mentioned in all printed editions. It is more likely, however, that Johannes de Garlandia, a poet and grammarian of the thirteenth century, was the real author. Garlandia was born in England, but he lived most of his life in France, teaching first at Toulouse and later in Paris. His school-books on grammar, versification, music were widely used also in Germany. He also wrote a satire "Morale scolarium," a historical narrative "De triumphis ecclesiae," and a symbolical poem "De mysteriis ecclesiae."

Bought in October, 1863.